

LETNIK 38, ŠTEVILKA 119, DECEMBER 2012

V^vAŠČAN

GLASILO KRAJEVNE SKUPNOSTI POLJANE

Kmečka alegorija, 1960, barvna predloga za fresko, 67 x 59 cm, Bolantač, Hotovlja

Moja mati, barvna predloga za fresko, družina Poljanšek, Žiri

Pomlad, 1983, freska, 185 x 78 cm, družina Kisovec, Predmost

Sveti Junij, 1980, freska, 125 x 125 cm, družina Kokalj, Predmost

Kopači, 1986, freska, 153 x 174 cm, Osnovna šola Poljane, Poljane

Luca, 1986, freska, 153 x 174 cm, Osnovna šola Poljane, Poljane

VAŠČAN

Glasilo *Vaščan* nas spremlja že 38 let. Od glasila, ki je bilo namenjeno predvsem obveščanju o »gospodarskih« zadevah, je *Vaščan* vedno bolj preraščal v zapisovalca utripa poljanskega kulturnega okolja v najširšem pomenu besede. S selitvijo tekočega obveščanja v *Podblegaške novice* je potreba po takšni usmeritvi postala še toliko bolj izrazita. Na podlagi bogate tradicije in dodatnih razmislekov v zadnjih letih se je tako izostrila sedanja usmeritev, katere glavni namen bi lahko na kratko opisal z naslednjimi besedami: »Truditi se izpostavljati vse tisto, kar si v naših krajih zasluži omembo, tisto, kar je dobro, tisto, kar bogati življenja posameznikov in skupnosti. In to narediti dobro, kolikor je v danih okoliščinah le mogoče.« Še posebej se mi takšen pristop zdi pomemben v današnjih časih, ki s sicer dobrodošlo svobodo v praktično vseh pogledih prinašajo tudi ogromno vsakovrstnega »šuma«, vsakovrstne navlake in vsestranske rumenosti.

Ustvarjanje *Vaščana* predstavlja duševni in telesni napor, še posebej ker je vse delo opravljeno v skopo odmerjenem prostem času, za povrhu marsikdaj s pomanjkanjem formalnega znanja in izkušenj. Dva meseca je glava polna odprtih vprašanj v zvezi s prispevki, dogovarjanja z avtorji, skrbi glede rokov. Določene teme se zavrtajo globlje v dušo in pustijo trajen pečat, skoraj vedno izrazito pozitiven. Ves trud celotne ekipe in piscev člankov pa je na koncu poplačan s čistim užitkom, ko se posamezni drobci, od katerih je vsak zase zaključena celota, zlepijo v

Vaščana in prav v času, ko okrog nas že diši po praznikih, iz tiskarne pride nova številka. Možnost premlevanja in osvetljevanja kulturnih zakladov domačega okolja pa je velik privilegij že sama po sebi.

Vaščana ne bi bilo brez širokega kroga sodelavcev in piscev člankov, od katerih je vsak na svoj način zakladnica znanja in izkušenj. Za nekaterimi stojijo dolga leta strokovnega dela, za drugimi desetine, stotine, tisoči članov organizacij, ki jih predstavljajo, tretji so kot osebnosti zanimivi sami po sebi. Poljanci nismo samo sedanji stalni prebivalci našega območja, ampak so Poljanci (včasih še bolj) tudi vsi ostali, ki so kadar koli prebivali v teh krajih, še posebej tisti, ki so se tu rodili. Med vsemi omenjenimi v zadnjih treh letih praktično ni bilo nikogar, ki se ne bi z veliko dobre volje odzval povabilu k sodelovanju. Očitno smo Poljanci kljub razburkanim časom ostali povezana skupnost večinoma pozitivno naravnanih posameznikov.

V naslednjih stavkih se bom dotaknil še nekaj konkretnih izhodišč, ki bi sicer morala biti samoumevna, pa žal še zdaleč niso vedno, s tem povezani zapleti pa uredniku radi naredijo kakšen siv las. Življenje skupnosti je lahko celovito predstavljeno le, če dovolimo, da skozi izbiro tem kraj zadiha s polnimi pljuči. Tudi s tega vidika bi bilo popolnoma nedopustno, če bi zaradi morebitnih starih zamer in predsodkov pozabili na koga, ki je bolj kot kdor koli doslej znal in hotel iz najmanjše bilke, iz najmanjšega bitja, iz povsem običajnega človeškega bivanja in običajnih

človeških odnosov, celo iz nepredstavljivega človeškega trpljenja izkristalizirati lepoto stvarstva in jo v najčistejši obliki predstaviti sodobnikom in zanamcem. Bilo bi popolnoma nedopustno, če bi se zaradi predsodkov ali ozkih političnih interesov izogibali celim področjem človekovega bivanja, ki bolj ali manj intenzivno vsakogar spremljajo od rojstva do smrti. Prav tako bi bilo nedopustno, če bi zaradi takšne ali drugačne svobode v *Vaščanu* objavljali tekste, ki bi kogar koli žalili ali ga brez potrebe spravljali v neprijeten položaj.

Privilegij *Vaščana* (in vaščanov!) je, da nekoliko poglobljeno obdelane teme z njim pridejo v vsak dom. Upam, da nam z zgoraj opisanim pristopom uspeva pripravljati publikacijo, ki jo z veseljem vzamete v roke, ki vam s predstavitvijo domačih tem prinaša dobrodošel občutek pripadnosti skupnosti in ki nena zadnje tudi sama predstavlja pomemben kamenček v mozaiku poljanskega kulturnega okolja. Ker to kulturno okolje zgodovinsko in v marsikakšnem pogledu še danes (župnija, šolski okoliš ...) sega tudi nekoliko preko meja naše krajeve skupnosti, smo še posebej veseli, da s tokratno številko lahko pozdravimo tudi krajanke naselij Bukov Vrh nad Visokim, Gabrška Gora, Kovski Vrh, Na Logu in Visoko.

V imenu uredništva *Vaščana* vam želim čim več prijetnih vtisov ob prebiranju tokratne številke ter lepe praznike in veliko dobrega v letu 2013!

Aleš Šubic,
odgovorni urednik

Foto: Izidor Jesenko

Spoštovane krajanke in krajani!

Čas neverjetno hitro teče. Leto, ki smo ga pravkar začeli, se že izteka in nova številka *Vaščana* je že pred nami. December smo začeli s prižiganjem prve svečke na adventnem venčku in prve snežinke so napovedale, da nas bo zima kmalu obiskala. To je najlepši čas v letu, ko se v nas prebudijo spomini na otroštvo, obiščejo nas dobri možje, spominjamo se vseh lepih trenutkov v življenju. Takrat smo si bliže med seboj. V takem razpoloženju pozabimo na vse hudo in se z optimizmom zazremo v prihodnost.

Tudi v KS Poljane optimistično gledamo v prihodnost. V letu, ki se izteka, smo na svetu KS obravnavali in potrdili kar nekaj projektov, ki se bodo v prihodnjih letih odvijali v Poljanah in se bodo financirali iz občinskega proračuna. Pri pripravi teh projektov dobro sodelujemo z občinsko upravo in se o problemih in spremembah sproti usklajujemo.

Projekt ureditve ceste od Vidma mimo Štefanove hiše do osnovne šole je bil v lanskem letu predstavljen na zboru krajanov, letos marca pa je bila v sejni sobi naše občine javna razgrnitev in v dvorani kulturnega doma v Poljanah javna obravnava tega projekta. Še v tem mesecu (decembru) bodo projekt obravnavali na občinskem svetu in pričakujemo, da ga bodo tudi sprejeli.

Članom sveta KS in predstavnikom občine so bile predstavljene tri idejne zasnove za izgradnjo novega kulturnega doma in za ureditev vaškega jedra v Poljanah. Na koncu smo izbrali idejno zasnovo projektantke ga. Anje Musek. Ta nam je tudi že pripravila osnutek OPPN, ki smo ga nato obravnavali na svetu in projektantki podali določena priporočila. Ko bo predlog OPPN pripravljen, ga bomo predstavili in obravnavali tudi na zboru krajanov.

V oktobru je bila na zboru krajanov Predmosta in dela Hotovlje predstavljena idejna zasnova (IDZ) za ureditev ceste in pločnika po Polah, to je od mostu proti Hotovlji, od mostu proti cerkvi in v Predmost. To IDZ je izdelala in predstavila projektantska hiša PROVIA iz Kranja. IDZ je bila na zboru krajanov pozitivno sprejeta, z manjšimi pripombami, ki smo jih dodatno poslali projektantu.

Ko delamo obračune za iztekajoče leto, lahko rečem, da smo glede na raz-

položljiva sredstva lahko zadovoljni. Na novo smo asfaltirali odcepe cest: Brdar–Planiška (670 m), Vinharje–Alič (170 m), Poljane–Buh–Potrebuješ (110 m), Volča–Krek (60 m), Hlevišje–Gora (200 m). Razširjen in asfaltiran je bil ovinek v Kremeniku pri kapelici, postavljena je bila ležeča ovira v Hotovlji. Prav tako se je na novo preplastil del lokalne ceste (Volča–Malenski vrh) na Volči.

Na svetu KS smo že v novembru pripravljali načrte in obravnavali predlog proračuna za naslednje leto. Največje breme za naš proračun so vsekakor ceste v naši KS. Še veliko cest je makadamskih, že asfaltirane pa nas v prenekaterih delih opozarjajo, da so potrebne preplastitve. Zato tudi letos predlagamo, da se v občinskem proračunu za naslednje leto rezervirajo sredstva v ta namen. Prav tako smo pripravili plan asfaltiranja cest za prihodnje leto. Asfaltirala naj bi se cesta v Zakobiljku do Emila Stanonika, ki je letos izpadla, cesta v Podpečno (izdelava mulde), javna pot Lovsko Brdo–Spolovičar, del javne poti Lovsko Brdo–Krivar. Tudi cesta Podobeno–Močinkar se že kar nekaj let »ureja« in pripravlja za asfaltiranje in bo uvrščena v plan, če bo s strani uporabnikov ustrezno pripravljena.

Med letošnjimi prireditvami v naši KS ne gre prezreti vsakoletnega praznovanja obletnice rojstva samostojne države Slovenije. Praznovanje smo pričeli s slavnostno mašo v župnijski cerkvi svetega Martina, sledila je proslava s kulturnim programom in kresovanjem ob lipi samostojnosti v parku. Slavnostni govornik je bil nekdanji minister in poslanec Skupščine RS, izvoljene na prvih demokratičnih volitvah, g. Andrej Šter. Po kulturnem programu in podelitvi priznanj nagrajencem KS Poljane smo se vsi preselili v preddverje kulturnega doma. Tudi letos so domačini pripravili odlično hrano in pijačo, ob kateri smo praznovali pozno v noč.

V oktobru so predstavniki Rdečega križa Poljane organizirali srečanje starejših krajanov naše KS, ki se je pričelo s sveto mašo v župnijski cerkvi in se nadaljevalo v kulturnem domu. Za dobro organizirano srečanje, katerega se je udeležilo veliko starejših krajanov, se predsednici Rdečega križa Poljane, ga. Martini Hrovat, in vsem aktivnim članom prav lepo zahvaljujem.

Ob koncu novembra so učenci in zaposleni OŠ Poljane, vrtca Agata in PŠ Javorje pripravili dobrodelni koncert. V številnih nastopih so poudarili, kako potrebno je delati dobro, da dobrota združuje. Po koncertu je v dvorani potekal sejem, kjer smo lahko z nakupom izdelkov, ki so jih izdelali učenci, prispevali v šolski sklad, namenjen otrokom iz socialno ogroženih družin. Na tem dobrodelnem koncertu smo starši in krajani z veliko udeležbo pokazali, da predstavniki OŠ Poljane, PŠ Javorje in vrtca delajo pravilno in dobro za učence in za nas krajanke.

Naši krajani so nadaljevali z obnovenimi deli v vseh podružničnih cerkvah, prav tako pa so se sredi leta začela obsežna dela v župnijski cerkvi. V teh dneh se dela zaključujejo in poljanska cerkev bo dobila prepotrebno novo kritino. Za uspešna in varno izvedena dela gre zahvala izvajalcu, vsem krajanom, ki so pomagali, in seveda našemu župniku Jožetu Stržaju.

Za uspešno delo pri vseh projektih se zahvaljujem županu, podžupanu in celotni občinski upravi, članom sveta KS Poljane za konstruktivno delo, tajnici Luciji za potrpežljivost, predsednikom vaških odborov, ki se trudijo na terenu reševati vaško problematiko, in prav vsem predsednikom društev in posameznikom, ki so izvedli dobre prireditve in dosegali odlične rezultate na športnem, kulturnem in drugih področjih.

Posebna zahvala gre gasilcem PGD Poljane, ki so ob novembrskih poplavih takoj priskočili na pomoč našim krajanom pri reševanju domov pred deročo vodo. Tudi na občini so se hitro odzvali in takoj pričeli s sanacijo cest, poškodovanih ob poplavih.

Naj na koncu, spoštovane krajanke in krajani, vsem zaželim, da prihajajoči božični prazniki vam in vašim družinam prinesejo obilo sožitja in notranjega miru in da bomo mogli vsem podariti iskren nasmeh, prijazno besedo in topel stisk roke. V novem letu pa vam želim zdravja, uspešnega dela in medsebojnega sodelovanja. Tudi dan samostojnosti, ki ga bomo praznovali 26. decembra, ponosno praznujmo.

Anton Debeljak,
predsednik sveta KS Poljane

Spoštovani krajan in krajanke krajevne skupnosti Poljane!

Ko se leto nagiba v vsak dan bolj prazničen del decembra, je čas, da pregledamo in ocenimo svoje dosedanje delo. Občani vedno najbolj cenijo, kadar občina zaključi kakšno veliko investicijo, pomembno pa je tudi, da pred tem opravi vse potrebno, pripravi projekte do faze, ko je investicije mogoče izvesti.

Že pred tremi leti je denimo občina začela s projektom za pridobitev nepovratnih sredstev za energetske obnove OŠ Poljane. Projekt je bil po dolgotrajnih pregledih odobren in investicija je v zaključni fazi. Šoli smo zagotovili obnovljiv vir energije, povsem novo kotlovnico, energetske varčnejša okna, sodobnejše radiatorje, na strehi šole je nameščena sončna elektrarna. Zahvala vodstvu OŠ Poljane za potrpljenje in sodelovanje.

Nadaljevali bomo z izboljšanjem prometne ureditve osrednje poti do osnovne šole – v zvezi s tem tečeta dva projekta. Prvi je celovita ureditev ceste, pločnika in parkirišč od mostu čez Ločivnico do osnovne šole, za katerega v decembru dokončno sprejemamo občinski podrobni prostorski načrt, ki odpira vrata za pridobitev gradbenega dovoljenja v letu 2013. Del potrebnih zemljišč je občina že odkupila, preostali del je v pridobivanju. Hvala vsem vpletenim za razumevanje in sodelovanje.

Čeprav smo ob koncu leta uredili nadstrešek za čakajoče učence pred šolo, pa z drugim od navedenih projektov obsežnejšo ureditev postajališč za kombije načrtujemo na zemljišču med osnovno šolo in Dobjem, ki ga je občina že odkupila. Projekt je odvisen od

tega, kdaj bo direkcija za ceste na tem mestu izvedla nov izvoz z regionalne ceste za Dobensko Ameriko, saj bo ta služil tudi kot dostop na navedeno parkirišče. Občina napredovanje projekta na DRSC tekoče spremlja, saj želimo do realizacije priti v najkrajšem možnem času.

Največji projekt za Poljane odpiramo v središču Poljan, izvedena je prva polovica postopka občinskega podrobnega prostorskega načrta, saj v prvi polovici leta pričakujemo uradno javno razgrnitev z nosilci urejanja prostora usklajenega prostorskega načrta, projekt bomo nadaljevali do gradbenega dovoljenja, izvedba je odvisna od možnosti zagotovitve financiranja, finančno konstrukcijo bomo prednostno zapirali z nepovratnimi sredstvi.

Eden najvidnejših premikov se je v letu 2012 zgodil pri dvorcu Visoko, ki je po dolgih desetletjih znova odprl svoja vrata. Že majhen korak v osnovno obnovo preddverja in vzhodne sobe je dvorec spremenil v priljubljeno izletniško točko domačinov in turistov. Kot ključen se je pri tem izkazal umik ceste z dvorišča dvorca na obvozno traso za hlev. Z obnovo bomo nadaljevali tudi v prihodnjem letu, načrtujemo restavrirati škofovo sobo, kjer bi izvajali civilne poroke. Velike načrte imamo tudi glede programske obogatitve, s projektom poroke na Visokem pričakujemo nadaljnjo hitro rast priljubljenosti lokacije.

Kulturno dogajanje želimo zaokroževati z dogajanjem v Štefanovi hiši, ki se je obudilo v letošnjem letu, v prihodnjem pa pričakujemo še pestrejši utrip, občina v ta namen zagotavlja sredstva za

postopno dokončno obnovo objekta. Tako sledimo dolgoročnemu cilju lokalne skupnosti, po katerem naj Poljane postanejo prepoznavno kulturno središče ne samo občine, ampak širše regije. Tako se bomo primerno oddolžili bogatemu izročilu dediščine poljanskih prednikov, ki jih pozna vsa Slovenija, marsikateri pa je prepoznaven celo v tujini.

Poljanci so znani športniki in organizatorji velikih ter prepoznavnih tekem. Kolesarjenje je tako organizacijsko kot tekmovalno odlično razvito, kolesarski krog občine Gorenja vas - Poljane pa je projekt, ki smo ga speljali skupaj in je tudi odlično obiskan. Speljan je atraktivno in razgledno ter obišče naše najlepše kotičke ...

Želel sem izpostaviti le nekatere najbolj ključne projekte. Nekateri napredujejo hitro, pri drugih naletimo na nepredvidene ovire, vendar poiščemo nove poti, da dosežemo zastavljene cilje. Kjer je namreč volja, tam se najde tudi pot. Naj to bo naše skupno vodilo tudi v prihajajočem letu, v katerem vsem skupaj želim, da bi v dobro obrnili vse izzive, ki nam jih bo prineslo.

Najlepše se želim zahvaliti za sodelovanje KS Poljane, podžupanu, poljanskim občinskim svetnikom in seveda vsem, ki ste dali svoj prispevek k napredku naših lepih krajev.

Vsem krajanom in krajanom KS Poljane želim blagoslovljene božične praznike, ponosno praznovanje dneva samostojnosti in enotnosti ter predvsem trdnega zdravja v letu 2013.

Milan Čadež,
župan

Foto: Izidor Jesenko

Božično voščilo

»Ne bojte se! Glejte, oznanjam vam veliko veselje, ki bo za vse ljudstvo. Danes se vam je v Davidovem mestu rodil Odrešenik, ki je Kristus, Gospod.« (Lk 2,10–11)

Čeprav se Božič vsako leto ponavlja, nas vsakokrat najde drugačne. Kaj vse vpliva na naše razpoloženje? Najprej so tu naše osebne, človeške danosti: starost, zdravstvene težave, odnosi z domačimi in manj domačimi, skrb za preživetje, strah pred prihodnostjo ... Ne nazadnje vplivajo na naše osebno počutje tudi dogodki v svetu in v državi. Kdo ne bi bil zaskrbljen ob nasilju, goljufijah, izkoriščanju, krivicah, ki se dogajajo. Škoda, da je slabih novic veliko več kakor dobrih ...

Če se skušamo vživeti v prvi Božič, tudi časi pred dva tisoč dvanajstimi leti, ko se je s Kristusom začelo naše štetje in s tem nova doba, niso bili bistveno bolj veseli. Iz Lukovega evangelija zvemo, da so takratni ljudje živeli v velikem pričakovanju. To pomeni, da so imeli občutek, da tako ne more iti več naprej oziroma navzdol, skratka, da se mora nekaj zgoditi ... Pričakovanje je bilo izpolnjeno. Res se je nekaj zgodilo. V prvi božični noči se je rodil otrok, ki ni bil navaden novorojenček, ampak Bog, ki se je spustil z neba, stopil v naš svet in prišel živeti z nami naše življenje: našo omejenost, našo revščino, naše preizkušnje in trpljenje, na koncu tudi smrt. S tem ko je delil z nami tudi neprijetne strani življenja, nam želi sporočiti

tudi za naš čas, da zaradi preizkušenj, ki se zgrnejo na nas, ni potrebno obupati samim nad seboj in nad drugimi, ker tudi On ni obupal nad nami.

Navdušuje me, kar so zapisali slovenski škofje v svoji letošnji Božični poslanici: »Prišel je med nas, da bi nam dal vedeti, da je tudi življenje v težavah in preizkušnjah smiselno in vredno, da ga živimo. Prišel nam je vlit novega poguma, volje do življenja in zvestobe v dobrem. Prišel nam je pokazati, s kakšnim zaupanjem v Boga naj sprejemamo preizkušnje, s kakšno stanovitnostjo naj vzdržimo v težavah, s kakšno ljubeznijo naj odpuščamo vsem, za katere mislimo, da so krivi za našo nesrečo. Če se bomo dali tako poučiti betlehemskega otroku, nam bo podelil tisti notranji mir, ki so ga vsem ljudem, ki so Bogu po volji, v sveti noči obljubljali angeli.«

Filozof Imanuel Kant je največja človekova vprašanja strnil v tri sklope: do kod lahko gre moja vednost, kaj lahko storim v konkretnem življenju in kaj naj me drži pokonci, da ne padem v brezno nič in s tem obupa. Naše spoznanje o stvareh (pa tudi o nas samih) prej ali slej trči na resnico. Vprašanje, ali je nekaj resnično ali ni, se pokriva z vprašanjem, ali določena trditev drži ali ne. Na tem temelji vsa naša znanost, pa tudi iskanje smisla. Nič ni prepuščeno slepemu naključju, zato me Božič spodbuja, da ostajam iskalec Resnice (tudi o samem sebi).

Po kakšnih poteh naj stopam kot človek? Temine je več kot preveč, zato iščem Luč, ki bo osvetljevala to vijugasto pot skozi labirint življenja. Ali ni On, ki je o sebi rekel, da je Resnica, nakažal tudi, kako naj hodim, ker je On Luč? »Imej rad Boga in svojega bližnjega kakor samega sebe.« »Vse, kar pričakujete od drugih, storite tudi vi njim.« »Obiskujte bolne, tolažite žalostne, ščitite uboge.« »Vaš da bodi da in vaš ne, ne.« Poklican sem torej, da na svet prinašam luč, da bo okrog mene bolj svetlo in da bom tudi sam bolj videl, kaj naj storim. In v čem je moje upanje? Da nosim v sebi skriti zaklad in dragoceni biser, ki se kaže v zadovoljstvu srca, globokem smislu in v volji do življenja vsem udarcem usode navkljub. Nisem neki izgubljeni prašek v vesolju, ampak družabnik Neba; član Družine, ki mi že tukaj podarja veselje in mir.

Vsem, posebej še tistim, ki ste v najrazličnejših preizkušnjah zaradi bolezni, izgube zaposlitve, negotovosti glede jutrišnjega dne, človeškega nerazumevanja in v strahu pred prihodnostjo, vsem, ki ste daleč od svojih najbližjih in osamljeni, želim Božje bližine in tolažbe. V tem duhu tudi voščim blagoslovljene in tolažbe polne božične praznike, v novem Gospodovem letu 2013 pa Božjega varstva in opore.

Vaš župnik Jože Stržar

V nadaljevanju predstavljamo občinske projekte, ki zadevajo našo krajevno skupnost.

OPPN za del območja urejanja pol 52-8 Poljane

Občina Gorenja vas - Poljane vodi postopek sprejemanja občinskega podrobnega prostorskega načrta (OPPN) za del območja urejanja pol 52-8 Poljane.

Območje OPPN obsega ureditev okolice Štefanove hiše in se razteza po dolžini javne poti, ki je pomembna komunikacija med naseljem Poljane in OŠ Poljane. Poteka od mostu čez potok Lo-

Postopek sprejemanja občinskega podrobnega prostorskega načrta je v zaključni fazi. Občinski svet Občine Gorenja vas - Poljane bo decembra obravnaval in sprejemal Odlok o OPPN za del območja urejanja pol 52-8 Poljane.

Na osnovi sprejetega odloka bo Občina Gorenja vas - Poljane naročila izdelavo projektne ter druge potrebne dokumentacije za pridobitev gradbenega dovoljenja in za izvedbo projekta.

Anja Hren

Območje urejanja v okviru predstavljenih projektov

čivnica v središču Poljan mimo Štefanove hiše do dovoza k OŠ Poljane z regionalne ceste Gorenja vas-Škofja Loka. Predvidena je tudi ureditev zelenega območja med regionalno cesto in javno potjo, ki ločuje predvideno ureditev od glavne prometne povezave.

Na predvidenem območju je poglavitna celostna ureditev okolice Štefanove hiše s predvideno ureditvijo vhodne ploščadi, z ureditvijo javne povezovalne poti, vključno s parkirnimi površinami, novim pločnikom in zelenimi površinami.

Ureditev okolice Štefanove hiše

Ureditev vaškega jedra Poljan

Na podlagi idejne zasnove za ureditev območja v središču Poljan, ki je bila izdelana v preteklem letu, smo letos pričeli z izdelavo občinskega podrobnega prostorskega načrta (v nadaljevanju OPPN) za navedeno območje.

Na podlagi sprejetega sklepa o začetku priprave OPPN za ureditev vaškega jedra Poljan je bil v juliju izdelan osnutek OPPN, ki je bil nato posredovan vsem nosilcem urejanja prostora (ministrstvu in ostalim pristojnim soglasodajalcem), da podajo svoja mnenja, smernice in strokovne podlage za nadaljnjo pripravo OPPN. Na podlagi smernic in zahtev Agencije RS za okolje sta bili izdelani še dodatni študiji, in sicer študija za preverbo erozijske ogroženosti območja ter hidrološko hidravlična študija

in izdelane karte poplavne nevarnosti območja. Po prejemu smernic s strani vseh nosilcev urejanja prostora je v izdelavi dopolnjen osnutek OPPN, ki se nato predlaga v sprejem občinskemu svetu.

V okviru OPPN je obdelano obravnavano območje, kamor se želi umestiti nov objekt kulturnega doma s spremljajočimi, centralnimi dejavnostmi. Kulturni dom vključuje dvorane za prireditve, knjižnico, trgovino, pošto, pisarne, gostinski lokal in stanovanja. Med novim kulturnim domom, potokom Ločivnico in cesto je predvidena ureditev novega parka, ki se v programskem smislu navezuje na kulturni dom in vsebuje smiselno predstavitev pomembnejših zgodovinskih obležij in dogodkov.

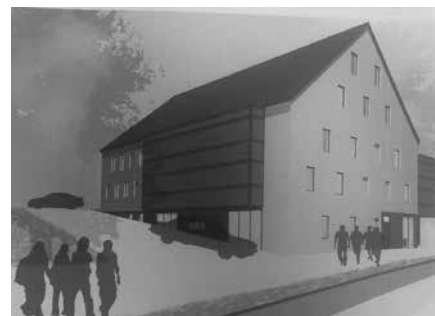
Predvidena je rušitev objekta »Mercator«, ki stoji na južnem delu obravnavanega območja. Prostor za vsebine, ki so bile doslej v tem objektu (trgovina in gostinski lokal), se zagotovi v novem objektu kulturnega doma.

Prometne površine se organizira tako, da se razbremeni obvodni prostor in osrednji prostor parka, ki se ju nameeni pešcem. Predvideva se izvedba ustreznih prometnih dostopov (položnejše klančine, ki bodo omogočale dostop do obravnavanega območja), ločenih od parkovnih površin.

Objekt »bivša KGZ« ostaja na območju v obstoječem obsegu in z obstoječimi vsebinami ter z vsebinami, ki smiselno dopolnjujejo program znotraj območja OPPN.

V prihodnjem letu se bo nadaljevalo s postopki, ki so potrebni za dokončno izdelavo in sprejetje OPPN. Nadaljnja realizacija ureditve vaškega jedra Poljane je odvisna od možnosti pridobitve zemljišča, da bo možno pridobiti gradbeno dovoljenje, in seveda še zlasti od možnosti zagotavljanja finančnih sredstev.

Jana Kristan

Izbrani predlog novega kulturnega doma

Rekonstrukcija ceste Predmost–Hotovlja

Projekt rekonstrukcije ceste Predmost–Hotovlja, o katerem smo v pretekli številki *Vaščana* že pisali, zajema rekonstrukcijo občinskih cest v naseljih Predmost in Hotovlja. Načrt cest vključuje lokalno cesto LC 100131 (cesta »čez Pola«) v dolžini ca. 400 m, javno pot JP 600901 (cesta v Predmost) v dolžini ca. 230 m in javno pot JP 600902 (cesta proti cerkvi) v dolžini ca. 200 m.

V letu 2012 je bil izbran projektant in izdelan idejni projekt, ki je bil julija in znova oktobra letos predstavljen tudi krajanom. Po dokončni potrditvi projekta s strani Občine Gorenja vas - Poljane in KS Poljane se je pristopilo k izdelavi projekta za izvedbo (v nadaljevanju PZI), in sicer ločeno za lokalno cesto (I. faza) ter za javni poti (II. faza). Na lokalni cesti »čez Pola« je bila namreč predvidena tudi ureditev površin za kolesarje, saj je ta cesta del občinske kolesarske mreže in občina je zanjo predvidevala tudi kandidiranje na javni razpis za pridobitev evropskih sredstev. Konec novembra je občina žal nepričakovano prejela informacijo, da kandidiranje na razpis za evropska sredstva ne bo mogoče zaradi nepričakovane spremembe kriterijev za prijavo. Projekt izgradnje kolesarskih povezav je bil skupen projekt štirih občin, ki ga je vodila občina Škofja Loka, vendar je bil v predhodnem preverjanju s strani pristojnega ministrstva v novembru nepričakovano zavrnjen, zato prijave za nepovratna sredstva ne bo možno niti oddati.

Občina Gorenja vas - Poljane bo projekt v prihodnjih letih nadaljevala zgolj z izvedbo pločnika brez kolesarske poti, in sicer z lastnimi sredstvi skladno z razpoložljivimi sredstvi. V prihodnjem letu je tako predvidena ureditev zemljiškega stanja zadevnih parcel in ostali postopki, ki so potrebni za pripravo same izvedbe investicije.

Jana Kristan

Projekt REAAL – energetska obnova OŠ Poljane

Živimo v času, ko se vse bolj obračamo k obnovljivim virom energije, ki imajo velik potencial tudi v Sloveniji. V enega od projektov rabe obnovljivih virov energije smo vključeni tudi v OŠ Poljane. Projekt REAAL podpira švicarska vlada in vključuje prenovno kotlovnico in izgradnjo zalogovnika, zamenjavo dela oken ter fotovoltaično elektrarno na strehi telovadnice.

Po dolgotrajnem pridobivanju dovoljenj in urejanju dokumentacije smo z veseljem pričakali začetek del. V septembru smo začeli predvsem z gradbenimi deli in kmalu tudi z deli v kotlovnici. Že pred tem je bila postavljena sončna elektrarna in ob koncu oktobra priklopljena na omrežje. V kotlovnici je nameščena nova peč na lesne sekance moči 300 kW, ki bo zagotavljala ogrevanje za celotno šolo in vrtec. Poleg tega smo ohranili še peč na kurilno olje, ki bo v pomoč pri izredno nizkih temperaturah. Les je s stališča obremenjevanja okolja veliko bolj nevtralen kot kurilno olje, poleg tega pomeni tudi večje prihranke pri stroških. Dela v kotlovnici so povezana tudi z zamenjavo radiatorjev in montažo termostatskih ventilov, ki bodo zagotavljali čim boljši izkoristek. Lesne sekance bomo shranjevali v približno 90 m³ velikem zalogovniku.

Za potrebe zagotavljanja tople vode bomo imeli tudi toplotno črpalko, ki bo pokrivala potrebe po sanitarni topli vodi. Toplotne črpalke različnih vrst se tudi pri nas vse bolj uveljavljajo in dosegajo že 20-odstotni delež pri ogrevanju stanovanjskih objektov. V Švici, na primer, je ta delež še bistveno višji in dosega kar 70 odstotkov.

Zaradi doseganja boljšega izkoristka je nujna tudi zamenjava dela oken, ki so že dokaj stara in zaradi prevelike toplotne prevodnosti niso več ustrezna. Nova okna imajo še malenkost nižjo toplotno prevodnost, kot jo predpisujejo standardi v Sloveniji. S tem bomo zagotovili boljši izkoristek. Tudi nova okna so lesena. Razporeditev fiksne in premične dela okna je nekoliko spremenjena, saj je ob strani okno fiksno, v sredini pa premično.

Na strehi telovadnice je postavljena sončna elektrarna moči 21 kWp. Sonce kot neizčrpni vir energije proizvaja ekološko neoporečno energijo. Fotovoltaika je tehnologija neposredne pretvorbe sončne energije v električno. Sončne celice sončno svetlobo pretvorijo v enosmerno, razsmerniki pa poskrbijo, da proizvedeno električno energijo pretvorijo v izmenični tok in jo prilagodijo omrežju. Omrežje skrbi za distribucijo proizvedene električne energije. Največja težava pri tej tehnologiji je še vedno dokaj slab izkoristek, ki je okoli 20-odstoten.

Zbiralniki sončne energije na strehi OŠ Poljane

Z vsemi naštetimi ukrepi bomo dosegli večjo energetske učinkovitost. Glavni izvajalec EL TEH Petrol bo v sodelovanju z OŠ Poljane še tri leta spremljal sistem in izvajal monitoring ter s tem ugotavljal učinke energetske obnove OŠ Poljane. Ob tem bomo s posodobitvami na šoli seznanjali učence in učence ter vse zaposlene. Naš namen je učenkam in učencem predstaviti prednosti tovrstnih sistemov in dolgoročne učinke, ki jih s tem dosežemo v našem skupnem okolju.

Aleš Mrak

Ločevanje odpadkov na pokopališču (Dopis KS Poljane)

Sodobni človek z načinom življenja povzroča čedalje večje količine odpadkov. To velja tudi za odpadke, ki nastajajo na pokopališču. Pokopališče upravlja KS Poljane. Večina prihodkov z naslova grobarin se porabi za storitve, povezane z odpadki. Za zmanjšanje stroškov in obremenitev okolja je potrebno odpadke ločevati in odlagati v ustrezne zabojnike. V nasprotnem primeru bo potrebno povečati grobarine.

Na pokopališču se nalagajo predvsem odpadne sveče, biološki odpadki, odpadna embalaža, papir, ostanek komunalnih odpadkov, pri izkopu groba in urejanja spomenika pa tudi gradbeni odpadki.

Količina odpadnih sveč je odvisna od količine in vrste sveč, ki jih prižigamo. Okolju in žepu je prijaznejša uporaba sveč za večkratno uporabo, pri katerih se zamenja samo vložek. Ko sveča pogori, postane odpadek. Ne glede na to, ali so odpadne sveče elektronske (na baterijo) ali navadne, jih od-

ložimo v zabojnik za odpadne sveče. Vanj odložimo celotno svečo, skupaj s pokrovčkom. V zabojnik za sveče ne smemo odlagati drugih odpadkov, kot so cvetje, plevel, pesek, vrečke, papir itd., ker ti odpadki motijo njihovo nadaljnjo predelavo.

Biološki odpadki so odpadno cvetje, plevel, trava, obrez grmovnic, listje, s prstjo zamazan papir, manjši kosi lesa, gobe od ikeban, venci in podobni biološko razgradljivi odpadki. Biološke odpadke odložimo v zabojnik za biološke odpadke. Vanj ne smemo odlagati drugih odpadkov, kot so npr. plastično cvetje, vaze, lončki in druge embalaže, ker ti niso primerni za kompostiranje. Prav tako v zabojnik ne smemo odlagati odpadkov, ki nastajajo pri izkopu grobnega polja ali ureditvi spomenika, kot so naraven in umeten kamen ter kosi betona, ker povzročajo škodo – strojelome (na strojih za mletje bioloških odpadkov pred kompostiranjem). Če bodo med biološkimi odpadki tudi drugi odpadki, jih bo KS morala pred oddajo oddati na sortiranje. Strošek za sortiranje je 150 eur/5–7 m³. Gradbene odpadke, kot so naravni in umetni kamen, kosi betona, je potrebno odpeljati s pokopališča ali pa se za njihovo oddajo dogovoriti z upravljavcem pokopališča.

Embalažo iz plastike in kovin, kot so plastične vrečke, zabojčki, lončki od rož, embalaža iz stiropora, odložimo v zabojnik za embalažo ob pokopališču ali na bližnjem ekološkem otoku. Med embalažo ne smemo odlagati plastičnih rož. Te odložimo v zabojnik za ostanek komunalnih odpadkov.

Papirnaté škatle in drug papir in karton odložimo v zabojnik za papir na bližnjem ekološkem otoku. Če je papir zamazan s prstjo, ga lahko odložimo v zabojnik za biološke odpadke.

V zabojnik za ostanek komunalnih odpadkov odlagamo npr. plastično

cvetje, plastične vaze in čistilne krpe. Vanj ne smemo odlagati bioloških odpadkov, sveč, gradbenih odpadkov, embalaže in papirja. V nasprotnem primeru jih bo potrebno še dodatno sortirati.

KS Poljane se vam zahvaljuje za upoštevanje navedenega in vas prosi, da o pravilih za ravnanje podučite tudi svoje sorodnike. V primeru nejasnosti se lahko obrnete na predstavnike krajevne skupnosti (Anton Debeljak ali Lucija Krpič) ali na Občino Gorenja vas - Poljane (Kristina Knific).

Anton Debeljak

Vaščan in »zdomci«

Okolje, v katerem se rodimo ali v njem preživimo pomemben del svojega življenja, v večini od nas pusti trajno sled, tudi če pozneje življenje nadaljujemo drugje. Opažamo, da je marsikdo od poljanskih »zdomcev« zelo vesel informacij o domačih krajih, ki jih prinaša Vaščan. Če menite, da bi Vaščan zanimal tudi koga od vaših odseljenih sorodnikov ali znancev, lahko zanj dvignete izvod na pošti v Poljanah. Vaščana pa najdete tudi na spletnih straneh občine Gorenja vas – Poljane (podstran KS Poljane).

Uredništvo Vaščana

Foto: Izidor Jesenko

KRAJEVNA IN OBČINSKA PRIZNANJA V LETU 2012

Dobitniki priznanj KS Poljane

Na prireditvi ob dnevu državnosti v Poljanah je predsednik KS Poljane Anton Debeljak podelil priznanji KS Poljane. Prejeli sta ju **družina Podobnik** za dolgoletno delo na področju gasilstva in **družina Klinec** za delo oz. uspehe na športnem področju.

DRUŽINA PODOBNIK je prejela priznanje za zelo uspešno delo celotne družine in vsakega posameznega člana v Prostovoljnem gasilskem društvu Poljane.

Foto: Izidor Jesenko

Družina Podobnik

Družina Podobnik, ki jo sestavljajo starša Franci in Marija, sin Erazem ter hčeri Lucija in Klara, je večino svojega življenja povezana z gasilstvom. Pa ne le zato, ker je stavba gasilskega doma njihov pravi dom. Bolj zato, ker so vsi člani dolga leta vpeti v gasilsko dejavnost. V gasilskih vodah je najdlje oče, Franci Podobnik, ki je deloval na številnih področjih gasilske dejavnosti, s katerimi se je zapisal v zgodovino gasilstva v Poljanah. Dejaven je tudi v operativi in kot hišnik skrbi za gasilski dom, pri čemer mu pomaga tudi žena Marija. Prav njima se moramo zahvaliti, da sta gasilski dom in okolica vedno urejena, oprema, shranjena v orodišču, pa redno vzdrževana in pripravljena za takojšnjo uporabo.

Po stopinjah staršev stopajo tudi otroci. Hčeri, Lucija in Klara, sta bili v otroških in mladinskih letih zelo dejavni pri gasilskem podmladku in skoraj ni bilo mladinskega tekmovanja brez njune prisotnosti. Pav tako sin Erazem, ki ga je gasilstvo tako navdušilo, da je

iz mladinskih vrst prestopil med operativne člane in je zdaj podpoveljnik društva.

Vsi člani družine Podobnik se s svojo strokovnostjo in požrtvovalnostjo srčno trudijo prispevati svoj pomemben delež h gasilskemu društvu in kraju.

DRUŽINA KLINEC je prejela priznanje za najbolj športno družino, ker so kar trije od petih otrok smučarski skakalci z odličnimi rezultati, tudi z mladinskega svetovnega prvenstva.

Sin Gašper ter hčeri Barbara in Ema so začeli skakati pri šestih letih v ska-

S smučarskimi skoki je v družini pravzaprav začel najstarejši sin Andraž, vendar je skoke opustil, saj je bil v Poljanah ta šport takrat šele v povojih.

Gašper, Barbara in Ema pa so se temu športu resneje posvetili in vanj vložili veliko truda, energije in časa. Z mladinsko reprezentanco so tekmovali po vsej Evropi in se domov vračali z odličnimi rezultati.

Gašper je najbolj ponosen na peto mesto med mladinci, ki ga je dosegel leta 2009 v švicarskem Einsiedelnu na tekmi alpskega pokala, in na tretje mesto, ki ga je dosegel z ekipo na poletnem državnem prvenstvu leta 2011. V letošnji sezoni je postal skupni zmagovalec pokala Cockta in preizkusil letalnici v Planici in v Oberstdorfu, kjer ima tudi osebni rekord, 186 m.

Barbara se je kot prvo dekle pojavila v Smučarsko skakalnem klubu Alpina Žiri in je skočila kot prva na ženski tekmi svetovnega prvenstva leta 2009 v Lieberecu na Češkem ter osvojila 34. mesto.

Najmlajša Ema posega po najvišjih uvrstitvah. Lani je na tekmi celinskega pokala v Oberwiesenthalu v Nemčiji zaostala le za svetovno prvakinja. Letos je postala državna mladinska prvakinja in se vrnila z mladinskega svetovnega prvenstva v Turčiji z ekipo bronasto kolajno. Posegla je tudi po stopničkah na celinskem pokalu, in sicer v Zakopanih, kjer je dvakrat prišla na 3. mesto.

Foto: Izidor Jesenko

Družina Klinec

Dobitniki priznanj Občine Gorenja vas - Poljane

Na slavnostni prireditvi ob občinskem prazniku, ki ga Občina Gorenja vas - Poljane praznuje 23. novembra, ob obletnici prve pisne omembe naših krajev, je župan Milan Čadež podelil letošnja priznanja Občine Gorenja vas - Poljane. Plaketo Občine Gorenja vas - Poljane je prejel rojeni Poljanec, zdaj Žirovec, **Valentin Kokalj**, ki je bil ravnatelj v osnovni šoli tudi med šolanjem mnogih naših krajanov. Priznanje župana je prejel **Iztok Sitar**, eden najvidnejših ustvarjalcev stripa pri nas. Poleg navedenih sta občinsko priznanje prejela še Roman Kokalj, poveljnik Občinskega gasilskega poveljstva Občine Gorenja vas - Poljane, in Urban Jeram, mednarodno priznan DJ, za ustvarjanje na področju kulture, umetnosti in glasbe.

VALENTIN KOKALJ je plaketo Občine Gorenja vas - Poljane prejel za dolgoletno delo na področju vzgoje in izobraževanja ter vsestransko sodelovanje z lokalno skupnostjo.

Valentin Kokalj se je rodil 26. 1. 1946. Po izobrazbi je profesor razrednega pouka.

Na delovno mesto ravnatelja Osnovne šole Ivana Tavčarja v Gorenji vasi je bil imenovan 15. 8. 1981. To delo je opravljal več kot 28 let, do 31. 9. 2009, ko se je upokojil.

Na področju pedagoškega dela se je vsa leta vodenja šole zavzemal za

razvojno naravnost šole in vrtca, kar se je izražalo v kakovostnem učno-vzgojnem delu ter v primerljivem znanju učencev drugih šol. Učenci so imeli ustrezne pogoje za razvijanje svojih danosti in talentov ter za oblikovanje za hitro spreminjajoči se svet. Ob tem je ohranjal dobro tradicijo in vrednote, še žive v tem okolju. Med člani številčnega kolektiva je spodbujal ustvarjalni nemir in omogočal sodelavkam in sodelavcem razvoj strokovne kariere in osebne rasti.

Veliko in odgovorno področje njegovega dela je bila skrb za vzdrževanje in gradnjo šolskih objektov. Obnovljene so bile podružnične šole v Lučinah, Javorjah in na Sovodnju. Modro se je odločil, da v Poljanah zgradijo novo samostojno osnovno šolo. Tudi šolska zgradba v Gorenji vasi je bila v njegovem času povečana za potrebe devetletke, zgrajeni dodatni prostori za vrtec, obogatena je bila z urejenimi zunanjimi igrišči in okolico. Pri izvedbi tako zahtevnih in odgovornih nalog je odlično sodeloval z okoljem in cenil razumevanje lokalne skupnosti oziroma županov, občinskih svetov in njihovih strokovnih služb.

Z izgradnjo nove šole v Gorenji vasi leta 1971 ta ni postala samo hram učenosti, postala je pravo kulturno in športno središče Poljanske doline. Ravnatelj Valentin Kokalj je spodbujal to delovanje in omogočal društvom, da so v šolskih prostorih vadili in trenirali. Omogočil je, da škofjeloška glasbena šola del pouka izvaja v njih, kjer glasbeno nadarjeni učenci lahko dobivajo prva znanja in veščine. Nekaj od njih je danes priznanih glasbenikov.

Valentin Kokalj je svoje delo in poslanstvo ravnatelja jemal zelo resno in bil s tem zgled vsem delavcem šole. Sodelavce je dobro poznal in jih podpiral v prizadevanjih za čim boljše uspehe učencev pri rednem pouku in zunaj njega. S tem je rasel tudi ugled šole same. Imel je čut in mero za sprejemanje in uvajanje šolskih novosti. V kolektivu je deloval povezovalno, saj se je kot ravnatelj in pedagoški vodja dobro zavedal, da šola z učitelji raste ali pade. S prijazno, premišljeno in argumentirano odločnostjo je tlakoval pot marsikateri pedagoško-strokovni ali tehnični odločitvi oziroma rešitvi.

IZTOK SITAR je priznanje župana Občine Gorenja vas - Poljane prejel za

dolgoletno in mednarodno uspešno umetniško ustvarjanje na področju stripa, ilustracije in karikatur.

Iztok Sitar se je rodil leta 1962 v Ljubljani, kjer je končal tudi šolo za oblikovanje, smer grafika.

Leta 1984 je v literarni reviji *Mentor* objavil svoj prvi (rahlo avtobiografski) strip *Kdo je ubil risarja stripov*. Od takrat je pod svojim imenom ali psevdonimom *Ninel* objavljali stripe in karikature v večini slovenskih časopisov in revij. Leta 1990 je izšel njegov prvi strip, album *Sperma in kri*. Leta 1992 je v *Dnevniku* začel objavljati dnevni humoristični strip, *Bučmanove*, ki so izhajali celih deset let.

Iztok Sitar

Do zdaj je izdal trinajst žanrsko precej različnih albumov, med katerimi so njemu najljubši tisti z družbeno-politično tematiko, v katerih nastavlja ogledalo slovenski politiki in verskemu licemerstvu. Leta 2007 je ob 80-letnici slovenskega stripa izdal prvo slovensko monografijo *Zgodovina slovenskega stripa*, v kateri v sliki in besedi predstavi 80 najpomembnejših avtorjev stripa. Sicer pa se Sitar uvršča v tretjo generacijo slovenskih striparjev, ki je konec osemdesetih let formirala tako imenovani Novi slovenski strip, osvobojen vseh predsodkov do aktualnih družbenih trendov.

Iztok živi in ustvarja v Poljanah. Kot je povedal ob podelitvi, sprejema nagrado kot darilo za svoj petdeseti rojstni dan.

Valentin Kokalj

Zbral in uredil Jaka Šubic

KULTURNI CENTER SLIKARJEV ŠUBIC

Čeprav s počasnejšimi koraki od pričakovanih, Kulturni center slikarjev Šubica, ki deluje v rojstni hiši slikarjev Jurija in Janeza Šubica oz. Štefanovi hiši, prevzema svojo vlogo pri popestritvi kulturnega dogajanja v občini Gorenja vas - Poljane. Tudi z imenom, ki končno odslikava njegovo celostno vsebino.

V letu 2012 se je zvrstila kopica dogodkov, od likovnih in glasbenih delavnic za udeležence vseh starosti do razstav in koncertov, poseben poudarek pa je imelo povezovanje kulturnega centra z ostalimi spomeniki, predvsem s Tavčarjevim dvorcem. Prav tam se je v juniju odvil pripovedovski večer s skupino Za dva groša fantazije, dober odziv obiskovalcev pa je vsekakor dobra popotnica za organizacijo podobnih dogodkov tudi v prihodnje.

Glavna dogodka sta bila dva – že tradicionalna slikarska kolonija Iveta Šubica (31. 5.–3. 6. 2012) in 1. slovenski festival karikature (22.–23. 9. 2012). 15. kolonija Iveta Šubica je gostila preko 30 umetnikov, potekala pa je v duhu praznovanja dveh pomembnih obletnic: 90. obletnice rojstva Iveta Šubica in 150. obletnice rojstva Antona Ažbete. Slikarjema smo se poklonili z ustvarjanjem v njunem priljubljenem žanru – portretu.

Portret je bil rdeča nit tudi pri jesenskem 1. slovenskem festivalu karikature. Medijsko zelo odmevno dvodnevno risanje karikatur v živo je zaokrožila uspešna razstava 83 karikatur 24 avtorjev, med njimi tudi že pokojnih Hinka Smrekarja in Boruta Pečarja. Festival ima potencial, ki ga bomo v prihodnjih letih brez dvoma še nadgradili tudi z mednarodno udeležbo.

Sam kulturni center trenutno najbolj živi s svojimi razstavami likovnih del. 15. kolonija Iveta Šubica, razstava del umetnikov KUD Trata, 1. slovenski festival karikature, razstava del Male Ažbetove kolonije in razstava del slikarke Maje Čadež predstavljajo pestro razstavno dejavnost, ki jo bo v počastitev obletnice rojstva Iveta Šubica v decembru popestrila še njegova: *Poljane in Poljanci*. V svoji ljubezni do Poljan je Ive rodni kraj večkrat res lepo upodobil. Prav Poljane so upodobljene na njegovi zadnji sliki, ki jo je ustvaril pred smrtjo leta 1989. A kot odličen portretist je upodobil tudi lepo število Poljancev, njihovi do zdaj skriti portreti pa bodo povečini prvič predstavljeni širši publiki.

Večina dela je opravljenega tudi pri postavitvi stalne zbirke – za to je poskrbel projekt (O)živela kultura, v katerem bomo s skupno promocijsko akcijo v letu 2013 nastopili Kulturni center slikarjev Šubica, Muzej Žiri in Muzej Železniki. 1. faza projekta, ki se je ravno zaključila, je predvidevala ureditev novih stalnih muzejskih zbirk. Ker pa v hišo prihajajo vedno novi in novi materiali in slike (pred kratkim smo dobili dela slikarja Janeza Šubica starejšega), se zbirka še dopolnjuje in ureja.

Za popolno odprtje zbirke in s tem tudi Kulturnega centra bo žal potrebno še nekaj dela pri restavriranju pohištva in vrat ter izdelavi novih kosov notranje opreme. Čakanje na evropska sredstva žal ni obrodilo sadov, saj so kljub kvalitetno pripravljenemu projektu v številni konkurenci prednost dobili zgolj projekti iz manj razvitih regij. Kljub temu da smo vsi računali in napovedovali odprtje zbirke v sredini

decembra, se je izkazalo, da je bolje dejansko pripraviti celoten prostor brez improviziranja in z zgodbo, ki bo vključevala vse vidike in vso zgodovino hiše, tako likovno ob koncu 19. stoletja s Štefanom Šubicem in njegovim sinom Valentinom, kot tudi poznejšo, katere del predstavlja tudi pošta, ki je nekaj časa delovala v hiši.

Glavnino zbirke poleg likovnih del predstavljajo tudi predmeti iz zapuščine slikarja in restavratorja Mirka Šubica. Ta s hišo ni bil neposredno povezan, je pa od svojega dedka, Štefanovega brata Janeza Šubica starejšega (imenovanega tudi »loški«), podedoval materiale, stojala in orodje, ki jih je nato pri svojem delu uporabljal tudi sam. Zbirka njegovih predmetov govori predvsem zgodbo celovitega umetnika, ki je pustil pečat kot profesor na akademiji, kot slikar, grafik, freskant, predvsem pa kot priznan restavrator.

Dokončna postavitve in odprtje muzejskih zbirk je tako ena prvih nalog v prihajajočem letu. V polnem zamahu pa bo poleg razstavne dejavnosti zaživela tudi ustvarjalna – tako z likovnimi delavnicami in tečaji za otroke in odrasle kot tudi s povabilom mladim in uveljavljenim umetnikom k samostojnemu ustvarjanju v kiparski in grafični delavnici.

Tudi večji prireditveni prostor na podstrehi ne ob ostal prazen – kulturno dogajanje bo 21. 12. 2012 odprla predstavitev knjige *Moja iskanja*, v prihodnje pa že načrtujemo nove koncerte, razstave, predavanja in filmske večere. V tesnem sodelovanju z vsemi, ki jim za kulturo v Poljanah ni vseeno.

Boris Oblak

Foto: Boris Oblak

Ustvarjalna delavnica v Štefanovi hiši

Foto: Boris Oblak

Razstavljeno rezbarsko orodje

KULTURA, MOČ IN DENAR

Če pišem o goli kulturi, boste nekateri morda obrnili stran *Vaščana* (gola ja morda že vse preveč nepriljučna); če jo ogrnem v moč in denar, boste mogoče vztrajali pri branju.

Je že tako, da bogatije v kulturi nikdar ni bilo. Kar ponovite tisto Prešernovo o pevcih: od Homerja, mimo Ovida, Petrarka, Tassa pa tja do Prešerna je Gospa kultura tolkla revščino in osle so ji kazali, tudi preljudi Slovenci. Kadar so bili časi lahkotnejši, niso toliko drezali vanjo. Toda ko so se na človeški rod spustili težji časi, kulturi niso prizanášali. Zato sploh ne preseneča, da so jo lani razdedinili in prosjačit na vrata k šolnikom poslali. Sporočili so, da v tej življenjski teži kultura ne more pomagati, da je nepotrebna, morda celo nadležna.

Razstava fotografij iz Kosmovega arhiva v Tavčarjevem dvorcu

Na Poljanskem mislimo drugače. V moč kulture verjamemo celo tako močno, da smo jo napravili za zaščitnico naših krajev. Kako naj si drugače razlagam tisto dvoje prekrizanih orodij na občinski zastavi, ki kot dve nabrušeni sablji branita lepoto in resnico ter vso človeškost, ki smo je danes tako zelo potrebni. Naši predniki so nam pokazali, s čim naj se ponašamo in branimo. In da se jim ne bi izneverili, Poljanci še vedno verjamemo, da smo opremljeni s povsem pravim orožjem, ki lahko spreminja človeka in svet.

Včasih se v tej kulturni veri celo prenačimo, kot morda takrat, ko so kulturnemu društvu nepripravljeno Štefanovo hišo za ženo pripeljali. A oženjeni in omožene boste vedeli, da je treba kakšno stvar doreči že pred poroko, sicer kaj rado zaškriplje. In tako je pred

kopico nerešenih vprašanj zaškriplalo tudi v našem kulturnem zakonu. Naenkrat se ni več vedelo: kdo pije in kdo plača, kakšno je plačilo za enega in kakšno za drugega, kdo komu v zelje hodi, kdo piše in kdo se podpiše. Zavila sta se vsak v svoj molk in čakala vsak svojega Aleksandra Velikega, da preseka gordijski voz. A odrešitelja ni bilo od nikoder. Sami smo morali dozoreti v modrosti ter prekiniti mučno tišino in poiskati rešitev, ki bo kolikor toliko sprejemljiva za oba kulturna delavca v kraju. Sklenili smo, da poroka med kulturnim društvom in Štefanovo hišo ne velja. Ločeni delamo vsak na svojem. Delavci v kulturnem društvu prostovoljno, v Štefanovi hiši za plačilo, ki priteče iz občinskega žaklja. A ker je kultura naš skupni otrok, zaradi kate-

Društvena fotografska razstava članov KD Poljane

ne bomo gojili. Nasprotno, z navdušenjem bomo pozdravili in podprli vsak njen kulturni dogodek, ki bo prispeval k prepoznavnosti in ugledu kraja in kot že zapisano, pri tem ne izključujemo sodelovanja.

Ne bom naštevala dogodkov, za katerimi stoji kulturno društvo v tem letu. Vsak posebej je za kraj zelo pomemben in spoštovanja vreden. Bera pa je bila manjša kot lansko leto. Žalosti nas, da se ob obletnici rojstva Iveta Šubica nismo uspeli spomniti nanj in se mu pokloniti, tako kot bi si naš Veliki rojak zaslužil. Nekaj se bomo odkupili s prispevki v *Vaščanu* (delavci kulturnega društva smo namreč mnogi tudi soustvarjalci *Vaščana*). Ne smemo pa dovoliti, da ustvarjalna vnema v društvu usiha. Zato vabim delavce: stare mojstre in tiste, ki se v tej panogi še niste preizkusili, da se nam pridružite. Denarja vam v društvu ne obljubimo, a iz izkušenj vem, da je ustvarjalni užitek v družbi kulturnih zanesenjakov veliko večje plačilo.

Jerneja Bonča,
članica UO KD dr. Ivan Tavčar Poljane

Praznovanje dneva državnosti

SK POLJANE

Spet prihaja v naše kraje čas zimskih radosti. Kot kaže, nam bo to sezono tudi gospa Zima naklonjena, kar nam je nakazala s prvimi belimi kosmi, ki so v začetku decembra pobelili poljanske hribe in doline.

Smučarska oprema je pripravljena, robniki nabrušeni, edino, kar nam manjka, je obratovanje smučišča na Starem vrhu. Naši smučarji so prve smučarske zavoje že v oktobru z navdušenjem preizkusili na ledeniku Moelltal in smučišču Turracher Hohe v Avstriji.

Sicer pa priprave na novo smučarsko sezono potekajo že od sredine poletja. Ekipa mlajših in starejših deklic in dečkov se je avgusta v spremstvu trenerjev in staršev odpravila na dvodnevno potepanje po Julijskih Alpah s ciljem povzpeti se na najvišji slovenski vrh, kar jim je seveda tudi uspelo.

Že tradicionalne pa so poletne priprave ob koncu poletnih počitnic na smučišču Cerkno. Skupina mlajših in starejših deklic in dečkov se je z gorskimi kolesi podala po poti stare vojaške ceste, mimo vznožja Blegoša na vrh smučišča Cerkno. Starejši cicibani so prekosarili del poti od Leskovece do vrha smučišča, medtem ko so mlajši cicibani zanje navijali kar iz spremljevalnega kombija. Vsi skupaj so se povzpeli na vrh Blegoša, izvajali treninge vzdržljivosti, orientacije in koordinacije, krepili timski duh in skozi družabnost v osrčju narave poglobljali osebnostne pozitivne lastnosti.

Jeseni so se v telovadnici pri OŠ Poljane začeli "suhi" treningi do trikrat tedensko. Oktobra 2012 smo sprejemali v smučarski klub nove člane. Lahko se pohvalimo, da se je oblikovala šte-

vilčna skupina otrok, starih 4–5 let, ki vsako sredo v telovadnici skozi igro pridobivajo gibalne spretnosti, ki jim bodo še kako prav prišle na snegu.

Vse skupaj je ključ do uspehov, ki so jih naši smučarji v preteklih sezonah nizali drugega za drugim, kar je lepo predstavljeno na naši spletni strani. Volja vodstva kluba, trenerjev in predvsem staršev naših otrok pa je ključna za delovanje in obstoj našega kluba, ki je pomemben tako na lokalni kot državni ravni.

Pozitivnost, delavnost in prostovoljstvo so dejavniki, ki pomagajo do dosega ciljev kluba, šport pa je tisti, ki združuje ljudi. Za prihajajočo sezono vsem velja povabilo: »Na traku se dobimo!«

Jana Podrekar

Brunarica ob otroškem traku na Starem vrhu

Na smučišču Moelltal

ŠPORTNO AKTIVNO TUDI V IZTEKAJOČEM SE LETU

Glavni poudarek v delovanju Športnega društva Poljane je bil na organizaciji tradicionalnih prireditev, nastopanju posameznikov in ekip v teku, kolesarstvu in floorballu ter profesionalnem merjenju rezultatov na številnih tekmah po Sloveniji.

Floorball ostaja še naprej najbolj množična panoga v društvu. Zelo aktivni so bili mladi igralci floorball ekipe Polanska banda. V mladinski program je bilo vključenih 28 otrok in mladostnikov. Poleg rednih treningov so 4 ekipe

nastopale na državnem prvenstvu in zasedle zavidljive rezultate, saj so ekipe U11, U13 in U15 (do 11./13./15. leta starosti) zasedle končno 3. mesto v državi, medtem ko so se igralci U19 uvrstili na 4. mesto v državnem prvenstvu. Članska ekipa je poleti redno nastopala na rekreativnih turnirjih. Na tednu mladih v Kranju so zmagali, 2. mesto so osvojili na Hotavljah, Jesenicah, v Idriji in Gorenji vasi, na Sovodnju in v Borovnici pa so zasedli 3. mesto. Prvič se je članska ekipa udeležila tudi največjega rekreativnega

floorball turnirja na svetu – Czech open, ki vsako leto poteka v češki prestolnici Pragi. Za lažjo predstavbo samo podatek, da je na turnirju nastopilo preko 250 ekip.

Člani tekaške sekcije so se zadnjo marčevsko nedeljo odpravili na tekmovalni izlet na 12. mali kraški maraton v Sežano. Podali so se na 10 oz. 21 km dolgo progo, odvisno od pripravljenosti. Ob torkih in četrtek so se nato nadaljevala redna tekaška druženja, skupina pa je postajala vse številčnejša. Rekreativni tekači smo se udele-

ževali najrazličnejših preizkušenj, od kratkih ravninskih in gorskih tekov pa vse do maratonov in ultramaratonov. Največji dogodek v smislu druženja pa predstavlja ljubljanski maraton. Letošnjega se je kljub izjemno nizkim temperaturam in sneženju udeležilo 28 tekačev ŠD Poljane. V nemogočih vremenskih razmerah so bili zmagovalci prav vsi, omeniti pa velja, da se jih je kar 5 podalo na maratonsko razdaljo, torej dobrih 42 km.

Uspešni so bili tudi posamezni tekmovalci. Gorski tekač Žiga Čadež se je uvrstil tako na evropsko kot tudi svetovno prvenstvo v gorskih tekih. Uspešnejši je bil na EP v Turčiji, kjer je bil v kategoriji mladincev 37. Njegov mlajši brat Anže je dobil večino tekmovalcev za Pokal Slovenije v kategoriji starejših dečkov, tako da je tudi v skupnem seštevku slavil zanesljivo zmago. Vse boljši tekmovalci pa postaja tudi Alen Božič iz Hotovlje, ki je na 75 km dolgem teku iz Celja v Logarsko dolino osvojil odlično 3. mesto v svoji kategoriji.

Uspešno sta znova nastopala kolesarja Aleš Hren in Andrej Dolenc. Hren je zmagal na tekmah v Šentjoštu, v Domžalah in na Koreno, na domači tekmi na Stari vrh pa je bil 2. Lep uspeh je dosegla tudi poljanska ekipa jeklenih triatloncev v Bohinju. Veslač Peter Kalan, kolesar Andrej Dolenc in gorski tekač Peter Oblak so ponovili lanski uspeh in zasedli odlično 3. mesto v absolutni konkurenci.

Društvo je znova priredilo 3 večje, že tradicionalne prireditve.

14. visoški tek je bil letos znova rekorden. Ne sicer zaradi rekorda proge, pač pa zaradi množične udeležbe. Tekmovanja so se udeležili kar 304 tekači, tisto, kar pa še posebej veseli, je, da je tekmovalo 132 otrok, 94 iz naše občine. V idealnem vremenu sta se zmag v članskih kategorijah veselila Peter Oblak (ŠD Poljane) s časom 31:31 in Neja Kršinar (Pr' Jur) s časom 38:21. Na Visokem je bilo zelo veselo, saj so se le nekaj dni pred prireditvijo po več desetletjih odprla vrata mogočnega Tavčarjevega dvorca.

Kljub zelo poletnemu terminu, v katerem je potekala že 12. izvedba kolesarske dirke Poljane–Stari vrh, nas je pričakalo hladno, a za kolesarje izjemno ugodno jutro. Tudi letos je tekmovalje štel za Pokal Slovenije v vzponih ter občinsko prvenstvo, Pokal polanskih puklov in 2. memorial Draga

Kisovca. Pri moških je znova slavil Goran Ikič (Etiketa Žiri) s časom 25:57, pri dekletih pa Špela Škrajnar (Ganesha Team) z rekordom proge 29:56. Med 15 domačini je bil najhitrejši Aleš Hren (ŠD Poljane).

Prav tako 21. julija je v Poljanah potekal že tradicionalni turnir v floorballu, tokrat pod imenom Š'bol. Dnevno-nočni turnir je zaradi slabega vremena tokrat potekal v telovadnici pri OŠ Poljane. Udeležilo se ga je 10 ekip, večinoma iz bližnje, nekaj pa tudi širše okolice, skupaj so odigrali 24 tekem. Zmagala je ekipa Hipijev pred Šalabajzerji in Polycom Brlogom.

14. Visoški tek

Kot je v zadnjih letih že običaj, je preko 60 športnih prireditev v Sloveniji potekalo ob prisotnosti časomerilske ekipe Timing ŠD Poljane. Tako smo merili čas na praktično vseh pomembnejših tekmah v smučarskih tekih (državni pokal, državna prvenstva, kontinentalni pokal, rekreativni maratoni), vseh rekreativnih pokalnih tekih na Gorenjskem in Primorskem ter več drugih prireditvah. Prav v teh dneh potekajo

12. Kolesarska dirka Poljane–Stari vrh

pogovori za prevzem merjenja na vseh rekreativnih tekih na Dolenjskem.

Ob koncu velja omeniti še nekatere uspehe mladih poljanskih športnikov, ki tekmujejo pod okriljem svojih klubov oz. reprezentanc. Velik uspeh je dosegla mlada smučarska skakalka iz Poljan Ema Klinec. Na mladinskem svetovnem prvenstvu v Erzurumu (TUR) je posamično zasedla 14. mesto, skupaj s kolegicami iz reprezentance pa zgodovinsko 3. mesto in bronasto medaljo. Izjemni gorski tekač Simon Alič je poleti zmagal v absolutni konkurenci na tekmovalju za italijansko državno prvenstvo "Vertical kilometer Val Resia 2012", decembra pa smo Poljanci dobili svojega predstavnika na najvišjem nivoju v zimskih športih, saj je Lenart Oblak iz Podobena prvič nastopil na tekmi za svetovni pokal v biatlonu v avstrijskem Hochfilznu.

Gašper Debeljak,
predsednik ŠD Poljane

Floorballski turnir v telovadnici pri OŠ Poljane

GASILCEM DELA (IN ZABAVE) NE ZMANJKA

Poljanski gasilci zadovoljni zaključujemo delovno leto 2012. Zagnano smo začeli in pod streho uspešno spravili večino svojih načrtov.

in pozneje čistili teren. Dvajset poljanskih gasilcev je bilo na nogah po dva dni skupaj. Vedno je najbolj na udaru pet hiš v osrednjih Poljanah in naša

v Cerknici, kjer smo prav tako dosegli odlične uvrstitve. Veseli smo zavzetosti naše gasilske mladine in tudi zato smo jih med letom odpeljali na smučanje, kopanje, taborjenje in v zabavno Mirabilandijo.

Ker občinska blagajna do lokalnih gasilskih društev sčasoma postaja vse manj radodarna, moramo za potrebna sredstva poskrbeti sami. V letošnjem letu smo pripravili dva koncerta. Najprej smo ponudili možnost predstavitve domači skupini Trio Šubic, nato smo v Poljane povabili še Andreja Širferja. Zgodaj spomladi smo zbirali odpadno železo in v Vinharjah pomagali očistiti divje odlagališče. To delo opravljamo že četrto leto zapored.

V oktobru, mesecu požarne varnosti, smo organizirali dan odprtih vrat, kjer smo domačinom razkazali našo opremo in pregledali gasilske aparate.

Nazadnje se z lepimi spomini spominjamo jesenskega gasilskega izleta. S polnim avtobusom smo se odpravili na izlet po hrvaški Istri, kjer smo si ogledali Rovinj in Brione.

Ob novoletnih praznikih bomo obiskali naše krajanke z gasilskimi koledarji. Že vnaprej hvala za vaše prispevke. Vemo, da živite in čutite s poljanskimi gasilci in nas vedno lepo sprejmete.

Ob koncu leta Vam v svojem imenu in imenu PGD Poljane želim toplino, miru in veselja na božič ter sreče v novem letu 2013.

Z gasilskim pozdravom NA POMOČ!

*Metod Slabe,
predsednik PGD Poljane*

Foto: Izidor Jesenko

Razvitje novega društvenega prapora

V našem društvu smo se odločili, da je po štiridesetih letih čas za nov gasilski prapor. Zbrali smo sredstva, skupaj določili videz in ga ob pomoči številnih donatorjev slovesno prevzeli na gasilski veselici zadnje julijsko nedeljo, ki je postala že pravi poljanski praznik. Nastopili so ansambel Pogum in Rebeka Dremelj. Ker je naši gostji dojenček že malce trkal na vrata, smo se gasilci ponudili, da gremo lahko za botra, če bi do srečnega dogodka prišlo kar v Poljanah. Veliko je bilo priprav, na koncu pa, ko se ujameta sreča in trdo delo (vreme, luna, dobra glasba, hrana in pijača), poljanska veselica krasno uspe. Ne more biti drugače.

Operativna enota je letos opravila kar nekaj izvozov in intervencij. Začelo se je s požarom kozolca v Hotovljah in se že čez nekaj mesecev nadaljevalo na veliko noč s požarom ostrejša v Vinharjah. Hitri akciji gasilcev in prisebnosti domačih se gre zahvaliti, da posledice niso bile katastrofalne. Čez leto je bilo še nekaj manjših požarov na domačih tleh, petkrat pa smo hiteli na pomoč sosednjim društvom.

Poleti smo imeli veliko dela z razvozom pitne vode in jo razvozili več kot 300 kubičnih metrov. Na jesen je zobe pokazala še reka Sora. Po obilnem deževju smo imeli poplave kar dva zaporedna vikenda. Črpali smo vodo iz kleti

farna cerkev. Moč vode je velikokrat hujša od ognja in človek se ob poplavih še kako zave svoje nemoči proti silam narave.

Enkrat mesečno imamo redne društvene vaje. Prav tako nepretrgoma skozi celo leto poteka izobraževanje mladine. Gasilski mentorji so se v tem letu zelo potrudili in tudi zato so naše ekipe dosegale dobre rezultate. Posebej želimo izpostaviti uspeh ekipe pionirjev na državnem tekmovanju v orientaciji v Žalcu, saj so Tim, Samo in Aljaž postali državni prvaki v svoji kategoriji. Jeseni se je odvijalo tudi državno tekmovanje v kvizu gasilske mladine

Foto: Izidor Jesenko

Jesenske poplave

OBNOVLJENI BISERI ALI OZAVEŠČANJE VREDNOSTI SAKRALNIH SPOMENIKOV

Kdor se pelje iz Poljan proti Volči, zagleda cerkev sv. Jurija, ki čepi nad vasjo kakor koklja, ki se razgleduje po dolini. Nobena cerkev v fari ni deležna tolikih pogledov kakor ta. Naj bo domačin ali nedeljski izletnik, nihče, ki se nameri pod Blegoš ali v Javorje, je ne more spregledati. Kraj Volča se prvič omenja že zelo zgodaj, leta 1291. Cerkev kot podružnica župnije Poljane pa je prvič omenjena leta 1501. Natančen opis sem povzel po prispevku gospe Bernarde Jesenko Filipič Poljanske cerkve v očeh varuhinje umetnosti iz knjige Poljane, kdo vas bo ljubil.

»Postavitev cerkve je narekoval teren, pomol nad vasjo, tako da cerkev ni klasično postavljena vzhod–prezbiterij in zahod–vhod, saj ima prezbiterij, dolg 5,6 m, širok 5 m, visok 5 m, na jugu in zvonik (vhod) na severu. Cerkevna ladja je dolga 10 m, široka 6,6 m in visoka 5,6 m, kor sega v ladjo 2,5 m. Prezbiterij so zgradili v začetku 16. stoletja, natančneje leta 1519. Ladja je bila sredi 19. stoletja poznobaročno obokana in podaljšana, sočasna sta tudi zvonik in zakristija (v gradbenem materialu je v pilastrih (stebrih), stopnišču na kor, nadzidavi cerkvene ladje in oboku že uporabljena ročno izdelana opeka). Prezbiterij je bil v 16. stoletju preoblikovan z rebrastim mrežastim obokom. Na sklepnikih so tri rože, sv. Lucija, sv. Jurij in ščitnika. Dva konzolna nosilca za oltarjem sta figuralna: na vzhodni strani je upodobljen moški z brado in s ščitom, na zahodni pa moški z razvitim zvitkom. Stene ladje in prezbiterija s šilastimi gotskimi okni so na zunanjsčini pod napuščem poslikane s prepletenim krogovičjem, na zahodni fasadi prezbiterija je slabo ohranjena freska sv. Krištofa. Na stenah prezbiterija sta

se v notranjosti ohranili freski iz časa zidave prezbiterija (okrog leta 1519): na vzhodni steni Križanje z Marijo in Janezom ter obema razbojnikoma, ki sta privezana kar na okleščeni drevesni debli. Pri levem razbojniku sedi ob glavi na veji krokar, ki baje označuje satana, ki z odprtim kljunom grabi otoka, ki naj bi bila razbojnikova duša. Na zahodni steni je upodobljen Jurijev boj z zmajem. Poslikavo zgoraj zakriva pozneje prezidani mrežasti obok. Spodnji del freske sv. Jurija in del freske sv. Krištofa na zunanjsčini je uničil preboj za kvadratno okno, verjetno narejen med gradbenimi deli v 16. stoletju. Slogovne karakteristike poslikave kažejo na poljudno pojmovanje prehajanja iz gotske tradicije v renesanso, postavljamo jo v bližino tako imenovane hrvaškega kroga Tomaža iz Senja.

Vhod v cerkev je skozi z vseh strani odprto lopo zvonika. Na zahodni steni zvonika je vzidan gotski figuralni sklepnik, verjetno iz prvotnega oboka prezbiterija.

Notranjost cerkve krasijo trije zlati oltarji. Veliki oltar sv. Jurija je iz leta 1642, levi oltar Žalostne Matere Božje

je iz leta 1652, desni je posvečen sv. Martinu. Veliki oltar je posvečen sv. Juriju in ga je leta 1642 dal narediti župnik Andrej Jereb. Z menzo (oltarno mizo) je visok 4,5 m. Oltar je mogoče slogovno pripisati isti delavnici, ki je izdelala tudi oltarje pri cerkvah v nekdanji cerkvi v Dražgošah, pri Sv. Urbanu nad Gorenjo Dobravo, na Suhi pri Škofji Loki in v Valterskem Vrhu. Oltar je tridelen. V glavnem delu je oltar deljen v tri niše s štirimi stebri, ki imajo v nogi angelske glave. V osrednji večji niši je kip sv. Jurija v boju z zmajem, visok 90 cm. V deljenih trikotnikih nad osrednjo nišo sta ob goslaču na sredini upodobljena ležeča plesalca. Ob straneh v stranskih manjših nišah sta kipa sv. Andreja s križem in Marije z detetom, visoka 100 cm, nad nišama pa angelski glavi. Stranski krili sta bogato okrašeni. V atiki (v zgornjem delu oltarja) v niši je kip sv. Florijana z golido in gorečo hišo pri nogah, visok 80 cm, ob straneh niše sta še krili. Na pristreških stojita kipa sv. Petra in Pavla, visoka 50 cm. Vrh oltarja zaključuje Vstali Zveličar, visok 60 cm. Po vsem oltarju je nameščenih 12 angelskih glavic. Oltarno menzo zakriva lesen poslikan antependij s sliko, ki prikazuje sv. Jurija na konju v boju z zmajem.

Za oltarjem je zapisano: levo Andrea Codella 1679, desno gios Pietro Codella 1658, kdo ga je prenovil (I. Demšar iz Poljan) in letnica prenove v letu 1883.

Stranska oltarja na Volči sta dvojčka, le malenkostno variirata v detajlih. Narediti ju je dal Jurij Mayerhoffer leta 1660. Oba oltarja sta visoka 3,5 m. Levi oltar Žalostne Matere Božje je iz leta 1660 (datiran desno spodaj na strani). V osrednji niši, ki je obrobljena z renesančnim krogovičjem, je kip Sočutne, visok 100 cm. Ob straneh niše sta stebra z bogatim profilom in s stranskima kriloma. Ob straneh pod kriloma sta dva angela s svečniki, visoka 45 cm. Zgoraj med pristreškoma s kriloma je kip sv. Lucije, visok 45 cm. Antependij

Glavni oltar v cerkvi Žalostne Matere Božje na Bukovem vrhu

je barvan – marmorirana polihromacija, v sredi z medaljonom, v katerem je upodobljena sv. Lucija.

Desni oltar je posvečen sv. Miklavžu. V osrednji niši, ki jo obrobljena z renesančnim krogovičjem, je kip sv. Miklavža, visok 100 cm. Ob straneh niše sta stebra z bogatim profilom in s stranskima kriloma. Ob straneh pod kriloma sta dva angela s svečniki, visoka 45 cm. Zgoraj med pristreškoma s kriloma je kip sv. Apolonije, visok 45 cm. Antependij je lesen in barvan.

V cerkvi je še lesena prižnica, zahodno ob glavnem oltarju stoji kamnit nabiralnik za darove, datiran z letnico 1883, in križev pot, ki je delo Štefana Šubica iz leta 1873, podpisan in datiran na 14 postaji.«

Kratko poročilo o letos izvedenih obnovitvenih delih je pripravil Polde Oblak, ključar.

»Podružnična cerkev sv. Jurija na Volči je zažarela v vsej lepoti. Kljub gospodarski krizi nam je uspelo prepleskati fasado na zvoniku. Obnovo smo načrtovali že lansko jesen. Prvotno smo predvidevali, da bo potrebno izvesti samo manjša zidarska popravila ometa in slikopleskarska dela. Pridobili smo več ponudb za izvedbo. Odločili smo se za cenovno ugodnega mojstra in takega, ki je podobna dela že izvajal

(z referencami). Spomladi smo si sposodili fasadni oder in ga v prvi polovici aprila postavili. Potem je bilo potrebno celotno površino fasade pregledati in slabe, poškodovane in odstopljene dele ometa odstraniti. Bilo jih je precej več, kot smo prvotno predvidevali (približno 80–90 m²). Po odstranitvi ometa smo celotno površino zvonika oprali še z visokotlačnim čistilcem. Pokazalo se je, da je bila površina preostalih finih ometov dokaj slaba, saj je vodni curek precej kvadratnih metrov slabo vezanih finih ometov preprosto odstranil. Nastala je naluknjana površina, ki ni bila primerna za izvedbo opleškov. Sanirati je bilo potrebno celotno površino ometov. Najprej smo izvedli grobe omete na površinah, kjer je bil prvotni omet v celoti odstranjen, nato pa smo celotno površino grobo izravnali s finim ometom KEMASAN 520 ter armirali s PVC fasadno mrežico. Po osušitvi podlage je sledil še zaključni sloj finega ometa. Tako smo pripravili podlago, primerno za pleskanje. Sama pleskarska dela so nato potekala po predvidenem načrtu ter v soglasju s smernicami spomeniškega varstva.

Sočasno z izvedbo del na fasadi smo obnovili tudi strelovodno napeljavo in pritrdili strelovod na vrhu strehe zvonika, ki je bil že nekaj časa poškodovan.

Ob tej priliki smo izvedli tudi kapne obrobe pri strehi zvonika, pokrili kamnite portale nad linami ter izdelali police na oknih v zvoniku.

Zaradi veliko dodatnih del (velika količina slabih ometov, izvedba finih ometov na celotni površini zvonika, namestitev obrob in obnova strelovoda) so se tudi stroški obnove podvojili in pristali pri številki šestnajst tisoč evrov. Prostovoljci so opravili tudi približno petsto petdeset prostovoljnih delovnih ur.«

Zaradi vlage v tleh so se župljani, ki pripadajo podružnični cerkvi Žalostne Matere Božje na Bukovem vrhu (cerkev sv. Sobote) lansko leto odločili, da dosednji tlak »jenštrle« (po poljansko ištarnj, tj. tlak iz apna in peska) izkopljejo, osušijo tla, napeljejo tolčenca in zabetonirajo nov podložni tlak, ga toplotno in protivlažno izolirajo ter pripravijo vse za novi tlak v cerkvi. Bernarda Jesenko Filipič, sodelavka na Zavodu za varstvo kulturne dediščine Slovenije, OE Kranj, ki je hkrati domačinka, je spremljala izkopavanja in jih tudi dokumentirala. Pokazali so se temelji romanske cerkve z apsido (grajene od leta 1100 dalje) in temelji nekoliko večje gotske cerkve (zgrajene med letoma 1400 in 1500), ki je bila leta 1739 baročno prezidana.

Cerkev na Bukovem vrhu je proglašena za kulturni spomenik lokalnega pomena (Bukov vrh – cerkev Žalostne Matere Božje, EŠD 2146, Uradni list RS, št. 30/2008). V osnovi je gotska z baročno oblikovano ladjo. Veliki klasiistični oltar je delo Štefana Šubica z oltarno sliko Pavla Šubica iz leta 1893. Levi stranski oltar je delo Štefana Šubica z ohranjenimi kipi Facijeve delavnice. Desni oltar je v celoti delo Facijeve delavnice. Oltar v kapeli sv. Notburge je delo Štefana Šubica z letnico 1881.

»Nekje na sredi Poljanske doline, nad desnim bregom Poljanske Sore, južno nad Visokim stoji na 832 metrih nadmorske višine cerkev Žalostne Matere Božje na Bukovem vrhu. Cerkev se prvič omenja v urbarju leta 1501 in je v osnovi še gotska stavba, ki pa so jo leta 1747 povečali in barokizirali. Cerkev ni orientirana, saj ima prezbiterij na južni in zvonik na severni strani. Nekdanji gotski, tristrano zaključeni prezbiterij dolžine 4,7 m, so podaljšali za 3,3 m v dve traveji (traveja ali oboč na pola – umetniški osnovni prostorski element med glavnimi podpornimi toč-

Foto: Izidor Jesenko

Glavni oltar v cerkvi sv. Jurija na Volči

kami oboka) in ga obokali z banjastim obokom s sosvodnicami (trikotnimi vdolbinami v spodnjem delu oboka). Velikost nekdanjega prezbiterja na zahodni strani zunaj nakazujeta slikano prepleteno krogovičje (okras gornjega dela gotskih oken, sestavljen iz krogov, lokov) pod napuščem s konca 15. stol. ali začetka 16. stol. in kamnit venčni zidec v spodnjem delu. Prezbiterij je bil enake širine, kot je sedanji baročni, saj je ohranjena tudi njegova vzhodna stran, ki jo je skoraj vso zakrila pozneje prizidana zakristija. Deloma je ohranjen kamnit venčni zidec v spodnjem delu, dve slikani plasti prepletenega krogovičja s šivanimi vogali pod napuščem in freska sv. Krištofa, odkrita avgusta 2009, ko se je menjala streha na prezbiteriju. Freska zaradi prizidane zakristije ni vidna. V osrednjem delu je upodobljen sv. Krištof z Jezusom na rami in drevesom v roki. Krištof ima okoli vratu bel ovratnik, ki ga zapenja velika okrogla sponka, čez ovratnik ima verižico z velikimi, grobimi členi in v sredini obesek. Njegov obraz in roki so temno sive barve, verjetno zaradi oksidacije enega od barvnih pigmentov, ki ju je uporabljal freskant. Jezus kleči na Krištofovi rami, na sebi ima le bel ovratnik z okrasno sponko, ki ga spenja (podobno kot pri Krištofu), eno roko ima dvignjeno ob drevesu, druga je zmanjšana (zaradi pomanjkanja prostora) nad Krištofovo glavo. Ob strani sta na vsako stran upodobljena dva moška, mogoče donatorja v renesančni noši takratnega višjega sloja. Pokrita sta z značilnim renesančnim pokrivalom, podobnim baretki s perjanico, z ravno pristriženimi lasmi, eden ogrnjen v črtasto pelerino s cofom, drugi s podobno pričesko in pokrivalom, s tuniko do kolena, z belimi nogavicami in s svitkom papirja v roki. Freska še ni v celoti odkrita, približno polovica višine, in čaka na restavratorski poseg. Koliko freske je še ohranjene, bodo pokazala sondiranja v spodnjem nivoju v zakristiji. Ko bo to raziskano, se bodo poiskale rešitve, da bi bila freska dostopna za ogled. Zvonik stoji na severni strani in naj bi bil iz leta 1687, ko je župnik Ignac Codelli dal zgraditi novega. Zvonik je leta 1829 pogorel, takrat so ga nadzidali za 85 cm. Do leta 2005 je bil krit še s skodlami, takrat so staro strešno konstrukcijo streho zvonika oblekli v bakreno kritino.

V notranjosti ima cerkev pravokotno ladjo in prezbiterij. Štiri oproge (arhitekturni nosilni prečni lok v oboku) v prezbiteriju so okrašene z značilnim poljanskim vtisnjenim ornamentom, po celotni cerkveni ladji med pilastri (pilaster – iz stene nekoliko izstopajoč pas z bazo in kapitlom) in venčnim zidcem ter nad njim tečeta široka pasova ornamentike. V delu oboka v prezbiteriju pred glavnim oltarjem je polje z vtisnjenim štukaturnim ornamentom in angelskimi glavicami, z dvanajstimi nagelnji na vogalih in monštranco z Najsvetejšim v sredini polja. Prav tako v kapeli sv. Notburge banjasti obok v celoti prekriva vtisnjen štukaturni ornament.

V cerkvi so štirje leseni polihromirani (večbarvno poslikani) in pozlačeni oltarji iz različnih časovnih obdobij in različnih delavnic. Glavni oltar je visok 5,5 m in je klasicistično delo Štefana Šubica. Po ustnem izročilu naj bi bil narejen leta 1881, ko je zamenjal starejšega predhodnika. Posvečen je Žalostni Materi Božji. V tronu je slika Žalostne Matere Božje (olje na platnu, 130 cm x 80 cm), delo Pavla Šubica iz leta 1893. Za osrednjo sliko je niša z 1 m visokim kipom Sočutne, delo Štefana Šubica. Ob straneh stojijo kipi sv. Marjete z vragom, sv. Lucije, upodobljene z izdrtimi očmi na krožniku, sv. Urbana in sv. Jurija z zmajem, visokimi 110 cm. Nad tronom v atiki (atika – arhitekturni zid nad pročeljem, da zakriva streho) je slika

Oltar sv. Jerneja v cerkvi Žalostne Matere Božje na Bukovem vrhu

Kristusovega vstajenja (olje na platnu, 40 cm x 70 cm), najbrž delo Pavla Šubica. Nad stebri sta bila nekoč še dva angela, ki so ju v šestdesetih letih prejšnjega stoletja ukradli. Oltar je bil leta 2005 restavriran.

Trije stranski oltarji so delo treh različnih podobarskih delavnic. Oltar sv. Jerneja je delo Facijeve delavnice, oltar sv. Ahaca je delo neznane delavnice iz 19. stoletja, oltar sv. Notburge je iz Šubičeve delavnice. Najstarejši je desni stranski oltar, ki je posvečen sv. Jerneju in je bil narejen v polhograjski delavnici Facijev v zadnji četrtini 17. stoletja, leta 1685, še pred barokizacijo cerkve. Visok je 4 m. V sredini v tronu je kip sv. Jerneja, visok 120 cm, upodobljen s knjigo in z nožem, ob njem stojita kipa sv. Jožefa na levi in sv. Antona Padovanskega na desni, prav tako visoka 120 cm. V atiki je kip sv. Mihaela s tehtnico in štirimi puti (kipi) ob strani. Ta oltar je bil leta 1999 prvi restavriran v restavratorski delavnici Kavčič v Šentjoštu.

Levi stranski oltar je posvečen sv. Ahacu. V tronu stoji kip sv. Ahacija, visok 100 cm, upodobljen s klasi in z mučeniško palmovo vejo, ob strani pa sta kipa sv. Andreja s križem in sv. Janez Evangelist, visoka 63 cm. Oltar zaključujeta dva para stebrov ob straneh. V atiki v sredini je kip sv. Ane z Marijo in s knjigo v roki, velikosti 60 cm. Ob strani sta kipa sv. Petra in sv. Pavla, visoka 50 cm. Atiko zaključuje upodobitev pelikana, ki si kljuva svoje prsi kot simbol ljubezni do svojih potomcev. Po vsem oltarju je nameščenih še osem angelskih glav in putov (angeli v otroški podobi). Celotni oltar z oltarno arhitekturo in kipi je bil restavriran v letu 2001.

Levi zadnji oltar v stranski kapeli je posvečen sv. Notburgi, zavetnici kmečkega dela. Oltarna arhitektura in kipa sv. Cirila in sv. Metoda, visoka 92 cm, sta delo Štefana Šubica iz leta 1881. Osrednji prostor je namenjen sliki sv. Notburge (olje na platnu, 176 cm x 114 cm), delu Janeza Šubica iz leta 1884 (ki je dokončal oltar po očetovi smrti leta 1884). Atiko zaključuje Sveti Duh v podobi goloba. Zidano oltarno menzo zakriva lesen figuralno poslikan antependij (umetniško poslikana ali izrezljana plošča na sprednji strani oltarne mize) s prizori iz življenja sv. Notburge. Oltar je bil leta 2004 restavriran. Križev pot je delo Štefana Šubica iz leta 1882, prižnica pa delo Valentina Šubica iz leta

1895. Vsi štiri oltarji, prižnica in križev pot so bili restavrirani v restavratorski delavnici Kavčič v Šentjoštu.

V preteklosti so k cerkvi na Bukov vrh romali romarji s prošnjo za ozdravitev glavobolov. V zadnjih tridesetih letih so s prekinitvami na in v cerkvi potekala obnovitvena dela. Najprej se je leta 1982 zamenjal del kritine iz skodel, ki je bila še iz leta 1835. Izdelane, klane, so bile nove hrastove skodle, ki so jih izdelali vaščani sami. V letu 1985 je bil prekrit tudi zahodni del strehe nad cerkveno ladjo, prav tako s skodlami. Leta 1983 je cerkev dobila baroku primerno fasado, ki pa ni bila narejena na podlagi sondiranja. Cerkevna ladja je bila rožnate barve z belimi členitvami, zvonik pa je imel polkrožno vbočene in izbočene šivane vogale. To obnavljanje fasade je razkrilo prvotno arhitekturno poslikavo na zahodni fasadi gotskega dela prezbiterja – borduro (obrobo) s križnimi rožami, pri izvedbi drenaže leta 1999 pa so bili zunaj najdeni in dokumentirani prvotni temelji gotske cerkve (prezbiterja in ladje).

V letu 2005 so bila izvedena sondiranja na notranjih beležih, ki so razkrila kamnite fragmente iz obokanega gotskega prezbiterja (rebra in sklepniki), ki so jih pri barokizaciji cerkve porabili kot gradbeni material. Na podlagi son-

diranja so pleskarji prebelili notranjost. V tem letu so bila zamenjana tudi okenska in vratna krila ter izdelane nove stopnice in vrata v zvonik. V letu 2006 so bile na podlagi najdenih izvirnih poslikav rekonstruirane arhitekturne poslikave: šivani vogali in bordura na zvoniku, naslednje leto pa še na cerkveni ladji in prezbitериu. Vse najdene poslikave so ohranjene pod sedanjo fasadno plastjo, ker se izvirnih ometov ni odstranjevalo. (vzeto iz prispevka gospe Bernarde Jesenko Filipič *Poljanske cerkve v očeh varuhinje umetnosti iz knjige Poljane, kdo vas bo ljubil.*)

Odbit je bil ves vlažen omet in nanesen nov. Spomladi so s prostovoljnim delom položili nov krtačen kamniti tlak iz hotaveljskega marmorja. Poleg tega da je vlaga pregnana, je notranjščina zablestela v vsem baročnem razkošju, ki ga premore le redkokatera vaška podružnica.

Na pobudo dobrotnika iz župnije smo na zvoniku farne cerkve nameslili stolpno uro s številčnicami na treh straneh. Stroške za številčnico so krili sponzorji.

Letos smo se lotili nujnega in hkrati dragega posega – strupena (azbestna) kritina na farni cerkvi je bila dotrajana, zato smo jo nadomestili z novo enake oblike in daleč boljše kakovosti.

Predračun je sto tisoč evrov. Eno petino so ljudje že prinesli. Bog povrni vsem, ki tudi v kriznih časih pomagajo pri obnovi kulturnih spomenikov!

Pred dvema letoma so nas zelo prizadele poplave – v spodnjih prostorih smo morali menjati vsa vratna krila na podbojih. Letos smo jih pred poplavami preventivno sneli, saj nas je v desetih dneh dvakrat poplavila umazana voda. Vsi spodnji prostori (župnikovo stanovanje, kuhinja, stanovanje gospodinje, župnijska pisarna, pevska soba, dvorana) so bili dvakrat zaliti z umazano vodo in blatom v višini desetih centimetrov. Cerkev stoji na poplavnem področju (v občini je ob poplavah v primerjavi z drugimi objekti vedno najbolj prizadeta). S pomočjo širše skupnosti smo sposobni podnožje cerkve znotraj tako urediti, da bo v prihodnje brez škode kljubovala poplavam.

Na Malenskem vrhu (Gori) so prostovoljci skopali vlažen tlak v predprostoru cerkve, napeljali tolčenca, Zidarstvo Božnar pa je zabetoniralo podložni tlak.

Rad bi se zahvalil vsem, ki s svojo dobro voljo, darovi in nasveti pomagata, da ohranjamo to, kar so zgradili predniki in nam je v ponos.

Jože Stržaj

Cerkev sv. Jurija na Volči

Foto: Izidor Jesenko

SIMON ALIČ, REKREATIVEC, KATEREMU TUDI POKLICNI ŠPORTNIKI GLEDAJO V HRBET

Simon je nase opozoril že pred dobrimi petnajstimi leti. Sprva kot odličen gorski kolesar, nekaj let pozneje še bolj kot gorski tekač. Zadnjih pet let je redni član slovenske reprezentance v gorskih tekih in udeleženec največjih svetovnih prirediteljev. Simon Alič, miren in skromen fant iz Vinharih, je zaslužen, da so Poljane postavljene na svetovni športni zemljevid. S svojo predanostjo in ljubeznijo do športa je zgled vsem mladim športnikom, ki uspešno gredo po njegovih stopinjah. Energije in volje do novih izjemnih preizkušenj mu ne manjka, saj se, kot pravi, vedno najde kakšen cilj, ki ga še nisi dosegel. Pogovarjala sva se o njegovi karieri, ki je kljub velikim uspehom povsem rekreativna, saj vseskozi uspešno usklajuje šport z redno zaposlitvijo.

Simon, kolikor vem, se v tvoji družini pred teboj nihče ni resno udeleževal v športu. Kje si se navdušil za šport?

Drži, v naši družini pred menoj ni bilo posebnega navdušenja za šport. Sam sem bil v šoli precej uspešen pri telesni vzgoji, nadaljevalo se je med služenjem vojaškega roka. Takrat sem se tudi udeležil nekaterih tekmovanj. Po končanem služenju domovini sem imel nekaj let športnega »posta«, znova pa sem se navdušil, ko smo skupaj s prijatelji odpravili za dva dni kolesarit čez Vršič. Takrat me je kolesarjenje na hitro zasvojilo.

Sprva si bil odličen kolesar. Poznamo te tudi z dirke na Stari vrh, kjer si nekoč zmagoval. Prve uspehe si dosegal predvsem na kolesarskih vzponih.

Na začetku sem tekmoval kar s trekking kolesom, kmalu pa sem si kupil prvo dirkalno kolo, ki sicer ni bilo vrhunsko, saj je bilo precej težko. No, tako so bili vsaj treningi dobri. Pozneje sem si kupil že vrhunsko dirkalno kolo,

z večjo kilometrino so prišli tudi boljši rezultati. Ker sem po naravi individualist, sem vedno treniral sam, na vsaki tekmi sem se kaj novega naučil, pridobival izkušnje. Sprva sem tekmoval tako v klanec kot po ravnini, z leti pa so mi k srcu prirasli zgolj klanci oz. vzponi.

Kmalu si kolesarstvu dodal še tek, natančneje gorski tek. Kako to?

Že ko sem bil samo kolesar, sem se občasno udeležil kakšne tekaške tekme. Spominjam se, da sem vedno iztisnil iz sebe vse atome moči in vedno sem bil na cilju povsem izmučen. Potem pa sem nekoč v časopisu prebral članek o izjemno zahtevnem gorskemu teku na Grintovec. To je to, sem si rekel in sem šel. Lahko rečem, da se mi moj prvi vzpon na najvišji vrh Kamniško-Savinjskih Alp sploh ni zdel pretirano zahteven. Verjetno zato, ker sem se vzpona lotil rezervirano, saj si nisem niti predstavljal, kakšen je v resnici. No, od tedaj je gorski tek pri meni na prvem mestu.

Postal si znan po tem, da si najboljši na dolgih, strmih vzponih. Kako to, da ti ustrezajo tako izjemne strmine?

Menim, da je pri vrhunskih športnikih zelo pomembno, katere mišice ima športnik najbolj razvite. Od tega je odvisno, ali si hiter na ravnini ali v klanec. Osebnostno mi daleč najbolj ustrezajo vzponi, tako tekaški kot kolesarski. Bolj je proga strma, bolj mi je pisana na kožo. Sicer je pa tako, da te šport mora veseliti, sicer je vsak trening in vsako tekmovanje zamen.

Kot sem omenil uvodoma, je Simon Alič eden najboljših slovenskih gorskih tekačev in gorskih kolesarjev. Je večkratni udeleženec evropskih in svetovnih prvenstev v gorskih tekih in redni član slovenske reprezentance. V njegovi domači vitrini je prostor našlo ogromno medalj, pokalov in priznanj od vsepovsod.

Čeprav rezultati danes niso v ospredju, bi te vseeno poprosil, da izpostaviš nekatere najpomembnejše.

Kolesaril sem vselej le na domačih tleh. Zmagoval sem na domači tekmi iz Poljan na Stari vrh, pa na Blegoš, Kum, Nanos, Široko. Pred leti sem bil na »Juriju na Vršiču« drugi, spominjam se, da je bil takrat mesto za menoj legendarni, žal že pokojni Jure Robič, večkratni zmagovalec dirke čez Ameriko.

V gorskem teku se v zadnjih letih kot član državne reprezentance redno uvrščam na evropska in svetovna prvenstva. Največji uspeh sem dosegel prav letos, ko sem na evropskem prvenstvu v Turčiji zasedel 24. mesto. Letos mi je uspelo zmagati še na tekmovanju »Vertical kilometer« v italijanski Val Resii v Rezijski dolini, kjer smo morali na kratki progi premagati kar 1.000 m višinske razlike. Za menoj so se razvrstili trije temnopolti tekači.

Na domačih tekmah se v gorskem teku običajno uvrščam na stopničke za zmagovalce, je pa zaželeno, da je čim več klancev na progi (smeh). Na malem kraškem maratonu sem bil letos absolutno tretji.

Letos jeseni si uspešno nastopal tudi na premiernem tekmovanju Red Bull 400, kjer ste tekli na vrh planiške letalnice.

Res je. Kljub temu da je tekmovanje potekalo prvič, nas je bilo prijavljenih skoraj 200 tekačev, tako da so nas razdelili v 4 skupine. V predtekmovanju smo tekli le po doskočišču, do odskočne mize, skupaj približno »borih« 150 metrov, vendar je teh »nekaj« metrov tako strmih, da je večina hodila po vseh štirih in tudi najboljše pripravljeni smo imeli noge po tem izjemnem naporu trde kot beton.

No, uspel sem se uvrstiti v finale, kjer pa je bilo še mnogo bolj naporno, saj smo tekli oz. lezli prav do vrha letalnice. Za približno 400 m dolžine

Slajkatlon na Hotavljah

smo najhitrejši porabili dobrih 5 minut, o kakšni hitrosti zaradi izjemne strmine seveda ni bilo govora. Poudaril bi, da je bila prireditev res spektakularna in vrhunsko organizirana, no, tudi sam sem bil izjemno vesel, saj sem zasedel 3. mesto.

Verjetno ti je kakšna tekma ostala še posebej v lepem spominu.

V najlepšem spominu mi je ostal t. i. »triatlon« na Matajur. Tam tekmujejo trije, prvi kolesari približno eno uro strmo v klanec, drugi teče do vrha Matajurja, tretji pa potem nazaj v dolino, kjer je cilj. Jaz sem vse opravil sam in bil na koncu tretji od vseh, torej sta me prehiteli zgolj dve štafeti.

Sicer pa mi je izjemno všeč tudi tek iz Kamniške Bistrice na Grintovec. Predvsem zaradi izjemno dolge in strme proge, nenazadnje pa sem tam leta 2007 ugnal vso konkurenco. V malce manj lepem spominu imam tek na Grmado pri Celju, kjer sem nekoč zmagal, naslednje leto pa sem hotel izboljšati rezultat proge in sem bil že kmalu po startu sam v ospredju. Nato sem se zaradi slabo označene proge izgubil, potem sem nadaljeval po občutku proti cilju, kamor sem kljub vsemu pritekel na 3. mestu.

Redno delati v podjetju, obenem pa biti med najboljšimi v državi v dveh množičnih športih ni preprosto. Glede na to, da si redno zaposlen, kako ti uspe združevati treninge poleg 8-urnega dela v službi?

Zaposlen sem v Jelovici v Gorenji vasi, kar je z vidika bližine dela idealno. Večkrat grem v službo s kolesom ali tečem, pa tudi delovni čas, delam dvoizmensko, dopoldan in popoldan, mi odgovarja, saj mi ostane kar nekaj časa za trening. Seveda potem časa ne ostane več dosti, pač je potrebno izkoristiti vsak trenutek in gre. No, pozitivno pri teku v primerjavi s kolesarjenjem je to, da tekaški trening traja precej manj časa, pravijo, da je ena ura teka enakovredna dvema urama kolesarjenja.

Treniraš sam ali ti kdo pomaga z nasveti za trening? Kako je s pokrovitelji?

Treniram sam, nimam trenerja, kot je zdaj to sicer vedno bolj moderno. Ogromno sem se naučil že v kolesarstvu, tako tudi pri teku vadim podobno. Sponzorjev nimam in jih niti ne iščem. Vse počnem zgolj zaradi lastnega veselja in ljubezni do športa.

Trening gorskega teka se verjetno precej razlikuje od ravninskega oz. tistega na stezi?

Niti ne. Moj način treninga je precej podoben treningu tistih, ki trenirajo samo ravninske teke. Sicer pa namenjam velik poudarek vajam za moč ter tisti preizkušeni formuli, več kilometrov narediš gor in dol, boljši si. Da pa zadeva ne postane preveč monotona, pogosto v proces treninga teka vključujem tudi kolesarjenje.

Za treninge hitrosti najpogosteje uporabljam hitre teke – intervale v

dolžini 1.000 m, za vzdržljivost pa daljše in nekoliko počasnejše teke.

Ali se za kakšno tekmo posebej pripravljáš ali so tvoje priprave »celoletno« redno treniranje? Verjetno se intenzivnost treningov razlikuje glede na letni čas.

Najbolj intenzivno treniram spomladi. Med tekmovalno sezono se nato intenzivnost treningov zmanjša, ker so v prvem planu tekme, po njih pa je potreben počitek. Za počitek običajno izkoristim kak dan med tednom ali kadar je slabo vreme. Prav tako je potrebno telo spočiti dan pred tekmovanjem in mu s tem dati nov zagon.

V zimskem obdobju se intenzivnost treningov precej zmanjša, takrat gre predvsem za uživanje v naravi in hribih.

Vedno se mi zdi zanimivo pogovarjati se o prehrani športnikov. Tudi ti ješ pretežno makarone ali se prehranjuješ povsem običajno, torej raznoliko in ne paziš pretirano, kaj poješ in popiješ?

Ja, drži, da nas večino kolesarjev in tekačev »živi« od testenin. Tudi sam imam nadvse rad makarone, tako da jih veliko pojem. Konec koncev moja prehrana ni nič posebnega, le kakšnih sladkarij se izogibam. Pijem pa predvsem športne napitke in veliko vode.

Imaš kakšne dolgoročne načrte ali se prepuščaš zgolj trenutnemu navdihu oz. ambicijam? Glede na to, da si odličen tekač in kolesar, imam v mislih triatlon. Če ne klasični, pa vsaj tisti v Bohinju.

Kakšnih izjemnih podvigov trenutno nimam v načrtih. Morda se pojavi kaj podobnega kot letošnje tekmovalstvo v Planici. Pri triatlonu je težava, da v plavanju nisem dober, za bohinjski triatlon jeklenih pa bi moral veliko vaditi vožnjo s kanujem, za kar pa mi trenutno primanjkuje časa.

Kaj bi za konec sporočil vsem športnikom in ostalim bralcem?

Prav vsem bi svetoval, naj gredo v naravo. Tam si najlažje napolnimo baterije, ne glede na to ali gre za tek, kolesarjenje ali kaj tretjega. Morda dobite v kakšnem klancu navdih za treninge, tako kot jaz pred leti.

Tekmovalcem pa: Trenirajte in poslušajte svoje telo, ne zgolj napisanih programov treninga. Če vam kdaj na kakšnem tekmovalstvu ne gre najbolje, ne obupajte, jutri je nov dan.

Odprto državno prvenstvo Italije (Vertical kilometer) v Reziji

Gašper Debeljak

LETOS TRIJE NAZIVI ZA OŠ POLJANE

Učenci in zaposleni v OŠ Poljane se ne ukvarjamo samo z osnovnim vzgojno-izobraževalnim poslanstvom, ampak smo aktivni tudi na številnih drugih področjih, ki predstavljajo nadgradnjo izobraževalnega procesa. Udeležujemo se natečajev, sodelujemo v projektih, ponujamo obogatitvene dejavnosti, sodelujemo s starši. Rezultati so včasih vidni kmalu, drugič so bolj dolgoročni.

Neposredni pokazatelji in hkrati tudi rezultati našega dela pa so nazivi, s katerimi se ponaša naša šola. Mogoče se kdaj sprašujete, kaj pomenijo logotipi, ki jih lahko vidite na steni pri vhodu v šolo, na naših dopisih in tudi na spletni strani naše šole. V tem prispevku bi jih radi razložili in vam tako tudi prikazali številna področja šolskih in obšolskih dejavnosti.

Naziv, s katerim se ponašamo in ga vzdržujemo že deveto leto, je naziv EKOŠOLA. V letošnjem letu pa smo pridobili še tri nazive, katerih pomen predstavljamo v nadaljevanju.

1. EKOŠOLA

Program Ekošola je mednarodno uveljavljen program celostne okoljske vzgoje in izobraževanja, namenjen spodbujanju in večanju ozaveščenosti o trajnostnem razvoju med otroki, učenci in dijaki skozi njihov vzgojni in izobraževalni program ter skozi aktivno udejstvovanje v lokalni skupnosti in širše. Vsako leto so najuspešnejšim šolam podeljena mednarodna priznanja – zelene zastave. To je tudi edino javno in mednarodno priznanje slovenskim šolam za okoljevarstveno delovanje, skladno z mednarodnimi kriteriji FEE (Foundation for Environmental Education).

Cilji programa Ekošola

Glavni cilj slovenskega programa Ekošola je vzgoja otroka in mladostnika, da skrb za okolje in naravo postane del življenja. Drugi cilji pa so krepitev okoljske odgovornosti, spodbujanje kreativnosti in inovativnosti, učinkovita raba naravnih virov, povezovanje okoljskih vprašanj z ekonomskimi in socialnimi, razvijanje pozitivnih medsebojnih odnosov, sodelovanje pri preprečevanju in odpravi revščine, zdrav način življenja v zdravem okolju ...

Naša šola je eko – že devet let!

Naša šola je postala ekošola v šolskem letu 2003/2004, ko smo podpisali ekolistino in pridobili zeleno zastavo, ki je izobešena v šolski avli. Da ostajamo ekošola in nam vsako leto potrdijo zeleno zastavo, sodelujemo v številnih projektih in natečajih. Na šoli pa že vsa leta skrbno ločujemo odpadke, varčujemo z vodo in elektriko ter skrbimo za urejeno šolsko okolico ter za urejeno bivalno okolje za živali na šoli. Vsako leto v okviru pouka organiziramo tudi ekodan, na katerem učenci sodelujejo v različnih delavnica.

2. QVIZ 2012

V torek, 13. marca 2012, je podjetje Planet GV podeljevalo priznanja QVIZ 2012 – VIZ z družbeno odgovorno vizijo. Podjetje PLANET GV, ki je ena vodilnih slovenskih družb za razvoj menedžmenta, deluje na trgu poslovnega in pravnega izobraževanja, je vodilni partner pri doseganju osebne, komunikacijske in poslovne odličnosti. Laskavo priznanje je prejela OŠ Poljane in s tem postala vzgojno-izobraževalni zavod, ki ga odlikujejo visoka raven družbene odgovornosti, skrb za izobraževanje zaposlenih, prijaznost do zaposlenih in strank ter skrb za dobre odnose znotraj in zunaj zavoda.

Prejeto priznanje dviguje ugled naše šole, nas postavlja ob bok vodilnim na področju menedžmenta, nam potrjuje,

da smo na pravi poti, in nas hkrati zavezuje, da bomo delo in odnose znotraj šole in navzven še nadgrajevali, kajti vedno smo lahko še boljši.

Po izboru strokovne komisije smo izmed 10 prijavljenih zavodov kot edina osnovna šola prejeli priznanje QVIZ 2012 – VIZ z družbeno odgovorno vizijo.

3. KULTURNA ŠOLA

JSKD (Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti) je letos že devetič podelil naziv kulturna šola tistim šolam, ki so v skladu z razpisnimi pogoji zadostile kriterijem, ki jih je preučila in ocenila strokovna komisija. Letos je te kriterije z lahkoto izpolnila tudi naša šola, saj je bila edina težja naloga popisati in uvrstiti vse kulturne dejavnosti, ki so jih učenci že izvajali v preteklih treh letih in tako pokazali, da z lastno ustvarjalnostjo in trudom ter pod vodstvom predanih mentorjev nastajajo kvalitetne prireditve, dramski, pevski in plesni nastopi, literarni in likovni izdelki, raziskovalne naloge, razstave ... To se odraža tudi v številnih priznanjih in nagradah, ki so jih prejeli učenci.

Po naziv so se 1. junija 2012 v Vače pri Litiji odpravili trije učenci, in sicer **Anja Dolinar, Jan Guzelj** in **Janko Kržišnik**, v spremstvu naše knjižničarke in koordinatorice kulturnih dejavnosti na šoli Majde Bernik. Na svečani prireditvi je naziv KULTURNA ŠOLA 2012 prejelo 48 šol.

Prepričani smo, da smo na pravi poti in nam bo tudi po 15. 8. 2015 (do takrat nam je naziv podeljen) uspelo ostati KULTURNA ŠOLA.

4. UNESCO ŠOLA

Unesco certifikat

V šolskem letu 2012/2013 naša šola nadaljuje s projektom Unesco ASPnet (UNESCO Associated Schools Project Network). Zveza je nastala z namenom, da bi se šole med seboj povezovala in skupaj uresničevale temeljni cilj: da bomo združeni s skupnimi močmi uveljavljali kulturo miru in nenasilja, da bomo skrbeli za našo kulturno in naravno dediščino, da se bomo vsako leto spomnili mednarodnih dni in let, določenih s strani Unesca, predvsem pa se naučili skrbeti za ohranitev našega skupnega doma – planeta Zemlje.

Unesco šola si prizadeva, da bi imeli učenci in zaposleni v njej pozitiven odnos do naravne in kulture dediščine (v skrbi za okolje se Unesco šola povezuje z ekošolo). Povezujemo se s svojim okoljem, s starši, krajanji, s tistimi, ki ne hodijo več v šolo. Učenci Unesco šol radi sodelujejo na prireditvah, ki jih organizira naša šola, brez strahu pa nastopajo tudi drugod (letos v Škofji Loki, Slovenj Gradcu in še kje). Naša šola spada v skupino Unesco šol Gorenjske (pridruženi člani), ki ima sedež v Mojstrani.

Unesco je po 2. svetovni vojni spodbudil organizirano povezovanje med šolami, njihovimi programi, učenci in učitelji. Zvezo je poimenoval *Associated Schools Project - net / ASPnet*. Šole, ki sodelujejo v mreži Unesco šol, so članice mreže ASPnet.

Prva slovenska šola je bila v ASPnet vključena leta 1992.

6. aprila 2012 smo prejeli obvestilo z Urada za Unesco na Ministrstvu za izobraževanje, znanost, kulturo in šport, s katerim so nas seznanili, da je programski svet ASPnet Unesco potrdil, da naš zavod izpolnjuje pogoje za pridobitev nacionalnega statusa Unesco šole. Uradno potrdilo smo prejeli 7. decembra 2012 na slovesni prireditvi ob dnevu človekovih pravic v Koloseju v Ljubljani.

Tako smo uradno postali Unesco šola in letos že šesto leto izvajamo aktivnosti v okviru Unesco ASPnet šol Slovenije.

Vsa ta priznanja in nazivi še zdaleč niso nekaj samoumevnega in dokončnega. Prav tako kot smo se trudili, da smo jih pridobili, si bomo tudi vnaprej prizadevali, da jih bomo sproti potrjevali in obdržali. Sledili bomo spremembam in zahtevam hitrega razvoja na vseh ravneh. Vendar hiter razvoj včasih pomeni tudi slabšanje kakovosti življenja na področjih, ki se nam zdijo zelo pomembna – skrb za okolje, družbena odgovornost, odnosi med ljudmi, kultura, strpnost, človekove pravice.

Vsi nazivi, ki smo jih že pridobili in jih bomo tudi ohranjali, nas zavezujejo k neprestani občutljivosti in pozornosti na področjih ekologije, kulture, družbene odgovornosti in odnosov med ljudmi. To bo naše vodilo v novem in tudi v vseh prihodnjih letih.

Bernarda Pintar in
koordinatorice projektov

Foto: Izidor Jesenko

Pogled na OŠ Poljane in Dobensko Ameriko

GOZD, VEZ S PRETEKLOSTJO IN PRIHODNOSTJO

Pogled s Podboštarjevega lazusa se nam spočije na gozdovih, ki segajo na obeh bregovih skoraj do Sovre. Dolina pod nami je danes verjetno znova videti zelo podobno kot pred tisoč leti, ko so oglejski in freisinški ogledniki določali mejo loškemu gospostvu. Vmes pa ni bila tako odeta z gozdom. Ob tem me velikokrat obide neprijeten občutek, ker smo gozdu dopustili, da je izničil trud naših prednikov, ki so nekoč z veliko skrbnostjo, potrpežljivostjo in vztrajnostjo spremenili gozdno krajino v zelene senožeti, pašnike in travnike ter v rodovitne njive, sadovnjake in zelnike. Mislim, da bi mnogi pritrdili temu razmišljanju. Pogled na zeleno dolino seveda lahko dojamemo tudi popolnoma drugače. Gozd, ki se ponuja našim pogledom, nas lahko hkrati navdaja tudi s ponosom, da smo zaradi velike odgovornosti do svojega prostora z gozdom vzpostavili odnos, ki nam ga zavidajo številni narodi. Profesor dr. Dušan Mlinšek je vedno rekel, da se kultura naroda odraža v stanju njegovega gozda. Pogled na gozd razkrije vso širino našega odnosa do okolja. V preteklosti je kulturno krajino opredeljevala agrarna krajina, ki so jo z občutkom odgovornosti oblikovali naši predniki, danes pa krajino s kulturnim odnosom do okolja predstavlja gozd.

Tako kot so predniki skrajno premišljeno iskali sožitje z okoljem pri izbiri kraja za njive, sadovnjake, čebelnjake, tako se tudi danes trudimo, da upoštevamo značilnosti rastišč in tako gozdu dopustimo, da lahko sledi svojemu notranjemu razvojnemu ritmu. Svoji prednikom se lahko zahvalimo za modrost, da narava ponudi vse, kar potrebuješ, samo takrat, ko ji ne vsiljuješ svojih zahtev, ampak ji dopustiš, da te sama vodi k cilju. Tovrstne izkušnje so kot vrednote prepoznali samo nekateri narodi, večina jih je zavrgla, s čimer so zavrgli tudi povezave s svojimi koreninami. Poigravanje z nadvladovanjem narave se nam danes vse bolj maščuje in sodobna družba znova išče znanje in izkušnje dela z naravo, ki jih je nedolgo nazaj odklonila in pozabila. Zaradi vse bolj perečih negativnih vplivov okolja ima vloga gozda vedno večji pomen, hkrati pa je postalo življenje v okrilju naravnega gozda izjemna vrednota.

Človek je neločljivo povezan z gozdom, s številnimi dobrinami mu omogoča mnogo kvalitetnejše življenje kot v okoljih, kjer gozda ni (npr. puščave, agrarne stepe, naravna travnišča). Nekatere gozdne dobrine vrednotimo z denarjem (npr. les in druge gozdne proizvode, divjad, gozdne sadeže), številne pa ostajajo v dobro vseh. Njihova vloga postaja vse pomembnejša, npr. opraševanje poljščin in sadovnjakov, kontrola številčnosti žuželk na kmetijskih površinah, oskrba s pitno vodo, uravnavanje lokalnega in regionalnega podnebja, blaženje vremenskih skrajnosti, zaščita pred erozijo, varovanje genetske raznovrstnosti itd. Učinki različnih gozdnih dobrin se med seboj dopolnjujejo in so rezultat življenjske moči gozda. Številnih dobrin se niti ne zavedamo, nanje postanemo pozorni šele takrat, ko opešajo ali izginejo (npr. zmanjšano zadrževanje vode, kar ob padavinah povzroči nastanek hudournikov, v daljšem obdobju brez padavin pa poletno ali zimsko sušo). Dobrine, ki jih sprejemamo iz gozda, ustvarjajo številna živa bitja, ki gradijo gozdno življenjsko skupnost. Rastlinska in živalska raznovrstnost sami po sebi še ne predstavljata dobrine, ampak kažeta na ohranjenost življenjske skupnosti v nekem prostoru. Zato prizadevanja za ohranjanje vrstne pestrosti pomagajo gozdu ohraniti veliko življenjsko moč, s tem pa zanesljivo oskrbo človeka s številnimi dobrinami.

Poleg lesno-proizvodnih in lovnihih dobrin so najpomembnejše dobrine gozda tiste, ki so povezane z vodo. Naravni gozd je velik porabnik vode, vendar zaradi velike količine padavin odvečno vodo odda v podtalnico, potoke in reke. Če gozd odstranimo, bodo padavine pričele zbijati površino tal, močno se bo povečal površinski odtok vode, zaradi česar bo prišlo do odnašanja tal. V našem gozdu odteče po površini samo en odstotek padavin, medtem ko po površini, s katere smo gozd odstranili, odteče kar tretjina celotne količine padavin. V Poljanah in okolici, kjer letno pade 1600 litrov padavin na kvadratni meter, po površini gozda odteče letno le 16 litrov vode na kvadratni meter, na negozdni površini pa več kot 500 litrov na leto. Gozd preostalo količino padavin zadrži v gozdnih tleh, nekaj več kot polovico je porabi za rast,

višek pa zelo enakomerno oddaja v podtalnico in potoke. Zaradi vse večje površine gozda je oddajanje vode v reke vedno manjše, zadrževanje vode pa se zaradi naraščanja življenjske moči gozda povečuje. Zanimiv je podatek iz hidroelektrarne na Fužinah pri Trebiji, kjer v zadnjih 20 letih opažajo nenehno zmanjševanje količine vode za proizvodnjo elektrike, medtem ko se površina in razvitost gozdov v vodozbiornem območju Sovre v tem času neprestano povečujeta. Zadrževanje vode in zaščita pred erozijo ter izgubo tal sta tako med najpomembnejšima dobrinama gozda, ki nas ščitita pred hudourniki in sušo.

Gozd uravnava oddajanje vode v podtalnico in vodotoke, pa tudi v ozračje. S tem ugodno vpliva na podnebje, saj povečuje zračno vlago in zmanjšuje nihanja temperature zraka. Če gozda ni, se temperatura tal zviša, zmanjša se zračna vlaga in lokalno podnebje se spremeni, postane nestabilno in obremenjujoče za ljudi. Številna mesta s strnjeno pozidavo poskušajo prav zaradi blagodejnega vpliva gozda na podnebje čim več mestnih površin spremeniti v mestne gozdove. Gozdovi učinkovito prispevajo tudi k obvladovanju toplogrednih plinov, saj njihova sposobnost skladiščenja ogljikovega dioksida v živo in odmrlo organsko maso kar petkrat presega količino, ki jo uskladiščijo kmetijske površine.

Gozd ima zelo pomembno vlogo pri pridelavi hrane v poljedelstvu, saj predstavlja življenjski prostor številnih žuželk, ki so opraševalke poljščin. V naših krajih so od opraševalcev neodvisni samo koruza in žita. Poleg opraševanja gozdne žuželke aktivno uravnavajo številčnost žuželk v poljedelstvu, saj nadzorujejo kar 99 % potencialno nevarnih vrst, ki lahko povzročijo škodo na pridelkih. Količina uporabljenih kemičnih sredstev za varstvo poljščin je v krajini, kjer prevladuje gozd, močno zmanjšana, s tem pa tudi njihov negativni vpliv na okolje in zdravje ljudi. Gozd tako človeku poleg varnosti, virov čiste vode in prijetnega podnebja zagotavlja tudi pridelavo zdrave hrane. Naraven vitale gozd je zato velik zaveznik človeka in narave.

Kje pa je človek lahko deležen vseh teh dobrin? Če na Zemljo pogledamo iz vesoljske ladje, vidimo, da je razpro-

stiranje gozdov odvisno od primerne količine padavin (od 500 do 4500 litrov na kvadratni meter na leto, Poljane jih imajo 1600) in primerne temperature (povprečna letna temperatura od -5 do 30°C , Poljane imajo $8,5^{\circ}\text{C}$). Takšne razmere vladajo samo na nekaj manj kot polovici kopnega dela Zemlje, zaradi človeških vplivov pa se je delež gozda zmanjšal za tretjino. V zadnjih dveh desetletjih se krčenje gozdov v svetovnem merilu zmanjšuje, čeprav še vedno vsako leto odstranimo za tri površine Slovenije gozda. Največje izgube so v Afriki in južni Ameriki. Površina naravnih gozdov narašča samo v Evropi, medtem ko površina gozda na Kitajskem skokovito narašča na račun gozdnih plantaž. Podatki o stanju svetovnega gozda kažejo, da je najbolj izsekan gozd zmernega pasu, saj vsebuje samo še tretjino, tropski gozdovi pa dve tretjini količine lesa v primerjavi s stanjem pred človeškimi posegi. Na svetu tako obstaja le še ena tretjina gozdov, ki je brez neposrednih posegov ljudi, pri čemer je največ nedotaknutih gozdov v tropih, sledi Evropa, najmanj jih je v Aziji. Iz veselja zato vidimo zelo zaskrbljen obraz Zemlje, saj ji manjka petina gozda (na vsaki roki en prst), naravnega gozda je samo še ena tretjina, iz gozda pa je človek odstranil polovico lesa. Svetovni gozd postaja podoben enonogemu beraču, ki se še komaj oprijema svoje palice. Ob tem seveda ni zaskrbljen samo obraz Zemlje, ampak obraz vsakega človeka, ki se zaveda prej opisanih dobrin gozda. Globalne težave v oskrbi z zdravo pitno vodo, pridelavo zadostne količine zdrave hrane in težave zaradi nepredvidljivih vremenskih pojavov lahko povežemo s pomanjkanjem gozdov.

Če se presedemo v letalo, postanemo ob pogledu na Slovenijo takoj veliko boljše volje in smo na stanje slovenskega gozda lahko upravičeno ponosni.

Površina gozda se v Sloveniji v zadnjih 135 letih nenehno povečuje in trenutno znaša že 60 % celotne površine države in skoraj 70 % površine naše občine. Naravnost slovenskega gozda je zelo velika, saj je stopnja spremenjenosti gozda med najnižjimi na svetu. Vrstna pestrost slovenskega gozda je v Evropi med največjimi, saj imamo kar 52 domačih drevesnih vrst, vrstno spremenjenih gozdov je manj kot petina. V strukturi gozdov imamo nekoliko premalo bukve in nekoliko preveč smreke. Naravna drevesna struktura gozda se odraža tudi na vitalnih populacijah vseh živalskih vrst tako z vrha prehranjevalne verige, kjer kraljčeta predvsem rjavi medved in sivi volk, kot tudi vseh ostalih vrst, povezanih z gozdom. Slovenski gozd nam zato lahko nudi vse dobrine, potrebne za kvalitetno življenje. Glede na prej omenjeno merilo prof. dr. Dušana Mlinška, smo torej zelo kulturni narod in mnogi drugi narodi nas zaradi odnosa do gozda zelo spoštujejo. Zanima jih, kako nam je to uspelo. Glavni razlog je strahospoštovanje slovenskega človeka do narave. Bojazen, da bi nas s tega strmega sveta odplaknilo in odpihnili, nas je prisilila, da smo ji prisluhnili in se ji pustili učiti. Slovenski človek je zelo zgodaj spoznal, da narave ni moč izkoriščati, ampak da je z njo mogoče samo sodelovati. Z iznajdljivostjo in vztrajnostjo je iskal načine, kako lahko živi in obstane na strmih pobočjih ali poplavnih ravninah. Tako pridobljeno znanje je bogatil in prenašal naprej na mlajše rodove. Tako so na Krasu že davnega leta 1150 z odredbo prepovedali kozjerejo, Idrijski rudnik je leta 1724 razvil načrt gospodarjenja in ne izkoriščanja gozda, iz preučevanja značilnosti notranjskih in kočevskih gozdov se je v drugi polovici 19. stoletja razvil tako imenovani sonaravni način gospodarjenja z gozdovi, golo-sečna oblika gospodarjenja je zakonsko prepovedana od konca druge svetovne

vojne in usklajeno načrtovanje razvoja slovenskega gozda poteka tako za zasebne kot za državne gozdove. Osnovno pravilo dela s slovenskim gozdom je odkrivanje in spoštovanje njegovih lokalnih značilnosti ter prenos tako pridobljenega znanja v delo z gozdom. Zato delo s slovenskim gozdom že zelo dolgo teče po načelih trajnosti in sonaravnosti, ki jih druga področja dela z naravnimi viri še odkrivajo in zelo počasi uvajajo v prakso (npr. kmetijstvo).

Pogled s Podboštarjevega lazua je danes res drugačen kot pred sto leti, vendar smo od prednikov vseeno podedovali veliko modrosti o delu z naravo, ki smo ga dopolnili s sodobnim znanjem o gozdu. Seveda se ob tem odpirajo vprašanja, zakaj temu zgledu v večji meri ne sledi tudi kmetijstvo, namesto da nekritično sprejema nasvete multinacionalk in se pusti v celoti privezati na njihovo kolesje ekonomskega in okoljskega izkoriščanja. Če bi tudi v kmetijstvu sledili zgledom našega odnosa do gozda, bi bilo lahko življenje v dolini še veliko bolj kakovostno in mogoče bi se še kdaj lahko kopali pod mostom v Žabji vasi ali v Žagarjevih valovih. Dolina je naš dom in zanjo smo odgovorni vsi, zato moramo poskrbeti, da živimo v zdravem, varnem in lepem okolju, ki ima svoj lastni pečat in značilnosti. Kakor daje gozd značaj celotni krajini, tako dajejo tudi posamezna drevesa značaj kraju, kjer nas pozdravljajo in vabijo, da se usedemo in pogovorimo.

Pred nekaj leti, ko sem odvažal vejevje s samotěžnikom v Vosojn, sem prisedel k staremu Kočarju, ki se je hladil pod svojo mogočno lipo na koncu vasi. Brez kakršnega koli povoda mi je pričel pripovedovati o Šarucovi hiši, kjer so prenočevali cerkveni veljaki škofje-loškega gospostva, in da je ime hiše le popačenka besede 'župnišče' (farovž – šarouš). S precej grenkobe v glasu je razkril ozadje trpke bolečine Šarucove Mete, s katero naj bi se poigraval bogati gospod. Meta je odrešitev našla v Sovrinih tolmunih, Tavčar pa je, kot je rekel, iz vsega napletel zgodbo o slivi in loncu zlata. Šarucova hiša postaja ruševina, mogočne lipe na poti proti Visokem tudi ni več, stari Kočar pa je svojo knjigo spokojno zaprl. Ali bi mi ta stari kleni mož povedal to zgodbo, če tam ne bi bilo mogočnega drevesa?

Foto: Izidor Jesenko

Gozd nad Žabjo vasjo

Prof. dr. Marko Debeljak

PRVI SLOVENSKI FESTIVAL KARIKATURE

Na začetku je bila zgolj in samo ljubezen do karikature. In dejstvo, da imamo Poljanci z oživitvijo dveh pomembnih kulturnih spomenikov, rojstne hiše slikarjev Šubicev, ki prerašča v pravi kulturni center, in Tavčarjevega dvorca na Visokem, potencial tudi za organizacijo dogodkov, ki presegajo meje občine in lahko privabijo tako ustvarjalce kot obiskovalce iz vse Slovenije.

In izkazalo se je oboje. Ustvarjalci, karikaturisti so idejo navdušeno sprejeli, saj karikatura od trienala slovenskega humora in satire ARITAS – SATIRA pred osmimi leti v sodobni umetnosti ni dobila mesta, ki si ga nedvomno zasluži.

Od ideje, odločitve do izvedbe je sicer preteklo zelo malo časa, saj smo želeli ujeti promocijsko akcijo Dnevi turizma na loškem, 22.–23. septembra 2012. Festival karikatur pa je najbrž presegel njihove meje. S skromnim proračunom je bil pravzaprav ambiciozno zastavljen dvodnevni dogodek, katerega osnova bi bila seveda velika razstava karikatur, spremljevalno dogajanje pa bi predstavljalo predvsem risanje karikatur v živo.

Priznam, bilo me je precej strah, da bi na Visoko pridrlo preveč ljudi. Tik pred festivalom sem se soočil z nekaj odpovedmi karikaturistov, ki rišejo v živo, in bodypainting umetnice, tako da je bil zgolj z dvema karikaturistoma

sobotni program precej okrnjen. Kljub vsemu je kopica obiskovalcev nasmejano spremljala dogajanje in precej jih je domov odšlo s svojo lastno karikaturjo. Kulisa Tavčarjevega dvorca je k fotografiranju privabila tudi par mladoporočencev, ki se je tako znašel tudi v pozornosti karikaturistov, ponujene priložnosti pa seveda nista izpustila. Karikatura je bila lepo darilo njunemu najlepšemu dogodku.

Sobotni večer je kljub slabšemu obisku v dvorani Kulturnega doma postregel s pravo dozo smeha ob predstavi najboljšega slovenskega imitatorja Saša Hribarja, ki s svojimi oponašanji in interpretacijami znanih Slovencev kot vsak pravi karikaturist nastavlja svojevrstno ogledalo vsem upodobljenim.

Lepo nedeljsko vreme je 23. septembra privabilo tudi večje število obiskovalcev, ki so z zanimanjem, smehom, morda tudi s kančkom prijetne negotovosti in strahu nastavljali svoje obraze štirim karikaturistom. Vse preostale tri, Matjaža in Jožeta Poklukarja ter Simona Sando, poznam že od prej, z Matjažem sva karikature v živo že večkrat risala skupaj, tako da je bilo vzdušje lahko res sproščeno, ljudje pa z lastnimi karikaturami zelo zadovoljni. Svoje so dodale tudi likovne delavnice za otroke, mladi kiparki Barbara Pintar in Katja Bogataj pa sta iz lesa ustvarili

kipe, ki so še dodatno popestrili nedeljsko razstavo.

Obisk odprtja glavne razstave karikatur v galeriji Štefanove hiše je presenetil vse. Med res številnimi obiskovalci so bili tudi priznani karikaturisti Marko Kočevar, Andrej Bajt, Marko Kociper, mojster karikature in stripa Tomo Lavrič, legendarni Miki Muster, ki je s svojo prisotnostjo zagotovo še dodatno prispeval k teži dogodka, pa je s komentarji in z nasveti navdušil tudi karikaturiste.

Posebno mesto na razstavi gre Iztoku Sitarju, saj je prav on s svojim znanjem in nasveti, predvsem pa poznanstvi in kontakti izjemno prispeval k uspešni izvedbi festivala. Njegova povezava s slikarjem in karikaturistom Stanetom Jagodičem, očetom trienala Aritas – Satira, je festivalu utrla uspešno pot, ki so jo odslikavale tudi res številne objave v vseh pomembnih slovenskih medijih. Pravzaprav me je šele ob spremljanju medijskega odziva v dneh po festivalu prešinilo, da je bila organizacija festivala karikatur na nek način zgodovinska. Iz nje se rojevajo nove, tudi formalne povezave med karikaturisti. Kot kaže, bodo Poljane s Kulturnim centrom slikarjev Šubic kmalu postale znane tudi kot pomembno središče slovenske karikature.

Boris Oblak

Miki Muster na otvoritvi festivalske razstave

VAŠČAN IVE

Ive Šubic – slovenski slikar, si je hudomušno pravil ... Nisem ga poznala. Ne osebno. Bila sem še otrok, ko njegove stopinje na poljanskih kolovozih niso več puščale sledi. Poznala pa sem njegovo potezo. Že v prvem razredu, ko smo ukaželjni malčki z neokretnimi gibi čopiča slikali reprodukcije njegovih ptičkov – sinice, ščinkavca, liščka ... Čudoviti so bili. Mogoče še bolj od barv me je navduševal vonj, ki je, kakor da bi dihal prihajal iz samega tankega ptičjega grla, vel iz umetnine. Omamno je dišala tudi abeceda na steni prvega razreda. Boben pod črko B – tak, s pasom, ki so ga srednjeveški glasniki obesili za vrat in z bobnečimi udarci kričali razglase po mestnih ulicah ... in obrobljen je bil z rdečo lomljeno črto ... Pa češnje pod Č, ki so se hrustljivo lesketale in pred malico dražile utrujene otroške želodčke ... In S kot sonce, ki je, vedno se mi je dozdevalo, s čudno priprtimi očmi zrlo proti vratom učilnice, naslikano s širokim nasmehom, kot da zdaj zdaj nekoga pričakuje.

Naslovnica Vaščana, 1989

Duša Iveta Šubica me s šolo povezuje še dandanes. Pozdravi me vsako jutro, ko se mi pogled ustavi na poljanski baročni cerkvi, obkroženi z značilno kmečko arhitekturo, ki iz dneva v dan bolj dosega freskantov namen, zapisan v tematskem glasilu OŠ Poljane Ive Šubic, poet in glasnik Poljanske doline iz leta 2000: »Da bi vsaj njena podoba

ne šla v pozabo« ... saj so ... »Poljane tako lepe in v navzven trdih Poljancih bije toplo srce,« nato sporočata Luna in Sonce, pripeta na isto obzorje. Rada potegnem vzporednice med Šubičevim fresko in svojim poslanstvom. Kot kopač okopavam zemljo, na katero otroci sejejo svoje znanje. Potovkam se pridružim na potovanju rojevanja izkušenj in skušam mlade radovedneže krepčati z ukom, pa tudi s prigodami, ki osladkajo podarjeno. Skupaj z njimi se veselim košnje ob koncih šolskega leta, ki včasih prinese dobro, drugič slabo letino. Na čase me tako kakor Luco v srcu stiska žalost, ko pokopavam upe, ki v svoji rasti nikdar ne bodo užili sonca. Vedno pa so me strašile »Ivetove« kmečke ali partizanske roke – trde, močne, razbrazdane, kot da ne znajo božati drugega kot njiv in polj. Z leti mi postaja podoba ljubša – celo najdem se v njej. Ivetove roke so zame Poljanci – trdi, samosvoji, svoje mehko-be ne kažemo radi, pa je vendarle premoremo v izobilju.

V začetku oktobra tega iztekajočega leta je bila v galeriji Mihe Maleša v Kamniku Ivetova razstava z naslovom *Brezčasna podoba*. Pripravljavka razstave Saša Bučan iz Medobčinskega muzeja Kamnik je na kratko podala umetnikov oris takole: »Ob pregledovanju del opusa slikarja Iveta Šubica naletimo na široko paleto motivike in likovnih tehnik, hkrati s tem pa tudi na avtorja, kateremu je bila predanost slikarskemu zapisu brezmejna. A iz njegovega obsežnega opusa lahko vendarle izluščimo tisto, kar je avtorja vselej evociralo iz neke neizrekljive ljubezni do življenja, ga zaznamovalo – človek, preprost človek, kmet, izvit izpod čarobnih hribov Poljanske doline. K njemu in v to ljubko dolino se je neprestano vračal; oba sta mu pomenila neprecenljiv, neusahljiv vir motivov, ki so se vrezovali globoko v umetnikovo zavest. Ko je v petdesetih letih skupaj s svojim prijateljem in stanovskim kolegom Jožetom Ciuho odpotoval v Pariz, ga s svojo širino in bliščem niso uspeli prepričati ne velike umetnostne galerije, ne široke ceste, ne ljubke romantične četrti. V njegovi pariški mapi gledamo risbe volov, podobe kmetov ... December se je iztekal in Ive ni več vzdržal. Po nepolnih treh mesecih, ki sta jih skupaj preživela v Parizu, se je

odpeljal v Ljubljano.« Rad je bil Poljanec in rad je živel v raju pod Blegošem ... Tudi to nekaj pove ...

Prav zaradi vsega navedenega sem bila vesela povabila, da pobrskam po arhivih *Vaščana* in da kot vaščana osvetlim tudi slikarja Iveta Šubica. Skušala sem poiskati vse, kar bi dišalo po Ivetu – njegove poteze, kot jih imenuje dr. Ivan Sedej in jih je v že prej omenjeni publikaciji povzela Sely de Brea Šubic, »... težko opredeljive povezanosti med človekom in naravo, odseve surovega boja kmečkih ljudi vseh časov z okoljem in gospodo ...«, pa tudi besede, ki šume »kakor nežen odsev raskave poezije klene kmečke govorice«.

Arhiv *Vaščana* s številko 1 začenja v novembru 1975, z 18. številko 3. decembra 1980 se osveži z likovno podobo na naslovnici. Ivetovo. Na levi močna dlan, stisnjena v pest, objeta s puškami; za prizorom valovi jugoslovanska zastava s peterokrako zvezdo, ki spominja (opominja) na poljansko vstajo iz leta 1941. Na desni drug ob drugem

Kmetica

stojita vaščana – delavec in kmet, oblečena vsak v svojo delovno obleko in opremljena z delovnim orodjem. Predstavljam si, da tri podobe prikazujejo tri obdobja – sicer ločena, a v miselni okvir Poljan in Poljancev vseeno ujeta v isti čas in prostor. Polpretekla zgodovina, ki je s poštenimi poljanskimi srci prelivala kri za svobodo na eni ali drugi

strani, simbol socialistične mentalitete enakopravnosti in sožitja v delavski branži ter večno in tudi v Ivetovih očeh (vsaj kolikor lahko osebno sodim po tematikah, ki jih je podarjal svetu) vedno cenjeno pošteno kmečko življenje.

Ive Šubic v Vaščanu leta 1981 proslavi tudi dr. Ivana Tavčarja. Ob obletnici naslovnice krasi lesorez pisateljevega obzora. Nekaj števil v letih 1983 in 1984 zaradi manjšega formata glasila, z namenom boljše obveščenosti krajanov v zvezi s tekočimi zadevami KS Poljane, ni likovno opremljenih. Naslovnice so nato pozneje, v letih 1986 do leta 1989, obarvane v slogu narodnoosvobodilnega boja – detalj s freske Poljanska vstaja iz leta 1987 in lesorez Kurirja iz leta 1988.

10. 12. 1986 sta Ive Šubic in Sely de Brea Šubic, njegova žena, navedena kot prejemnika priznanj KS v letu 1986 z obrazložitvama:

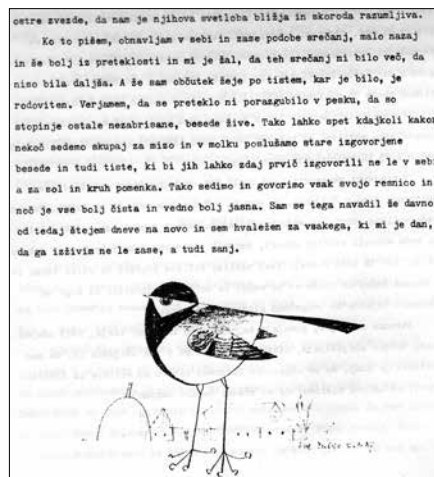
»Ive Šubic, Škofja Loka: za več kot pristno povezavo s krajem in z njegovi ljudmi v likovni ustvarjalnosti, ki bogati Poljane in Poljanec.

Sely Šubic de Brea: za vztrajno, nadvse prizadevno delo s poljansko mladino in za osebno zavzetost pri gradnji nove šole v Poljanah.«

Glede na to, da je umetnik za svoje delo prejel številne nagrade (med njimi omenjam le najvidnejše): Levstikovo nagrado za ilustracijo, nagrado Prešernovega sklada, Prešernovo nagrado za življenjsko delo (1979) in Groharjevo nagrado ..., smo se mu Poljanci poklonili le s priznanjem, ki si ga je sicer več kot očitno zaslužil ...

Brskala sem naprej in v mislih mi je odmevalo: »Pa vendar mora biti kje še

kakšen utrinek, pohvala, zapis, intervju, klepetanje, anekdota ... bil je vendar svetovno znan mož ... Prešernovo nagrado je dobil!« Razen številke 68, ki doprinese poljanski likovni dediščini z likovno opremo Poljane s staro cerkvijo (19. 12. 1989) in notranjo ilustracijo borca V spomin Gobovškovega France-

Sinička, slika iz Vaščana

tu – kralju izpod Pasje ravni, ne najdem ničesar.

O da, sledi naslovnica s kozarcem, v katerem so trije telohi ... Prvi razprt, za ostala dva ne vem ... v nekem trenutku se mi zdi, da se odpirata, v drugem, da venita ... Z malima začetnicama Ive Šubic 89 na desni in podnaslovljeno s Poslednji šopek Iveta Šubica. Številka 69, 30. marec 1990. Hitim listati po glasilu, da bi iz poslovičnih besed krajanov v prvi številki po umetnikovi smrti začutila, kako dober je bil. Iščem zaman ... V spomin Ivetu Šubicu je uporabljena misel angleškega pesnika Johna Donna, sledijo sožalne besede Toneta Pavčka. Prelistam vsebino o zboru volivcev in zaključnem računu, pa nekaj iz programa krajevne skupnosti in o nestranskih organizacijah Rdeči križ ... Brez poljanskega poklona. Mogoče je bila rana žalovanja v očeh kraja še preveč sveža.

Pokojni Pavček je v tej številki Vaščana Ivetu zapisal naslednje: »Pri nas doma, v moji sobi, kjer me iz vseh kotov špotajo verzi in mi prigovarjajo mojstri po knjigah, je nad vzglavjem kavča kot zmagoslavje podobe nad zvokom prijazen rumen ščebetajoč ptič, Ivetov kajpak, in zataknjena v okvir na njegovem vznožju – krava, Majina, ko je bila še majhna in še prijazna s strici pesniki. Tako sem kar naprej v prijazni

družbi na moč toplih živali in ta bližina je tudi bližina bližnjih – očeta in hčere, ptiča in krave, rumenih in rjavih barv in pri obeh podoba strašne toplote oči, ki seva v razumevanje in dopuščanje nemogočega. Tako se spleta eno z drugim in živi neko novo sožitje v neprekinjenem življenju. Kot da neka duša hodi nazaj v drugo telo in tam poje naprej svojo pesem.«

In slikarjeva ščebetajoča sinica na dnu strani neslišno ihti ...

Listam, iščem. V rokah držim naslednjo številko. Zadiši po poljanskem poklonu, ki sem si ga želela prebrati. Vaščan o vaščanu Ivetu. Poleg besed uredništva o slovenskem plebiscitu v naslednji številki (op. a. št. 71, letnik 16) Branimir Nešović – Poljanec – zapiše: »Hotoveljsko grapo je imel za najlepšo na svetu. 'No, a je najljepš grapa na svit?' je vprašal gobarja, ki se je vračal po grapi proti Poljanam. In to lepo je videl v vsaki stvari, kamnu, cvetu, drevesu. S sprehodov se je vedno vračal s šopkom, vejico. Tudi tam, kjer za nas druge nič ni bilo, je kaj našel – in dal na papir, platno. Najbolje se je počutil v tem svetu, svetu drobnih, a lepih reči, v svetu pod Blegošem. 'Kamarkul pogledam, pousod je Bliegaš!' in ljudje pod njim. Spoznavali smo se na njegovih podobah. Kmetje, garači. Tudi sam je bil tak – po duši kmet in garač. Vse je moralo biti »porihtano« – kot pri kmetu, da ne muka živina v hlevu, tako je on »porihtal« svoje čopiče. Lepo po vrsti, po velikosti. Tudi ko je delal ... Za navdih, ki ga je v Poljanah in Poljancih črpal, se nam je vedno znal zahvaliti. S podobami in s tem, da nikomur ni nič odklonil.«

Partizanska ljubezen, 1958

Naslovnica Vaščana, 1990

Naslovnica glasila OŠ Poljane, 1993

Božična številka leta 1991 ne boža več z Ivetovo potezo. »Ožji sorodniki Iveta Šubica so nam prepovedali uporabo celotne podobe naslovnice Vaščana, zato je tokrat naslovnica drugačna.« Sicer je delo Slovenca, ne pa Poljanca ...

Likovna oprema glasila se nasledi z Bernardino Jesenko (pozneje Jesenko Filipič), tudi z Majo Šubic. Z Ivetom pa ne več. V arhivu je najti pozneje v letu 1994 le šolsko glasilo o kruhu, kjer je Ivetovo delo spet prisotno.

Brskam naprej ... najdem dilemo o poimenovanju nove osnovne šole (takrat še podružnice). Med predlogi je tudi OŠ Iveta Šubica, a ni sprejet, obvelja tisti, ki je v uporabi še danes. Razmišljam, zakaj tako »nevtralno« ime, če imamo pa v kraju pravi asortiment za izbiranje. Kateri manjši slovenski kraj v statističnem pogledu (število umetnikov na prebivalca) premore toliko talentov kot Poljane? Katero šolo ali manjši slovenski kraj krasi tolikšna bera umetniških del kakor našega? Takšnih, ki se jih ne da premakniti in bodo opominjali prišleke, da »tukaj živijo srečni ljudje«, kakor je v prilogi Vaščana Spomini, sanje v letu 1999

zapisala Milena Sitar ... Obregnem se ob besedo »nevtralno« ... pa res ... nevtralno ... da se ne bi kje rdečkasto zasvetil obris peterokrake zvezde ... Vem, da bi mi tisti, ki ste prestajali in prestali grozote polpretekle zgodovine, grozeče zažugali s prstom, rekoč, naj ne vohljam in modrujem okrog vročih skled, ki jih ne poznam, kaj šele da bi zajemala iz njih. Menim samo, da je morda s Sovro preteklo tudi toliko vode in časa, da si lahko priznamo, da so tako na levem kot na desnem bregu šumeče Sovre živeli dobri ljudje, dobri Poljanci. Ne dobri samo na enem in slabi samo na drugem. Samo ljudje, samo Poljanci ... povsem takšni, ki so znali videti lepoto v najmanjših božjih ustvarjanjih, najsi so jih s potnimi dlanmi zajemali v dušo škrlata ali megle.

Če se vrnem na objave v Vaščanu izpred več kot deset let (natančneje ob deseti obletnici Ivetove smrti, ko je bil v krajevno glasilo umeščen izsek spremne besede ob razstavi Spomini, sanje), znova lahko naštejemo vidne slovenske umetnike, ki so se spomnili ustvarjalnega Dovjaka: Tone Pavček, pesnik, Alenka Gerlovič, akademska slikarka, Tone Kuntner, pesnik in igravec, Jožko Kragelj, duhovnik, Alojzij Pavel Florjančič, Rudi Šeligo, pisatelj, in Milena Sitar, slavistka – Poljanka, Ivetova prijateljica. Prilogo za to številko so pripravile Maja Šubic, Nives Lunder in Sely de Brea Šubic.

Pavček (v omenjeni številki leta 1999) je njegovo pot slikovito predstavil skozi svoje oči na način, kot mu pritiče: »Moje občutenje Iveta, kakor se je oblikovalo iz srečanj z njim in z njegovim delom, mi pripoveduje staro slovensko zgodbo. O človeku, ki je šel za lepoto, za nekakšno našo Lepo Vido, ki ga je mamila in vabila, tudi začarala, ki mu je bila hkrati muka in slast in ki ji je posvetil in žrtvoval življenje. Ta lepa Vida ima lahko več imen. Je tako umetnost kot delo, je partizanščina in ne manj neprestani boj s samim seboj za svojo pravo podobo, je življenje, ki je dar, in je življenje muka. In je, nenazadnje zvestoba – samemu sebi, svojemu poklicu in svoji poklicanosti v vseh obdobjih življenja. Tako so lahko pripovedovalci te zgodbe kozolci ali snežna pokrajina polj in hiš in dreves, hribovje, ki ga je pozdravljalo skoz okna njegovega ateljeja v Poljanah, so lahko samotno žareče cinije ali radostno žgoleči ptiček. In ob vsem tem tudi in spet in spet podobe velikega človeškega trpljenja v vojski. Svetopisemske podobe, bi rekel, saj jim je znal Ive vdihniti širino in dih večnosti, človeškega in bož-

jega, zemeljskega in nadzemeljskega ... tako v vrtincu dni, ki se vrtinčijo navzdol, navzdol, živim s prijateljem, ki me spodbuja: navzgor, navzgor. Poslušam ga,

Zvončki, 1984

gledam, kako tudi sam opazuje mene in svoja dela in si mislim: Lepega in bogatega prijatelja imam in srečen sem lahko, da sem bil in ostal njegov sodobnik. In tudi dolžnik.«

O Ivetu leta 1998 v Vaščanu na vprašanje, kako občuti svoje mesto med izobraženci in akademiki, kipar samouk Peter Jovanovič odgovori: »Akademskega slikarja ali kiparja ni k nam. Ne priznajo samoukov. Ive Šubic se nikoli ni napihoval. Bil je človek z dušo, s kmečko dušo; on je prišel.«

Minilo je spet deset in več let ... celo 23 let, kar veni teloh v poslednjem Ivetovem šopku, namenjenem vaščanu ali Vaščanu. Andrej Pavlovec je v Loških razgledih (1989, str. 134–136) dejal: »Vsega, kar je naslikal Ive Šubic, ne bomo mogli opisati, veliko je njegovih slik, grafik, ilustracij in vse to smo skušali spremljati kot njegovo umetniško pot, ob kateri smo lahko utrgali le tu in tam kako rožico, da bi jih povezali v šopek v spomin Ivetu Šubicu, slovenskemu slikarju. On nam je spletel venec iz svoje umetnosti, mi smo mu v zahvalo in v spomin uspeli podariti le preskromen šopek. Pa vendar ...«

Poljanci, kaj pa mi? Bo teloh še venel ali mu bomo prillili od škrlatne in meglenne barve s pristno poljansko dušo in potezo, ki jo je živel Ive, očiščeno studenčnico? Ko bi le zmogli slišati tisto nežno grljenje siničke, ki sporoča: Navzgor, navzgor! Iz zamer in predsodkov v Ivetov svet podob! Niso vedno idilične, slikalo jih je življenje. A čopič je vendarle držala kakor kruh dobra roka ...

Mateja Tušek

ŽIVLJENJE IN DELO IVETA ŠUBICA

Rodbina Šubic je v Hotovljji živela že od 16. stoletja, ko naj bi se tu naselil bosanski ujetnik, potem ko je bil osvobojen. Domačini so mu nadeli vzdevek Dovjak, verjetno zaradi njegovega videza (temen, postaven mož). Lahko sklepamo, da je vse, kar je drugačno od ustaljenega in domačega, takratna miselnost izključujoče označila za nekulturno, divje. Od tod potem poimenovanje domačije Dovjakov mlin. Kot zanimivost omenimo, da so v časopisu *Slovan* leta 1886 priimek bratov Janeza in Jurija iz rodbine Šubic zapisali s č, torej Šubič. Znano je, da so bili Šubiči v srednjem veku eno od ustanovnih hrvaških plemen in ena glavnih vej hrvaškega plemstva. Zanimivo bi bilo raziskati, kakšna (če) je bila povezava bosanskega priseljenca s tem rodом. Nesporno pa je, da iz rodbine Šubic izhaja vrsta sprva bolj lokalno znanih in iskanih rezbarjev in podobarjev, pozneje pa tudi šolanih, mednarodno priznanih slikarjev.

Likovna estetika, ki se je v Šubičevi rodbini času primerno prenašala iz roda v rod, se je morala dotakniti tudi Iveta Šubica, rojenega 23. aprila 1922 v Dovjakovem mlinu. Ob talentu, ki ga je prinesel na svet, ni čudno, da je vsak prosti čas izkoristil za risanje, če je imel barve, tudi za slikanje. Posebno rad je prerisoval Maksima Gasparija. Pri stricu Metodu, ki je bil mizar, je na deščice risal konje in stric mu jih je potem izrezoval. Njegovo nadarjenost so opazili učitelji, že Melhior Dacar v poljanski šoli, posebno pa učitelj na meščanski šoli v Škofji Loki, ki mu je natančno prerisanega Dürerjevega *Zajca* odkupil za simbolično ceno. Sorodnik Mirko Šubic je starše prepričal, da so mu omogočili nadaljevanje šolanja v Ljubljani, na kiparskem oddelku srednje obrtne šole, ki ga je vodil profesor France Kralj. Umetniške akademije takrat v Ljubljani še ni bilo. Šolo je obiskoval med letoma 1937 in 1940. Prav profesor Kralj je pomembno vplival na učenca. Oba sta izhajala iz družin s tradicijo podobarskih delavnic in iz kmečkega okolja, ki si je že postavljalo umetniške ideale. Tudi učiteljevo enakopravno obravnavanje vseh umetniških zvrsti – slikarstva, kiparstva, grafike, stenskih poslikav –, ki izvira iz tradicije srednjeveških umetniških delavnic in so ga nadaljevale do 19.

stoletja podobarske delavnice, je postalo temeljno načelo ustvarjanja Iveta Šubica. Že leta 1937 je ob pomoči slikarja Mirka Šubica pri Mraku na Volči izdelal fresko s svetnikoma Jurijem in Florjanom ter z božjim očesom. V tem času je dobil tudi prvo naročilo za ilustracijo pri časopisu *Zvonček*.

Ive Šubic (foto: Tomaž Lunder, 1989)

Leta 1940 se je vpisal na zagrebško likovno akademijo in začel študirati pri Krstu Hegedušiću, članu skupine Zemlja. Pri njem je brusil risarsko mojstrstvo, ki mu je vedno pripisoval velik pomen. Po opravljenem prvem semestru se je zaradi začetka vojne moral vrniti domov. Zaradi okupacijskega nasilja in načrtovanega izseljevanja prebivalstva se je pridružil partizanskemu protifašističnemu odporu. Po začetnih akcijah zbiranja orožja je že decembra 1941 v poljanski vstaji sodeloval pri napadu na nemško postojanko v Poljanah, se skupaj s soborci vključil v Cankarjev bataljon, ta pa se je po srditih bojih na Pasji ravni umaknil v Dražgoše, kjer je v dneh od 6. do 9. januarja leta 1942 potekala znamenita dražgoška bitka. Ive je moral svinčnik zamenjati z orožjem, boril se je kot pomočnik mitraljezca, vendar je vsak prosti trenutek izkoristil za skiciranje bojnih tovarišev. Že pred spopadom je naredil plakat, na katerem je upodobil dve sklenjeni roki in napis: Bratje, podajmo si roke (v smislu proletarskega internacionalizma in po zgledu propagandnih akcij republikancev v španski državljanski vojni). Pri umiku iz Dražgoš na Mošenjsko planino je iz-

gubil nahrbtnik, z njim pa tudi skicirko. Če bi se ohranila, bi bili to najstarejši portreti partizanov. Po silovitih spopadih v Dražgošah in skoraj nemogočem prebijanju iz nemškega obroča na Mošenjski planini v hudem mrazu in visokem snegu se je s soborci vrnil v domače hribe in le po srečnem naključju se je izognil nemškim povračilnim ukrepom. Izčrpan in bolan se je zatekel k stricu v Ljubljano, sredi leta pa je s ponarejeno izkaznico odšel iz mesta in se priključil Tomšičevi brigadi. Sprva je bil mitraljezec, potem politdelegat, od januarja 1943 pa namestnik komisarja čete. V premorih med spopadi je risal ilustracije za brigadno glasilo *Tomšičev glas*, portrete, prizore iz partizanskega življenja, karikature. Marca leta 1943 je dobil nalogo, da sodeluje pri ustanovitvi partizanske tehnike Urška 14 v Kočevskem rogu. Nered je zapustil bojne tovariše in kraje, na katere je bil čustveno navezan. V Urški 14 je med drugim ilustriral zgodbo *Tonček pripoveduje* v obliki stripa, kar je bila za tisti čas novost. V grafičnem ateljeju Centralne tehnike CK KPS, ki ga je od leta 1944 do konca vojne tudi vodil, so tiskali propagandne plakate in likovno opremo za partizanski tisk. Tu so delovale vplivne umetniške osebnosti – Božidar Jakac, Nikolaj Pirnat in France Mihelič. Poleg izvirnih grafičnih del je Ive moral prerisovati na matrice dela slednjih dveh. To ni bilo ustvarjalno delo, ampak z zavestjo, da se s tem uči, ga je opravljal z veliko zavzetostjo pa tudi z občutkom odgovornosti za pravočasno in čim bolj opravljeno nalogo. Slikarka Alenka Gerlovič v svojem spominskem zapisu pravi, da kadar se je sredi noči zbudila, je pri Ivetovi mizi gorela luč, da je garal, kot bi oral njivo, kot bi potiskal plug gorenjski kmet. Zasnoval je logotip za *Slovenskega pionirja*, plakat za prvi kongres slovenske mladine. Želel je izdelati lastno grafično mapo Borba, vendar je od 30 predvidenih linorezov uspel ustvariti le osem listov.

Konec leta 1944 se je tehnika preselila v Črmošnjice. Zdaj je dobil nove sodelavce in imel več časa za lastno ustvarjanje. Obiskoval je »partizansko akademijo« in se preizkusil tudi v kiparstvu. Pod vodstvom Slovenskega umetniškega kluba je organiziral razstavo grafičnega ateljeja v Črnomlju, na ka-

teri bi se tudi sam predstavil s svojimi deli. Vendar so razstavo, ki naj bi bila odprta 27. aprila 1945, zaradi zaključnih vojaških operacij (tekme z zavezniki, kdo bo prvi vkorakal v Trst) odpovedali, ko je bila že postavljena. V tem času se je poročil s partizansko tovarišico Minko Lipovec in leta 1952 se jima je rodila hčerka Urška.

Ves čas bivanja v Kočevskem rogu ni imel nobenega stika z domačimi. Oče in mati sta vsak zase izvedela, da je padel. Drug pred drugim sta skrivala to nepreverjeno vest, dokler ni proti koncu vojne prišlo njegovo pismo. Oba hkrati sta vzkliknila: »Ivan je živ!«

Za svoj prispevek k narodovi osvoboditvi je bil večkrat odlikovan z najvišjimi državnimi priznanji.

Leta 1945 je bil v prvi generaciji študentov na novoustanovljeni Akademiji za upodabljajočo umetnost v Ljubljani. Slikarstvo je študiral pri profesorju Gojmirju Antonu Kosu, grafiko pa pri Božidarju Jakcu. Po diplomi leta 1948 je vpisal specialistični študij pri profesorju Gabrijelu Stupici in ga po dveh letih zaključil. V letih po vojni se je posvečal predvsem ilustraciji (*Ciciban* in *Pionir*) ter že leta 1949 prvič prejel Levstikovo nagrado. Med letoma 1950 in 1955 je zgradil atelje v Predmostu, ker se je želel vrniti v domače kraje in tu ustvarjati.

Konec leta 1956 je skupaj z Jožetom Ciuho in Doretom Klemenčičem - Majem odpotoval v Pariz. Obiski pariških galerij so umetnikom odpirali širok in poglobljen pogled v takratne smeri likovnega ustvarjanja. Ivetu je bil posebno blizu podeželski svet Marca Chagalla, pristen, nepokvarjen, podoben tistemu, ki ga je nosil v sebi, vendar pa izražen na sodobni način. Zdaj se je začel bolj posvečati slikarstvu in leta 1960 je v galeriji na Loškem gradu razstavil 19 slik na platnu in 6 oljnih na steklu. Hkrati pa je prevzemal tudi družbene, stanovske in strokovne zadolžitve; med letoma 1956 in 1958 je bil predsednik Društva slovenskih upodabljajočih umetnikov, od ustanovitve leta 1961 dalje podpredsednik in odgovorni urednik *Likovne revije*, član sveta na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani. S slikarskimi kolegi je razstavljal v mnogih domačih in tujih galerijah, med drugim

v Wuppertalu in Novem Sadu. V stavbi Ljudske skupščine, danes Državnega zbora, je ustvaril mozaik v vhodnem stopniščnem preddverju, prav tako tudi prijatelj Jože Ciuha, oba sta uporabljala marmorne kamenčke naravnih tonov iz domačih kamnin. Skupaj sta se leta 1966 lotila ilustracij za knjigo Franceta Planine *Jugoslavija* in zanje prejela Levstikovo nagrado.

V Poljanah se je Ive zblížal z učiteljico Sely de Brea, se z njo poročil in leta 1965 se jima je rodila hči Maja. V Škofji Loki je kupil stanovanje in se z družino leta 1972 preselil, v ateljeju v Predmostu pa še vedno ustvarjal, predvsem v poletnih mesecih. Svojo 50-letnico je tega leta zaznamoval z razstavo, ki so jo trije prijatelji, poleg njega še Jože Ciuha in Janez Vidic, pripravili v galeriji na Loškem gradu. Obred praznovanja z razstavo so ponovili tudi ob njunem jubileju. V Škofji Loki je sodeloval pri organizaciji Groharjevih kolonij, pri ustanavljanju Društva loških umetnikov in pridobitvi prostorov za Groharjevo galerijo. Udeleževal se je slikarskih kolonij, poleg domačih tudi v Vojvodini in italijanskem Lignano. Leta 1979 je prejel veliko Prešernovo nagrado, pred tem pa že nagrado Prešernovega sklada in Prešernovo nagrado gorenjskih občin. »Že tretjič se moje ime pojavlja ob Prešernu. Srečen sem, da sem temu narodu nekaj dal tudi v kulturi, ne le da sem ga branil,« je takrat rekel. V teh besedah je zajeta njegova morala, preprostost in zvestoba načelom.

V sedemdesetih in osemdesetih letih so nastajale poslikave z upodobitvami družin, svetnikov in alegorij na zunanjih in notranjih stenah zgradb in znamenj. Kot darilo občine Škofja Loka je pobrateni občini Sele na avstrijskem

Koroškem naslikal svetega Florjana. Veliko javno naročilo je leta 1976 pomenila postavitev spomenika dražgoški bitki po zamisli arhitekta Borisa Kobeta in kiparja Stojana Batiča. Ive je izdelal mozaik (8 x 2 metra), na katerem je upodobil prizore srditega spopada s premočnim napadalcem, boja na Mošenjski planini, tragedijo domačinov in njihov izgon v internacijo, pa tudi posamezne partizanske like. Leta 1981, ob 40-letnici poljanske vstaje, je na fasadi trgovine v Poljanah naslikal fresko s simbolično podobo borca in žene v sredini ter prizori s portreti udeležencev tega enkratnega dejanja upora Poljancev. Pet let pozneje je kraju podaril še eno monumentalno fresko, in sicer v avli osnovne šole v Poljanah; to je petdelni prikaz motivov iz Tavčarjevih del. Pri delu sta mu pomagala hči Maja in njen bratranec Gigo de Brea, ki sta bila takrat študenta ljubljanske likovne akademije. In prav Maja danes uspešno nadaljuje očetovo delo.

Ive Šubic je umrl 29. decembra 1989 pri delu v svojem ateljeju v Škofji Loki. Za njim so ostale številne ilustracije, risbe in grafike. V zasebni lasti zbirateljev, prijateljev, občudovalcev je bogastvo portretov, upodobitev cvetja, pomladnih šopkov in cinij, ptičev, polj, hiš, dreves, zaobljenih hribov v toplih jesenskih barvah in pokrajin, zavitih v snežno odejo. Zima mu je bila posebno ljuba. Zima je bila Ivetova ezoterika, je zapisal njegov prijatelj Jože Ciuha. Blegoš pa njegova oporna točka in izkušnja partizanstva, nit njegovega življenja, dodajam podpisana.

»In nad vsem tem je vedno znova kraljeval Blegoš,« je dejal Emil Milan Pintar v poslovnem govoru. »Samo tvoji najbližji so vedeli, da se ti je zdel skoraj izgubljen vsak dan, ko ga nisi mogel pogledati, ko tvoj pogled ni mogel poromati po njegovih mehkih in hkrati trdnih, preprostih in varnih oblikah. Še sam nisi opazil, kako si mu postajal vsak dan bolj podoben: mogočen in trden v sebi, zlat v toplih večerih, iskrec v zimski belini ...«

(Povzetek po zapisu življenja Iveta Šubica, ki je bil objavljen v katalogu *Spomini, sanje ob 10. obletnici slikarjeve smrti*).

Počitek

Milena Sitar

IVE ŠUBIC

1922 – 1989

ive šubic 1979

ZIMA

ive šubic 89

Avtoportret, okoli leta 1939, olje na juti, 37 x 33 cm

Blegoš v snegu, 1979, olje na platnu, 50 x 80 cm

Čipkarica, 1978, olje na iverni plošči, 40 x 35 cm

Telohi, 1989, olje na kartonu, 21 x 15 cm

Blegoš iz Hotovlje, 1979, olje na platnu, 60 x 70 cm

Pomladni šopek, 1989, olje na platnu, 28 x 22 cm

Hotovlja, 1949, olje na platnu, 55 x 49 cm

Oče v gasilski uniformi, 1963, olje na platnu, 79 x 66 cm

Maja, 1969, olje na lesenitu, 20 x 15 cm

Galava, 1979, olje na platnu, 70 x 50 cm

Travniški šopek, 1979, olje na iverni plošči, 52 x 47 cm

Šopek, 1980, olje na kartonu, 20 x 15 cm

Akt, 1979, olje na iverni plošči, 30 x 23,5 cm

Pečelar, risba

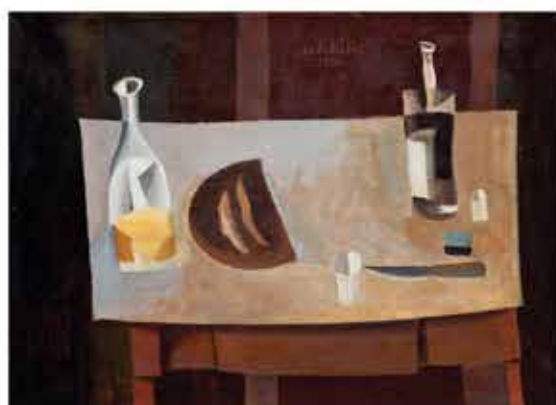
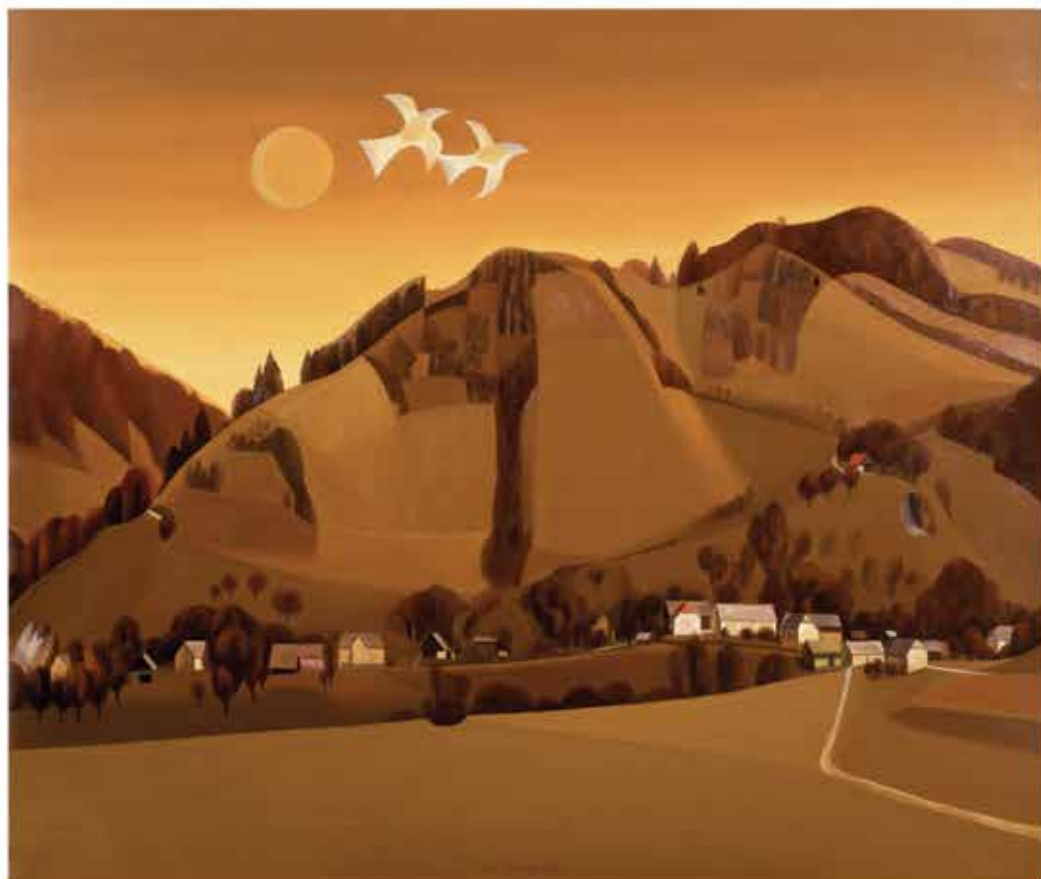

POLETJE

JESEN

Predmošančkov Lojz, 1968, olje na lesenitu, 45 x 41 cm

Hotovlja, 1987, olje na platnu, 90 x 100 cm

Ptica, 1980, olje na platnu, mere neznane

Matevžkov ata, olje na platnu, 121 x 100 cm

Cinije, 1982, olje na platnu, mere neznane

Malo kmečko rihožitje, 1964, olje na platnu, 36 x 50 cm

IVE V NAŠEM SVETU

»Kdaj je naš Blegaš najlepši?« je Kosmov Janez vprašal Luco, ko jo je srečal na poti iz mesta. Če bi živel v času življenja Dovjakovega Iveteta, bi najboljši odgovor izvedel od njega. Pa ne samo za Blegoš, tudi za Kucelj, pa Kovček in Poljane, ki so bili med najpogostejšimi motivi na njegovih slikah krajine Poljanske doline. Povedel bi tudi, katera hiša, kdo od Poljancev, katera senožet, breg, rastlina, živalca bi pritegnila njegovo pozornost ... Ive je opazoval, se učil in ustvarjal dovršen del življenja tudi v Poljanah, v svoji hišici v Predmostu.

Bogvedi, kako dolgo je nosil v sebi podobo zimskega Kuclja, preden ga je naslikal in ustvaril eno meni najlepših slik. Morda od takrat, ko se je kot otrok peljal na saneh iz Poljan, morda ko se je šolal v Ljubljani ali Zagrebu in je domotožje preganjal z mislijo na strmine Kuclja, ki jih je v otroških letih obiral za domačo hišo, morda je videl to podobo, ko se je v zimskem mrazu sprehajal po Polah s svojo družino. In ko je prišel čas, je ustvaril *Zimsko pravljico* – kopijo hribčka nad Hotovljo, kopijo, boljšo od originala ... Pravljični zimski svet Poljanske doline, hribčka nad njegovo rojstno vasjo.

Pogled mi uide skozi okno. Na hiši vrh Predmosta uzrem Ivetovo fresko. Še do nedavnega je bila v zavetju mogočnih šestih bukev, ki so s svojo velikostjo pritegovale pogled. Bojda zaradi nevarnosti za hiše v okolici je človek bukve preteklo leto podrl. In ker menda nobena stvar ni tako slaba, da ne bi bila za nekaj dobra, se je zdaj kazalo, da je freska pridobila na veljavi, postala je veliko bolj opazna.

Ive je Kovček z mogočnimi bukvami risal, ko hiš »gornjega« Predmosta še ni bilo. Mogočna drevesa so kraljevala na golem pobočju, pod njimi je bil start smučarskega spusta, nemalokrat tudi njegovega. Risal je tudi pot, ki je globoko vrezana v hrib vodila pod bukvami, in kozolec vrh hriba – še ena zimska idila.

Prav na tej poti je v začetku sedemdesetih let Bolantačev Janko zgradil novo hišo. Za takratne razmere v rekordnem času. Ivetu je naročil izdelavo freske. Najbrž je k izbiri svetnika botrovalo, da se je takrat lastnik hiše ukvarjal s prevozništvom,

Sv. Krištof, 1978

Iveteta pa je k upodobitvi sv. Krištofa gotovo vodilo še nekaj drugega. Hiša stoji vrh Predmosta in s svojo fresko prevzema vlogo, kakršno ima navadno cerkev. Dolgo časa je veljalo, da mora biti na zunanosti vsake cerkve podoba tega svetnika. In če pogledaš njegovo podobo, tistega dne ne boš umrl. Danes še ne bom umrl, me spreleti.

Spomnim se svojega obiska na Ivetovem odru, ko je risal fresko. Prvič sem videl izdelavo. Vedel sem, da jih je narisal že precej v naši in sosednji dolini,

vendar sem poznal le dve: na Bolantačevi domačiji in fresko na gasilskem domu, ki jo je narisal sredi sedemdesetih let. S fresko je dal priznanje prizadevnim članom društva, za vedno je ovekovečil tri – poleg Tineta Hrena in Jaka Kokalja tudi mojega brata Marjana.

Bolantačevo fresko, *Kmečko alegorijo*, je Ive menda narisal v zahvalo za kamen, ki ga je lomil v danes zaraščenem kamnolomu pod Toncelnom. Rabil ga je za temelje in spodnji del svoje hiše v Predmostu. Na freski sta v duhu časa realsocialistično upodobljena gospodar Janez s kmečkim orodjem in gospodinja Ivana s poljskimi pridelki. In Ivetov dodatek – triletni vnuk s piščalko. Vaški otročaji smo občudovali veliko sliko na fasadi in zavistno gledali vrstnika Ivana, ki je bil upodobljen na njej. Tudi pozneje je pogled še velikokrat obstal na freski in na napisu – slikar: Ive Šubic, zidarski mojster: Jaka. Ko je Ive risal Bolantačevo fresko, sem bil še premlad, da bi se spomnil izdelave.

Na odru vrh Kovčka pa mi je Ive ob risanju freske sv. Krištofa podrobno razlagal o tehniki, pripravi, o podlagi, barvah, izvedbi. Z veliko potrpežljivosti je risal poteze mogočnega moža, otroka, Jezusa na rami, »žive« palice, razburkanih valov, sonca in galeba. Iz

Toncelnova hiša, 1978

dneva v dan sem spremljal nastajanje podobe, ki se vije po vsej višini fasade. Ive jo je z dekorativnimi elementi celotno obrobil, zraven pa še okno pod njo. Perfekcionizem, ničesar ni prepustil naključju.

Samo petdeset metrov nižje je hiša pokojnega Franceta Kokalja. Ive mu je narisal sv. Jurija, svetnika, ki ubije zmaja in reši Marjetico. Narisal jo je leto dni po sosednji, leta 1980. Tudi takrat sem ga obiskal. Zanima ga moj študij, povpraša o mojih profesorjih,

Cinije, 1983

ki jih je večino poznal. Posebej je naročil pozdrave za svojega prijatelja, umetnostnega zgodovinarja dr. Luca Menašaja, ki je že pred dvajsetimi leti pisal o njem.

V nasprotju s fresko sv. Krištofa, kjer so barve precej obledele, je leta po več kot tridesetih letih odlično ohranjena in še vedno pridejo do izraza vse drobne poteze konja, viteza Jurija, zmaja in Marjetice. Posebno pozornost pritegne na zadnjih nogah vzpenjajoči konj. Živali, predvsem konj, so bile pogost Ivetov motiv. V moji mladosti je veljalo, da vsak Šubic zna narisati konja. Za vse ne vem, vem pa, da mi je bil všeč tudi konj, ki ga je narisal sosed, mizar Metod, Ivetov stric, pa moj ata, čevljar.

In ko premišljam naprej, ugotavljam, da me njegov svet obkroža vse naokrog. Skozi okno na jugozahodni strani mi pogled obstane na *Pomladni alegoriji* – freski, ki jo je Ive narisal na stransko fasado hiše prijatelja Draga Kisovca. Čeprav je bil Ive precej sta-

rejši od njega, ju je vezala ljubezen do športa, občutek za lepo, skrb in pripravljenost za napredek kraja. Na njej je upodobil prijateljevo hčerko, mladost, simbol pomladi.

Sprehodim se po sobi mimo »njegovega« koledarja za leto 2012 (12 šopkov), njegovih cinij, siničke, tihožitja s kruhom in pijačo.

Spomini uidejo v šestdeseta leta, ko je Ive ustvarjal v Predmostu, v ateljeju hiše nad vaško cesto. Do hiše je vodila z belim peskom posuta stezica, ki smo jo otroci velikokrat premerili. Bili smo redni gostje v njegovem ateljeju in na terasi.

V ateljeju je bilo vse zanimivo. Ko si stopil v prostor, sta te najprej pozdravila močan vonj po barvah in Ive v svoji beli halji. Paleta z najrazličnejšimi barvami, barvne tube, glineni lonci s čopiči, majhna palčka s tekstilno gobico na koncu (Ive jo je imenoval bunka), svinčnik, ki ga je imel v posebnem držalu. Večkrat je pri svojem delu uporabljal tudi jajca, ki jih je mešal z barvo. Slike je imel prislone ob steno, drugo vrh druge, posebej zanimiv za otroke je bil tudi kot, kjer je hranil slike na steklu.

Najboljše od vsega pri Ivetu pa so bile politanke. Vedno so bile na zalogi. Med prijatelji so bili sicer tudi takšni, ki so z Ivetom raje igrali nogomet, jaz pa vem, da sem imel rajši sladkarije. Pa se je zgodilo, da jih je zmanjkalo. Ive nam je dal zeleni bankovec za 500 dinarjev, da smo jih šli iskat v trgovino v Poljane.

Z njim nismo ničesar kupili. Na mostu smo malo postali in v trenutku je bogastvo odpihnil veter. Iskali smo po produ, pa brez uspeha. K Ivetu se tisti dan in še naslednjih nekaj dni nismo vrnili, potem pa smo vedeli, da je že »pozabil« na dogodek in smo znova stali pri njegovih vratih.

Pri Ivetu smo večkrat naleteli na Lovretovega Jaka, njegovega sosedu. Na Bolantačevi freski je opravil zidarska dela. Bila sta dobra prijatelja. Ive ga je tudi portretiral. Za portret se je praznje oblekel in skril celo svojo navihanost in šegavost. Zanj se je pri Ivetu vedno našel kozarček rujnega ali šilce žganega. Posebej takrat, ko je žena Jaku skril četrtinko na takšno mesto, da je ni našel. Veljal pa je za zelo iznajdljivega. Znanka ve povedati, kako je presenetil ženo Mami, ko se je vrnila domov. Vesel ji je sporočil, da je opral perilo, da njej ne bo treba. Drugič se je pohvalil, da je zakuril v peči. Tako ji je dal vedeti, da je v pralnem stroju in drugič v pepelu našel dragocenost, ki ga je tako osrečila.

Potem ko smo se v prvem razredu učili »Ivetove« abecede in vsak mesec prvih razredov osnovne šole podrobno spremljali ilustracije v *Cicibanu*, sva v tretjem razredu s sosedovim Ivanom v šoli obljubila, da bova pripravila načrt Poljan z označenimi pomembnimi hišami. Za pomoč sva prosila Iveta, ki je z veliko natančnostjo narisal Županovše, Videm, staro Kosmovo hišo, itd. Nje-

Stare Poljane, 1974

gove risbe sva potem prilepila na rjavo podlago, ki sva jo pripravila v njegovem ateljeju. Skupaj smo narisali tudi reko Soro in najpomembnejše ceste v Poljanah. Ob tem zemljevidu, ki ga je kakšno leto zatem uokviril Kovšakov Pavle, je mnogo generacij poljanskih učencev spoznalo domači kraj in Ivetove risbe znamenitih stavb. Danes je ni več v šoli, pa tudi nihče se ne spomni, kje bi lahko bila.

Če je poleti za rekreacijo služila terasa pri Ivetu, smo ga pozimi velikokrat našli na klančini pod cesto. »Pod Ivetom« je večina takratnih okoliških otrok spoznala prve smučarske užitke na snegu, prve zavoje in skoke. Ive in Drago sta nas pilila v tečajih, otroci pa smo občudovali njuno opremo, rdeče veleslalomске Elanove smuči in njune elegantne zavoje. Ponavljali smo in ponavljali, da bi se pripravili na zahtevnejše strmine – za Golavo, ki je bila takrat še vsa razčlenjena, z mnogimi strmimi deli in prečnicami.

Na Golavi so potekale že zahtevnejše tekme, ki so imele vsaj en selekcijski ovinek nad prelomnico gornjega dela. Spomnim se, kako je Ive med količki z eleganco kakor na tečaju nizal zavoje od vrha do cilja, motivirano in zavzeto, nič na silo, vsi gibi so bili skladni in elegantni. In na cilju zaključek s kristjanjo, prav kakor na Muhovi senožeti, kamor je v nedeljskih popoldnevih zahajal s prijatelji.

Ive pa ni bil samo ljubitelj alpskega smučanja, občudoval in spremljal je tudi smučarske skoke. Menda je prav on v Poljane pripeljal inženirja Stanka Bloudka, da so v petdesetih letih zgradili skakalnico v Podbregu. Tam so skakali starejši, njihovi skoki so bili dolgi do 30 metrov, mlajši pa smo v tem času vsako nedeljo tekmovali na skakalnici med Blatarjevo in Kovšakovo hišo v Predmostu.

Skakalnica je bila postavljena kar na cesto, nad njo zalet, doskočišče in iztek pa pod cesto oz. na Brejanovem travniku. Treniral nas je Nejo Tomin, velikokrat nas je na treningih in tekmah glasno spodbujal tudi Ive. Z Ivetom smo se potem srečevali še na večjih dveh skakalnicah v Podbregu, ko nas je spodbujal in pomagal, da sta bili varni in lepo urejeni – »poštamfani« sta morali biti z vzorcem majhnih stopničk, ki si jih nizal z gornjo smučko.

Pogled znova uide skozi okno. Na travnik, kjer je Ive velikokrat vlekel

Ptiček in divji koren, 1964

»špuro« in potem vztrajno tekačil in utrjeval svojo smučino. Vsake toliko se je ustavil, zajel sapo na palicah, se razgledal po njemu preljudi dolini in nadaljeval.

Za travnikom se moj pogled ujame na pas grmičevja ob Sori in na Poljane s svojo značilno kuliso. Kdaj jih je Ive prvič naslikal? Kako bi jih naslikal danes? So bile/so Poljane res tako lepe, kakor so na njegovih slikah? In katera slika je lepša – tista zgodnja iz petdeset-

Štirje letni časi, 1987

tih let ali tista deset, dvajset, trideset let pozneje? Zimska, zelena ali v rjavih tonih? Tista z Blegošem ali brez njega, s staro cerkvijo ali brez nje, naslikana z oljnimi barvami, v jajčni temperi ali na freski? Ali so realistične ali pravljične?

Ena posebej zanimivih je iz leta 1965, ki jo je naslikal s cvetočimi sadovnjaki v ospredju za poročno darilo svoji sorodnici.

Poleg navedenih motivov je Ive že zgodaj ujel na slikarsko platno tudi posamezne hiše, dele vasi itd. Nekaj zgodnjih del je imela njegova teta Slavka: njena hiša, Brentežova hiša, Visoški maln. Motivi, ki se pojavljajo še pozneje, pridružijo pa se jim še Hotovlja iz različnih zornih kotov, različni motivi po Predmostu (stara Podbregarjeva hiša, Županovše, Bognarjeva hiša idr.). Hvaležen motiv so bile tudi Vinharje, različni zaselki in kmetije. S fotografsko natančnostjo je narisal tudi novo poljansko cerkev.

In katere rože je Ive največkrat narisal, katere so bile zanj najbolj zanimive, najlepše? Posebno mesto ima divji koren, izmed vrtnih pa prav gotovo cinije – narisal jih je velikokrat, pa je vsaka drugačna, samosvoja, zanimiva. Je najlepša tista z »diskastimi cvetovi« ali druga veliko bolj izdelana, barvita, z bogatimi cvetovi? Morda »hitropotezna«, kjer šopek žari v zraku, brez vaze, na rjavi podlagi? Po anekdoti menda nedokončana, narisana v posebej veselem razpoloženju, ko ni bilo časa, da bi se barva posušila in je ostala stečena do danes. Pogled na šopek cinij je vedno tudi spomin na mladost, na veliko »leho« cinij, ki jo je tudi Ive mnogokrat občudoval pred našo hišo. Pomladne cvetlice, tulipani, šmarnice in pljučnik, zlatice in ivanjščice in še in še šopkov.

Še več pa najbrž ptic. Morda siničk ali taščic. Mnogim za darilo, v znak hvaležnosti za drobno pozornost. Od preproste ptice, narisane s tušem, uokvirjene z ročno izdelanim okvirjem njegovega soseda Jaka, do podrobno izdelane taščice na naravnem šopku divjega korena.

Tihožitje s kruhom, sadjem in žganjem me spomni na njegovega očeta Cirila, mlinarja. Nekajkrat sem mu nesel zašito jermenje in cevasto žakljasto tkanino v mlin. V spominu ga vidim, kako je pogledoval izza vogala Dovjakove hiše, če kdo prihaja. Vesel te je povabil v mlin, kjer so se vrteli mliniski

kamni in so stopi igrali svojo melodijo. Ive je narisal mlin, ki je bil posnetek domačega mlina. Portretiral je tudi očeta, vendar v svečani gasilski uniformi – ponos, ki ga ponazarja drži portretiranca, izhaja iz ponosa obeh – sin, ponosen na očeta, oče na sina.

Svojo mamo je upodobil na znamenju štirih letnih časov proti koncu osemdesetih let pred svojo hišo. Na znamenju, kjer štirje ženski obrazi simbolizirajo štiri letne čase, je na najvidnejšem mestu kot simbol jeseni upodobil svojo mamo Marijo. Prijazna gospodinja, ki mi je postregla s slastnimi piškoti, ker špeha, ki ga je mož rezal za pečjo, nisem maral.

Klekljarica, 1975

Če so zgoraj navedene freske in večina slik v zasebni lasti, pa so gasilska freska, freska v šoli in na trgovini Ivetovo darilo vsem Poljancem, darilo za spomin nanj, ki je s svojim delom nadaljeval tradicijo Šubicev in bil znan po Sloveniji in zunaj nje. Na freskah je želel sporočiti o klenosti Poljancev, o njihovem trdem delu in pogumu v težkih vojnih časih.

Kmečka dela, upodobljena v šoli, so spomin na mlada leta, na košnjo po bregovih Kovčka, na težaško obdelovanje zemlje, na potovke s hrano in z novicami. In podoba Luce je podoba žalosti, pa vendar zajček in lepota krajev pod Goro dajejo upanje na boljše čase.

S fresko na trgovini (v kateri je danes Mercator) je Ive postavil spomenik

svojim tovarišem, s katerimi je začel štiri leta dolgo partizansko pot. Pot, polna odrekanj in vsakovrstnih preizkušenj, ki ga je zaznamovala za celo življenje in se odraža v njegovih številnih delih s partizansko tematiko.

Verjamem, da bi za vsak upodobljeni lik na javnih mestih Ive vedel povedati zgodbo o njegovem življenju, o življenju sovaščana, sorodnika, prijatelja, soborca.

Poleg upodobljenih Poljancev na freskah imajo posebno mesto portreti soseda in prijatelja Jaka, heroja Rafla, Predmošančkovega Lojza, sestre Milice, tete Slavke in ne nazadnje njegovi avtoportreti. Posebej zanimiva je slika Matevžkovega ata, starčka z živimi očmi, ki te z zanimanjem opazujejo. Pa misijonarja Ignacija Mraka, Pečelarja, portreti otrok – hčerke Maje, Polone, Barbare, Nine itd.

»Ive je bil preprost in dober človek,« najpogosteje pravijo Poljanci, ko je govora o njem. Vedno je bil pripravljen pomagati in sodelovati, prispevati za skupno dobro.

Iz uprizoritve *Cvetja v jeseni* z začetka šestdesetih let se spomnim Iveta, ki z motiko na rami koraka čez oder – igral je Anžona, ki Lizi prinese hruške. Nekaj let pozneje je bil eden od demonstratorjev na dvovišinski bradlji, ki jo je poljanskim učencem, ob švedski skrinji, prinesel Dedek Mraz. In Tavčarjevih dni skoraj dvajset let za tem, ko Ive »kulturtregarjem«, kot jih je on imenoval, pomaga s svojo grafiko Tavčarja in Mete, ki gresta na Blegoš, da jo uporabijo za promocijo kulturnega dogodka. Za številne gasilske tombole je prispeval svoja

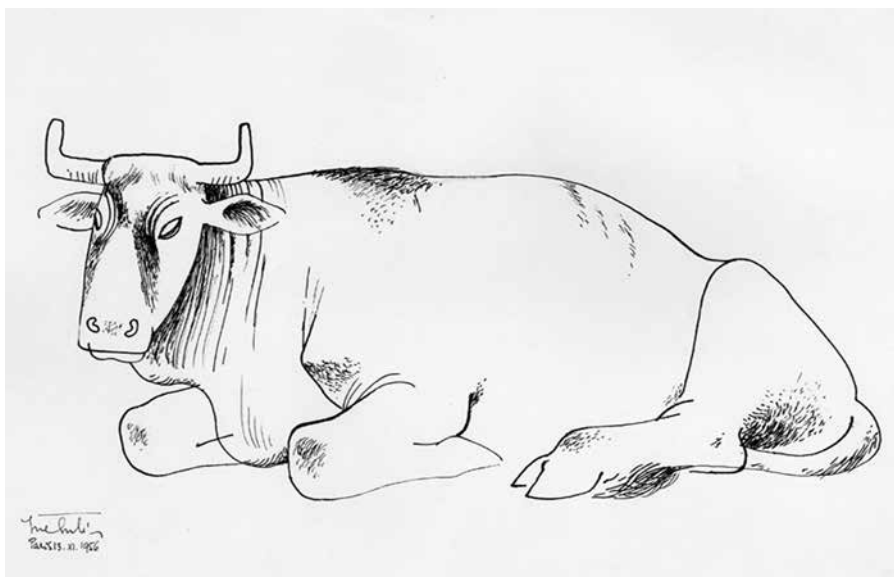
dela. Eno od njih je bila slika Poljan, ki jo je Ive podaril gasilcem za drugo nagrado na tomboli. Slika je bila pred tem razstavljena v izložbi trgovine Loka. Prva nagrada je bila menda krava. Kje je čakala ta, se ne spomnim. Odrekel ni niti želje kovača Pavleta, naj mu nariše oglasno tablo za kovačijo. Vsako leto ob novem letu je s svojimi grafikami in voščili razveseljeval številne poljanske družine.

In spomnim se zadnjega obiska v njegovem ateljeju v Škofji Loki, kamor me je povabil, ko me je srečal s sodelavko v mestu. Z veseljem in s kančkom nagajivosti nama je razkazal najnovejše pa tudi starejše slike. Takrat sem prvič videl *Zimsko pravljico*. »Seveda ni naprodaj,« odgovori na vprašanje sodelavke, v spomin pa ji je podaril linorez *Mož s kruhom*.

Ive je ustvaril ogromen opus, njegova dela so v številnih galerijah, muzejih, spomenikih in različnih ustanovah, veliko pa jih krasi tudi poljanske domove, hiše njegovih prijateljev in znancev. Če se je predvsem s prvimi zapisal v slovensko likovno zgodovino s svojo značilno likovno govorico, je z zgoraj omenjenimi umetninami pustil sled predvsem v svojem kraju, v govorici, razumljivi sovaščanom, znancem, prijateljem. In najbolje ga označuje Andrej Pavlovec: »Ive Šubic, ta mnogostranski umetnik, risar, grafik, ilustrator, freskant in mozaicist, skratka popolna, skoraj renesančna podoba umetnika.«

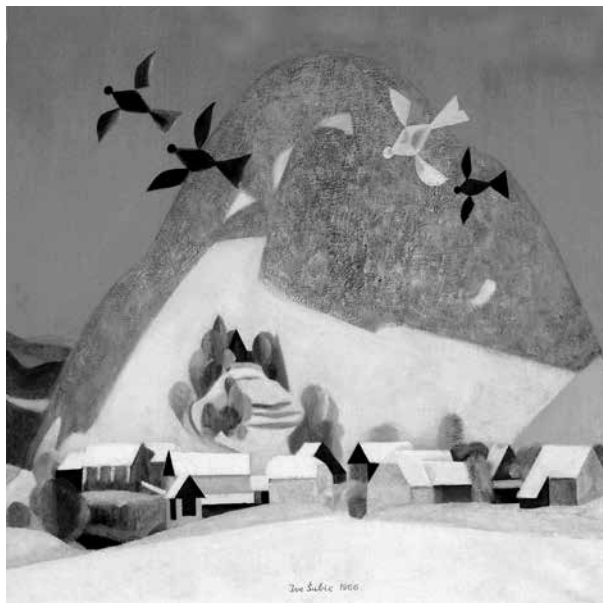
Speči deček iz leta 1964, ki visi na steni pred menoj, pa me gleda iz preproste okvira.

Jaka Šubic

Krava, Pariz, 1956

ZIMSKA PRAVLJICA, IVE ŠUBIC, 1966

Zimska pravljica, 1966

»Ej, Kucl, Kucl – marsikatero skrivnost si skril na svojih strminah,« pametuje Šarovčeva Meta, ki se prepričuje, da je njen denar dobro skrit pod brinom na njegovem pobočju. Na pobočju za njeno hišo, tudi za hišo sosedovega Dovjakovega mlina.

Ive je Kucelj zagotovo dobro poznal. Tudi njegove skrivnosti. Prav za njegovo hišo je vodila danes zaraščena stezica na vrh, na razgledno točko nad Hotovljo. Zagotovo je marsikdaj sedel na vrhu, se razgledoval po dolini, opazoval ptice in si predstavljal, kakšna je njihova perspektiva.

Pa je vseeno nastala podoba, ki jo je videl med potjo po Polah – iz Poljan proti domu. Po poti ob reki Sori, ki v podnožju Kuclja trči obenj, naredi okljuk in ga obkroži z leve strani. Na drugi strani se njegove strmine spuščajo v Hotoveljščico, na kateri je stal očetov mlin. Kolikokrat je na tej poti gledal čez Pole hiše ob vznožju in strmine Kuclja, kolikokrat je bilo to pozimi, ko je začelo snežiti, ko so bili borovci, smreke in brinje »zafrajhane« s snegom.

Rad je imel zimo. »Kar skakal je od veselja, ko je začel padati sneg,« pravi njegova hčerka Maja. Kaj ga je tako očaralo? Bela barva mu je bila položena v zibelko. Oče mlinar, velikokrat bel od belega zlata, do mlina, prašnega od moke. Zagotovo tudi belina snega in vsi njegovi odtenki – od belih poljan Žagarjevih in Kočarjevih travnikov do zasnežene Planince in Kuclja ter ledenih sveč

v rakah potoka ob domačem mlinu. Zagotovo tudi vse radosti, ki so bile povezane z zimskim časom – sankanje, kepanje, smučanje, domine in »foškalca« na topli peči.

Slika *Zimska pravljica* nastane v »belem obdobju«, tudi v njegovem najbolj ustvarjalnem obdobju. Zagotovo lahko rečemo, da so lvetove zimske slike nastale tudi pod vplivom Gabrijela Stupice, njegovega profesorja in prijatelja, ki ga je velikokrat obiskal v Poljanah in je ustvarjal izvrstne umetnine v belem.

Preprosto in čisto kompozicijo sestavljajo kopasti simetrični hrib, nekoliko pomaknjen v desno, uravnotežen z razporeditvijo belih in sivih ploskev, hišica na skalnem pomolu in venec hiš, ki so nanizane ob vznožju hriba. Ive premišljeno uporabi samo štiri barve. Z njimi uspe sporočiti vse – da je svet v večini bel, svetel, lahko pa je tudi drugačen, črn, temen. Skrivnostni in poraščeni vrh Kuclja obarva sivo, v nasprotju s toplo pastelno barvo, ki jo uporabi za hiše. Geometrijske like hiš mehča z obliko in barvo dreves, ki so posejana med njimi.

Štirje ptiči okrog vrha dopolnjujejo kompozicijo, hkrati pa nam umetnik želi nekaj sporočiti. Že res, da se menda v resnici lahko ujame trenutek, ko se dvignejo v nebo ptiči, podobno kot so narisani, in se kakšen od njih blešči, kakor da bi bil bel, vendar Ive to uporabi za svojo zgodbo. Kaj nam je želel povedati? Morda je beli ptič zgarana

Meta, ki je izgubila na Kuclju svoj zaklad, črni ptiči pa poosebljajo zlo, ki ga je ona, v skrbi za svoje bogastvo, doživljala z vseh strani. Morda so trije črni vrani simbol težkih vojnih dni, morda pa je imel v mislih povsem kakšen drug dogodek.

Bel golob – simbol miru, simbol nedolžnosti in prostosti – pa je v resnici on sam – Ive, ki je odhajal v svet, pa se vedno znova vračal v te bele poljane, kjer se je zljil z njimi, da je bil varen, kjer se je lahko dvignil, da je zažarel, pogledal od zgoraj in čez, pa vendar znova pristal na snežni belini v ospredju, neopazen in zadovoljen.

Pogled na simetričen hrib z vencem hiš ob vznožju in pravljica hiška na skalnem pomolu nad vasjo ga je pomirjal, domači so mu bili gospodarji in poslopja Žagarjeve in Kočarjeve domačije, sosedovega visoškega malna, Šarovčeve hiše, dohtarjev na Kuclju in Plankcove hiše. V nadaljevanju venca hiš na desni strani hriba je bil njihov mlin. Sosedu sta bili tudi dve teti: Marijana »V štacuni« in Slavka pri »Košandru«. V tem okolju je zrastel, med kmeti, mlinarji in bajtarji. Zato se k temu motivu velikokrat vrača – od grafik, oljnih slik do *Zimske pravljice* v jajčni temperi, ki mu najbolje uspe. In ta del Hotovlje zapiše času, potemcem pa zapusti pravljico podobo tega izbranega motiva in ugodje ob pogledu na lepo podobo.

Jaka Šubic

IVE ŠUBIC, ŠPORTNIK

Kdo pa je športnik? Tisti, ki goji šport, pravi *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Športnik je, kdor izvaja dejavnost za krepitev telesne zmogljivosti, za tekmovalno ali razvedrilo. Kaj od tega je bil Ive? Vse. In več. Športa ni gojil le zaradi sebe, temveč tudi za druge. Kot početje dobrega zgleda, poučevanja, prijateljevanja, ustvarjanja in celo ljubezni.

Otroštvo sem preživeljal v njegovi bližnji sosesčini, tako da si lahko predstavljam svojega starejšega sorodnika, kako lazi po strminah Kuclja, brodi po Grapi, teka po Polah, se kotali po Dovjakum za Koučkam, drsa po mlaki za Podbregam, plava v valovih pod Žagarjem. Temu elementarnemu gibanju, ki ga je prinesel s sabo na svet v svoji polni malhi življenjske radoživosti, se je kmalu pridružilo zavestno iskanje gibalnih izzivov.

Fural je konja, ko je vozil moko iz mlina, kosil v senožeti, grabil in nalaagal vozove s sveže posušenim senom, hodil v partizanskih kolonah, morda tudi tekal in skakal pri skrivanju pred sovražno puško. Hkrati je že videl belo nagnjeno snežet na Ahtarnkum grič,

Ive Šubic in Drago Kisovec

par Zasen in breg na Golavi, ki je bil primeren za prve poskuse na lesenih smučkah. Vanj so se zalezle tako oblike mehke beline, ki jih je tako pogosto prenašal na platno, kot mraz, veter in mokrota, ki jih je občutil ob svojih prvih spustih. V smučanju je preprosto

užival. Ampak drugače kot mi danes. Za en sam zavoj je moral »preštanfat« pol Golave, zato mu je vsaka kristjanja pomenila estetski izziv. Risal je like v sneg in skrbno pazil na lepoto gibanja pri tem. Telo mu je predstavljalo svinčnik, ki riše črto v snežno belino. Neko dopoldne sva bila sama na Golavi, zbrano se je pognal v strmino, zgornja smučka za čevelj naprej od spodnje, položaj telesa idealen, prenosi teže te-

Na poti na Muhovo senožet

koči, gladki. Po petih, šestih zavojih je bil v dolini. »Špura« je ostala zarisana in točno po njej je pilil estetiko zavoja celo dopoldne. Pravzaprav ga nista zanimali hitrost in dolžina, pač pa oblika. To obliko kristjanje je kazal in prenašal na nadebudno poljansko mladež. Zaradi njega morda še danes v Poljanah nekateri »lepo« smučajo.

Ker sam nisem imel smučī, na žalost njegove šole smučanja nisem bil deležen. Opazoval sem ga pozneje, ko so me drugi »pod lvetom« že naučili zavijanja na snegu. Učil pa me je nogometa. Stadion je bil za njegovo hišo. Terasa je bila igrišče, škarpa je predstavljala tribune, sosedov Jaka je bil navijač, jaz pa njegov nasprotnik. Pletel sem se mu med nogami, »sitnaril« okrog njega, on pa me je s stisnjenimi ustnicami preigraval. Skozi ustnice je ob najnapornejših preigravanjih štrlel jeziček, njegov zaščitni znak popolne koncentracije in predanosti trenutni

telesni aktivnosti. Ven je kukal, ko je delal zadnjo potezo s čopičem, poteg z lopatico, črto s svinčnikom ali kadar je odmaknjeno pogledal na prazno belo slikarsko platno. Občutek imam, da sva igrala nogomet, kadar koli sem prišel k njemu v atelje, in to je bilo pogosto. Med tekmo je potekal tudi živahen besedni dvoboj z edinim navijačem, sodnikom, kibicem in trenerjem Jako. Vedno duhovit in sproščujoč.

Včasih so na terasi postavili mizo za namizni tenis. Lužarju Dano jo je postavil iz deščic, na žalost stiki niso bili gladki, številne grče so odletele iz lesa in zato je bila zelena miza vsa pokitana. Žogice so se na neravnih površinah odbijale po svoje in delale »svinje«, ki so zmedle nasprotnika. Loparji so leteli v prazno, spremljale so jih jezne kletvice. Veselo je bilo na terasi, lvetov jeziček pa je vseeno pogosto pokukal iz njegovih ust in opozarjal na resnost tekme.

Ivetu sem bil zaradi pogostih obiskov pri njem tudi poštar, nosil sem pisma in hodil sem zanj v trgovino. Na mostu čez Soro sem se vedno ustavil in gledal vodo. Zgodilo se je, da je za pogledom v vodo odjadral tudi bankovec. Ni bil hud name, še mi je kupoval banane in še sva igrala nogomet. Za badminton, ki ga je igral s sosedom, sem bil prešibek. Le enkrat, morda dve leti pred njegovo smrtjo, sva vzela loparje in neusmiljeno pretepala po ubogi žogici. Silovitost tistih udarcev me je presenečala, lvetova milina je pri športni

Kristjanja

vadbi dobila druge poudarke. Bil je tudi tekmovalec. Sproščal je svoje notranje konflikte, pripravljaval svoje telo na napore ustvarjanja. Iz vseh ventilov je brizgala njegova energija, ki se je potem umirjena prelila v njegova prečudovita dela.

Sora je bila središče družabnega življenja v Poljanah v letih, ko je bilo tam polno »letoviščarjev«. Ob vodi se je klepetalo, igralo karte, plavalo, pekel se je krompir, kakšna riba in koruza. Ob ne prevročih popoldnevih pa se je igrala odbojka. Ivetu se je zdela lepa, ker je družabna, ker se igra navzgor, ker je pametna, ker potrebuje prijateljstvo in sodelovanje. V spominu imam tekme ob poletnih popoldnevih pod Žagarjem. Kot bi šlo za svetovno prvenstvo. Občudoval sem odrive ob mreži, močan udarec po lepi podaji na mrežo, zvite šike in dovtype igralcev in gledalcev. Odbojko je še dolgo potem igral tudi v dvorani in mi večkrat pripovedoval o poteku njegove rekreacije.

Ko se včasih mučim s tekom po Gorajtih, poslušam svoje dihanje in si zamišljam obremenitev srca, čutim prenape-to mišico in zbadajočo bolečino v kolku ter iščem pravi položaj telesa, vem, da je Ive počel isto. Pogosto. Večkrat na teden se je vizionarsko (takrat tek ni bil moderen, tekačev za rekreacijo je bilo le za vzorec) podajal na isto pot, srečeval morda kakšnega sprehajalca, gobarja ali lovca. Vesel bi bil, če bi videl,

V gorah, 1973

koliko ljudi ga danes posnema, tečejo, hodijo, trenirajo. Gibljejo za preživetje. Njemu je bilo povsem samoumevno, da je pogosto gibanje koristno, mi smo to spoznali preko raziskav, preventiv-

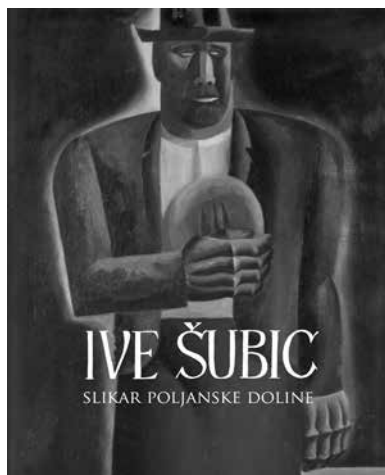
nih programov in nenazadnje modnih trendov.

Ive je bil športnik in navijač. Vem, da je prijatelju podaril grafiko, ko je dosegel rekord, vem, da nam je risal embleme, značke in plakate za skakalne tekme v Podbregu. In koliko lepih znakov je narisal za različna društva, tekmovanja in ekipe. Njegova olja, slike, ilustracije, grafike mi pripovedujejo nešteto zgodb in obudijo nešteto spominov. Tudi zato ker so prežete z lepoto, ki je še vedno temeljno sporočilo umetnosti. Ive mi pripoveduje zgodbo tudi o sebi, o športniku. S športom ni bil zasvojen, gibanja tudi ni gojil zale-tavo, ampak ga je z njemu lastno meh-kobo umestil v svoje življenje. Ustvarjal je v svojem redu in s svojo delavnostjo. Prav tak je bil pri gibanju, vztrajen in natančen. Morda je to njegovo naj-aktualnejše sporočilo rekreativcem in športnikom. Zato ker je čutil primarno željo po športu, »po izvajanju dejavnosti za telesno zmogljivost, tekmovanje in razvedrilo«. In želel je, da se ljudje družijo tudi pri športu.

Andrej Šubic

MONOGRAFIJA O ŽIVLJENJU IN DELU IVETA ŠUBICA

Konec januarja bo pri založbi Mod-rijan v sodelovanju z Muzejskim dru-štvom Škofja Loka izšla monografija ob 90-letnici rojstva Iveta Šubica. Monografija je zasnovana dvodelno: v prvem delu so zelo raznoliki strokovni prispevki, v katerih avtorji dr. Nadja Zgonik, dr. Miklavž Komelj, Bar-bara Borčič, Saša Bučan, dr. Tomaž Krpič in Janko Štampfl osvetljujejo umetnikovo delo, v drugem pa spo-mini njegovih prijateljev, občudoval-cev in sopotnikov ter hkrati uglednih slovenskih intelektualcev Jožeta Ciuha, Toneta Pavčka, Rudija Šeliga in

Alenke Gerlovič. Oba dela razmejuje korpus reprodukcij, ki pa ne zajema-jo vseh področij in tehnik Šubičevega ustvarjanja, pač pa je izbor povezan z vsebino strokovnih člankov. Dodan je še opis njegove življenjske poti, rodbinsko drevo ter obsežen seznam razstav, priznanj in drugih del. S to knjigo bo naš rojak, prijatelj, mnogim vzornik in predvsem umetnik, po več kot dvajsetih letih, odkar ga ni več med nami, končno dobil svojo prvo monografijo.

Milena Sitar

UTRINKI O IVETU

Rada gledam slike in kar je še podobnega iz Ivetove slikarske delavnice. Lepe se mi zdijo in vedno znova me nagovorijo. Toda o umetnosti, katere mojster je bil v barvah in potezah, nisem poučena. Tudi te sreče nimam, kot ste jo imeli mnogi njegovi sodobniki, da vas je njegova prisotnost v kraju nepozabno oplazila. Drugi ste imeli še več naklonjenosti nedavno minulega časa. Druženje z Ivetom se vam pozna, v trajni zavesti.

Vojvodinski kmet, 1960

Z žalostjo ugotavljam, da zelo malo vem o Ivetu. A sem vseeno prepričana, da moram biti kot Poljanka na Iveta ponosna; zato ker Ive daje Poljancem dodano vrednost. Tako me niso učili ne vzgajali v nobeni šoli. Tudi v debelih knjigah nisem prebrala. Če živiš v Poljanah, se takšne zavesti preprosto navzameš. In če je Ive eden tistih, ki je pomagal dvigniti poljanski rod nad sivo slovensko povprečje, mar nismo Poljanci njegovi veliki dolžniki? Dobro! Če je tako, privolim v pisanje.

Kdo je bil torej Ive? Lakoničen odgovor na Poljanskem: velik slikar in velik Poljanec. In kdo je pravi Poljanec po Ivetu: na zunaj hotaveljski marmor, od znotraj poljanska čipka. Tako kot je Poljance videl, jih je moral tudi slikati. In mnogo jih je naslikal, med drugim tudi mojega starega očeta, ki je pozimi leta 1955 pri Dovjaku pujsa v koline dajal. (Še dobro, da

me kdaj zaposlijo v tej smeri in staknem kakšno posebno dragocenost.)

A po vseh pomenkih s Poljanci, ki ste Iveta poznali dobro ali malo bolj kot jaz, preprosto ne morem zapisati, da je Ive ustrezal svoji formuli. Saj poljanska čipka je čisto v redu. Toda hotaveljski marmor! Da bi bil Ive na zunaj tako trd in mrzel! To nikakor ne gre! Prvo, kar ste mi, dragi Poljanci, ob toplem čaju hiteli dopovedovati, je naročilo, naj ne pozabim zapisati, kako toplem človek je bil Ive in kako rad je imel ljudi. Nihče se mu ni izmuznil brez prijaznega pozdrava in preproste domače besede. Za vsakega je našel pravo, ki se je kaj rada ogrela v kratek pomenek. Mimogrede je koga pridobil v svoj družabni zbor, posebno tiste, ki so bili bolj športne narave. Tako je moji mami, ki je v mladosti uživala v vseh športnih panogah, vedno prigovarjal: »Ti pa pridi zraven.« In so šli, na odmerjeni travnik pod Blaža. Napeti partiji odbojke je sledilo prosto namakanje v prijetni Sori, tam kjer plazeča voda pod Žagarjem rahlo zavije. Pozimi ni bilo nič drugače. Ivetova četa je nemudoma napadla sveže pobeljeno Golavo in pošteno pretlačila njeno strmo smučarsko pleče. In vse naslednje dni do nedelje je vaška mladina pod Ivetovo profesuro zavzeto zavijala ter se pripravljala na pomembno nedeljsko tekmo.

A tudi najmlajši so se nabirali okrog človekoljubnega moža. Ti nikoli ne sledijo razumu. Ravnaajo se po neskaljenem občutku za prijetno. Takoj zaslutijo, kdo

Žena, 1957

med odraslimi je primeren za njihovo družbo. Izbrali so si tudi Iveta. Na otroškem križišču pri Ivetovi sosedu Mami se je vedno gnetla kopica otrok. Ive jih je vabil k sebi in jim bil prijazen učitelj risanja ter vseh vrst športa. Z njimi se je tudi igral. Če je bila le prilika, se je v trenutku preobrazil v partizana in odigral pomembno vlogo v še pomembnejši otroški igri. Kakšnega od otrok je malodane posinovil. Tako se je ob Ivetu počutil sosedov Drago. Ob njem je zorel in se naučil igranja odbojke, badmintona, smučanja in skupaj sta se kot dve grešni duši pri Garlevcovi Pavli drla pred televizorjem, kadar je končno padel težko pričakovani gol. Z leti sta postala velika prijatelja.

Kmet, 1966

Zahodni Ivetovi sosedje so v svojih pripovedih o Ivetu skoraj vedno zadeli ob Lovretovega Jaka in ob vsaki smo se pošteno nasmejali. Zaupam vam eno ali dve:

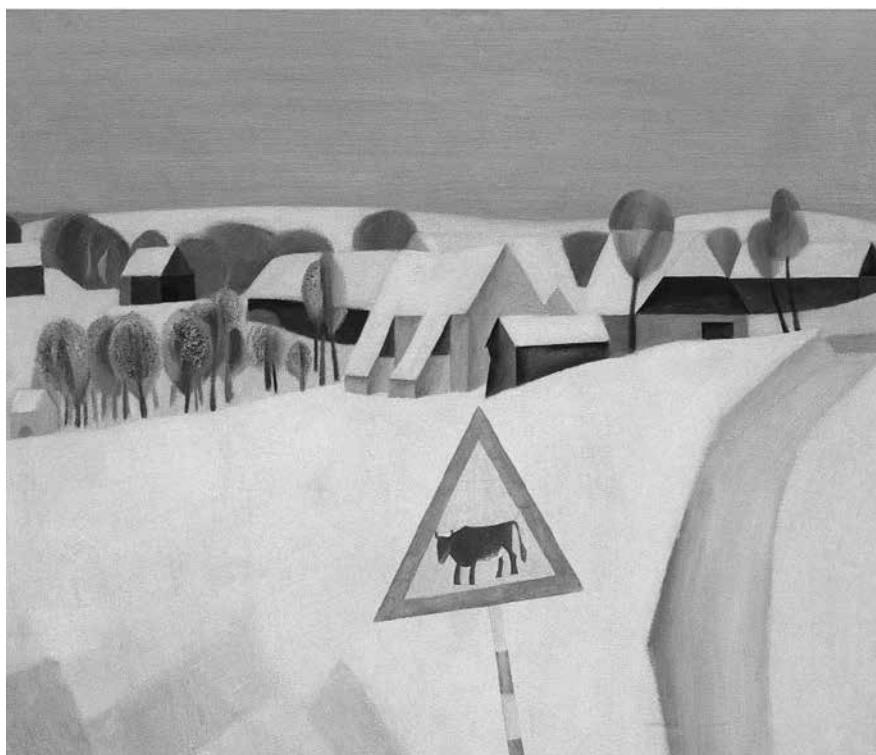
Kadar boste hodili mimo Bolantačeve hiše, si na njej dobro oglejte Ivetovo fresko z naslovom *Kmečka alegorija*. Pred opazovalcem mogočno stojijo oče, mati in sin. V teh decembrskih dneh ne morem, da bi ob njej ne pomislila na Sveto družino. Ob levem spodnjem robu freske je podpisan najprej slikar, pod njim pa njegov zidarski mojster na okrajšan način: »Zid. moj. Jaka M.« Freska je bila gotova leta 1963 in po vsej vasi je šlo, da je akademik skoraj brez plačila (kar ni bilo pri Ivetu ne prvič ne zadnjič) Bolantačevim fresko naslikal. A če je govorico ujel Jaka, je zraven vedno primaknil: »Že, že! Ampak, da boste vedeli, zid je pa moj.«

Drugo je pravzaprav zakuhal Čiku Marino, ker ni bil dobro poučen o tem, kdaj goduje Fižolov Janez, Ivetov zavetnik.

Brez težav je nagovoril Jaka, da bi zvečer lvetu »lofiral«. Jaka je vedel, da je Fižolov Janez že kakšen dan mimo, pa je kljub temu molčal, ker si je pri lvetu z gotovostjo obetal polnega kozarčka in prijetne družbe. Pred lvetovo hišo je zaropotalo. Ive je na vratih takoj prepoznal oba sosed in z začudenjem spraševal, kaj naj to pomeni. Jaka pa je brez zadrege usekal: »God si imel. Sedem dni velja.« Potem se je zaslísal smeh in hiša, ki je imela navado sprejemati raznovrstne ljudi, je pogoltnila še nenadna obiskovalca.

Ive je takoj po osnovni šoli, v kateri se je najbolj izkazal pri risanju in lepopisju, odšel iz Poljan. V Poljane se je vedno rad vračal in s seboj privedel številne znamenite Slovence. Mnogi med njimi so se s Poljanami okužili (Cjuha, Fakin, Stupica ...). Sem so se vračali na letovišče ali si v teh krajih poiskali celo trajnejša bivališča. Svetovljan Ive je Poljance ob vsaki ponovni vrnitvi seznanjal z novostmi. Na primer svojim smučarskim učencem je prvi pokazal smučke z robniki in jih podučil, kako se prav zavija, prvi na vasi je pred svojo hišo parkiral svoj zeleni avto, fička, seveda. Pa da ne bo pomote, Ive je bil skromen človek. Poljancem je vedno hotel le pomagati. Sramoval se ni nobenega dela in znašel se je med vaškimi kosci na Žagarjevem Kovčku ali na sosedovem travniku, kadar se je spravljalo suho seno. In rad je imel svoje Poljane.

Toda uka žeja in delo sta ga vedno znova vabila v svet. Takrat je Poljane vzel s seboj. Kako bi se sicer sredi vroče poletne Hercegovine na slikarski koloniji

Vinharje, 1966

v Počitelju ob pogledu na hercegovsko pokrajino spomnil: »Blegoš, zasneženi Blegoš!« in naporna vročina mu je pri slikanju hipoma popustila.

Da, Ive je bil zares lepa, mehka poljanska čipka. Rad je imel življenje, ljudi, naravo, Poljane. Življenje, ljudje, narava, Poljane pa njega. Poljanci ga ne bomo pozabili. Ob tej misli naj članek zaključi Ivetova vdova, gospa Sely.

»Ob Ivetovi smrti so me klicali nekateri Poljanci, da ne želijo pogreba v družinskem krogu, ker je Ive Poljanec in je naš. Klical me je tudi župnik, gospod Bonča, če lahko ob pogrebu zvonijo cerkveni zvonovi. Ko sem na grobu, še vedno slišim zven kot odmev od Blegoša.

Če bi morala izbrati eno samo Ivetovo delo, bi izbrala delo Sam. Skozi likovno govorico je njen pomen večplasten. Vsak si jo lahko razlaga, tako kot čuti. A Ive le ni »sam.« Zato se zahvaljujem OŠ Poljane, vodstvu Štefanove hiše, uredništvu Vaščana in vsem, ki so s svojimi prispevki obudili spomin nanj.

P. S.: Brez pomoči informatorjev bi članka ne mogla napisati. Zato se na tem mestu najlepše zahvaljujem Sely de Brea Šubic, Pavli Kajfež, Marinu, Nežki in Sonji Trampuš, Zvonki Kisovec, Ivanki Oblak, Cilki Krek, Jaku in Tadeji Šubic ter moji mami za prijetne pogovore in zaupane spomine.

Jerneja Bonča

Kmet, 1974

Poljane pred vojno, 1985

OBLETNICE ZNANIH ROJAKOV

Z namenom, da se vsaj občasno spomnimo znanih rojakov, ki so s svojim delom pustili pečat v slovenskem prostoru, objavljamo seznam vseh, pri katerih letos beležimo okroglo obletnico rojstva ali smrti. Pričujoči seznam sledi objavam v enciklopedijah in drugih publikacijah, mogoče pa je, da smo koga tudi spregledali.

Pavel Šubic – 240 let rojstva (*22. 1. 1772, Hotovlja †17. 10. 1847, Hotovlja)
Rezbar, prvi doslej znani podobar iz rodbine Šubicev. Oče Štefana in Janeza.

Andrej Perko – 170 let rojstva (*14. 11. 1842, Poljane pr' Poulk †10. 11. 1917, Volosko v Istri)
Veterinar. Bratranec Ivana Tavčarja.

Jožef Šubic – 150 let rojstva (*1. 11. 1862, Hotovlja †20. 7. 1925, Ljubljana)
Podobar. Sin Blaža Šubica iz Hotovlje.

Jožef Kržišnik – 140 let rojstva (*19. 8. 1872, Predmost †6. 11. 1927, Ljubljana)
Zgodovinar, geograf.

Ive Šubic – 90 let rojstva (*23. 4. 1922, Hotovlja †29. 12. 1989, Škofja Loka)
Slikar, grafik, ilustrator.

Aleš Ušeničnik – 60 let smrti (*3. 7. 1868, Predmost †30. 3. 1952, Ljubljana)
Filozof, teolog, duhovnik.

Franc Ušeničnik – 60 let smrti (*2. 10. 1866, Predmost †16. 4. 1952, Ljubljana)
Teološki pisec, duhovnik. Brat Aleša Ušeničnika.

Zbrala in zapisala: Bernarda Jesenko Filipič

Viri:

Slovenski biografski leksikon 1925–1991. Elektronska izdaja. Ljubljana: SAZU, 2009.

<http://sl.wikipedia.org/wiki/>

<http://www.gorenjci.si/osebe/>

Slovenski biografski leksikon. Osebnosti, od M do Ž. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2008.

Enciklopedija Slovenije. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1987–2002.

Poljane leta 1914, razglednica, last Jožeta Habjana

»SMRDIŠ KOT KMET!«

Nikar osupli in špičastih pogledov ne iščite že na začetku, kdo je napisal članek s takšnim nespodobnim naslovom! Nisem si sama izmislila primerjave. Tako se je med seboj zbadalo meščanstvo ob neprijetnih vonjavah. Ko zapišem meščanstvo, mislim ono, ki se je po slovenskih mestih razraslo v 19. stoletju in priplezalo na najvišji klin družbene lestvice, potem ko se je le-ta počasi, a vztrajno praznil plemiških nazivov. No, tudi kakšen baron se je obdržal na tej višini, a zgolj plemiški naziv je bil premalo za ohranjanje vzravnane družbene drže. Meščansko odličnost je bilo treba dokazati drugače: najprej z izobiljem v premoženju, potem z visoko izobrazbo in ugledno službo (za moške) in ne nazadnje s spretnostjo v prvovrstnem meščanskem obnašanju, predpisanem v tisočeri podrobnostih, kamor sodi tudi brezhibna čistoča.

Naj s šolsko razlago o meščanstvu tukaj predahnem in vas povabim na slovensko podeželje na konec meščanske ere, v obdobje med obema vojnama. Opazujmo, kako je prenekateri meščan nejevoljno obrnil svoj pogled v najbolj zakotno slovensko vas.

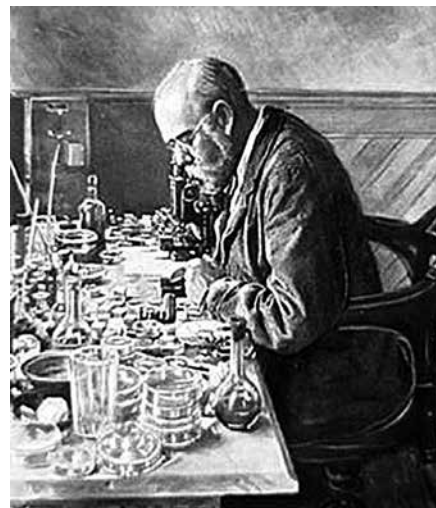
»Tudi dekla hoče biti moderna; svile ne bluze, nogavice, čevlje, ki ne morejo prenašati blata na deželi, samo da se postavi ... Mestne navade se ne morejo kar tako zanesti na deželo!« (Zakaj zdravje tudi na kmetih peša. Zdravje. II/1, 1926, str. 16)

Vidite! Napodeželjesopridrobencljale značilnosti meščanskega načina življenja in pomagale spodjedati stari red, ki je doslej ostro ločil meščana od kmeta. Zbudila so se meščanska peresa in kot poslednji branik hitela dopovedovati, naj kmetje ne segajo po meščanskih navadah, ker meščanski način življenja ni za na vas. V potrditev družbene razdalje pa si mimogrede drznejšo označiti kmeta za umazanca in smrduha. »Kakšna napihnjenost, govoriti tako grdo o najštevilnejšem slovenskem življu,« bi se lahko oglasil kakšen slovenski kmet. Pa se ni. Mogoče takšnih nasvetov ni prebiral ali pa se ni hotel skušati v besednem mečevanju. Morda pa je molčal, ker se je z napisanim strinjal. Kakor koli, res ali ne, meščanskemu prepričanju, da je kmet umazan, je pritrčila tudi nova stroka – higiena. Tudi ta se je (tako kot

meščanstvo) začejala v 19. stoletju, ko je Robert Koch odkril bacile in jih obtožil za krivce nevarnih bolezni. In potem so naznanili »urbi et orbi«, naj se čisti, čisti in še čisti, ker se bacili najlepše počutijo v največji umazaniji. V mestih se je novost hitro prijela. Verjetno zato, ker je meščanstvo pogostejše posegalo po tisku, v katerem je bilo nasvetov, kako bolj snažno živeti, kot odpadlega listja pozno jeseni. Pomagal je še strah. Ta se razvija hitreje kot bacili. Posebno rad se vname tam, kjer se govori o resni stvari, ki nima ne barve, vonja, sluha, otipa in ne okusa. Vklopi se domišljija in ljudstvo zagleda »strupene pošasti«, ki so grozile iz najmanjše umazanije.

Na podeželju pa so se ljudje rojevali, odraščali, starali in umirali po starih navadah. Niso marali za velike novosti, ker so motile utečeno življenje. Vsiljivi higieniki so se kmalu naučili, da s črnolom in peresom tu ne bodo dosti opravili. »Ako Mohamed ne gre h gori, gre gora k Mohamedu,« je zapisal direktor Higienkega zavoda v Ljubljani, ustanovljenega leta 1923. Na podeželski teren je poslal zaščitne sestre, nekakšne potujoče učiteljice higijene, in računal na pomoč tamkajšnjih zdravnikov. Zdaj pa si zamislite, kako je en sam zdravnik za celo Poljansko dolino oskrbel vse bolnike in zraven (po novi higieniki zakonodaji) vodil poučne tečaje o higieni in se mučil s higienimi pregledi novogradenj. Eno je zakon, drugo pa življenje. Zdravnika pogosto ni bilo blizu niti k bolnikom. A ne po zdravnikovi krivdi. Zdravnika je bilo treba plačati. »Kaj bo dohtar, samo denar vzame, pomagati pa ne more,« so tarnali revnejši, ker so ga skoraj vedno poklicali prepozno. Najbolj ubožnim je zakon nudil brezplačno zdravniško pomoč, a če boste sledili sledeči zgodbi, boste tudi vi podvomili, da so jo dobili.

Bog ve, kdo se je skrival pod njenim krastavim obličjem, ki ga je umivala z lastnim urinom. Noge ji že dolgo niso več služile in beračila je tako, da so jo drugi vozili od hiše do hiše, pravzaprav od hleva do hleva. Nekoč sta soseda nemočno ženico močno neprijetnih vonjav naložila na cizo in jo odpeljala na Visoko misleč: »Gospa Tavčarjeva je dobra. Vzela jo bo v varstvo.« A hišna je na vratih vse tri prijazno odslovila s sladkim pecivom.

Biolog Robert Koch

Kakor je bila reva ubožna, vendarle ni bila žrtev »črne smrti« tiste dobe. Tuberkuloza (v Poljanah so jo poznali kot jetiko ali sušico) je bila namreč na Slovenskem do leta 1929 še vedno najpogostejši vzrok smrti. Medicina je vedela, da gnezdi med revnimi, zamenarjenimi in nepoučenimi. Cepiva niso poznali, zato so ji vojno napovedali pri koreninah. Kaj so potrošili poučnih besed, da bi zaustavili njeno raznašanje. Pomagalo je malo. Največ v mestih, na deželi pa na Gorenjskem. A poučna beseda je bila za nekatere na Poljanskem še vedno prekratka, da bi dosegla njihove glave, ker so mi takole povedali: »L. je umrla za jetiko. Je rekla, da je pozimi gnoj vozila, pa se je prehladila. Pri B. sta dve umrli za sušico. Zdi se, da so imeli bolezen v rodu.« Okužena slina je bila kriva, ne pa prehlad ali dednost, je dopovedovalo zdravstvo in zahtevalo, da se opusti tudi obed iz skupne skleda, v kateri so se namakale obliznjene žlice cele družine. Na poljanskem podeželju so začeli obedovati iz krožnikov šele tedaj, ko so črno kuhinjo zamenjali za belo (črne kuhinje so »spreminjale barvo« prav v obdobju med obema vojnama), kupili kredenco in jo napolnili z raznovrstno fino jedilno posodo, ki so jo resnici na ljubo uporabljali le ob nedeljah in praznikih. In nihče ni niti pomislil, da je treba obed iz skupne skleda opustiti, in to zaradi sline.

Trmasto neposlušni so bili na Poljanskem tisti, ki so se opijali s tobakom. Moški so ga žvečili. Rekli so, da čikajo, prežvečeno pa ravnodušno pljunili

po tleh. »Pri nas so vedno kvartali in čikali. Včasih je kar teklo po tleh,« se je spomnila pripovedovalka. Moške razvade, kdo bi se dajal z njimi. Ne bodo jih opustili, so že takrat vedeli preudarni higieniki in raje kot preganjali čikanje, na vas vpeljevali pljuvalnike. To so bili nekakšne "kište", posute z žaganjem, kjer se je zbirala rjava prežvečena sluz. »Saj ne more biti tako nevarno!« bi morda pripomnil kdo. »Kdo pa sega s prsti po tleh in nosi v usta?« O, ja! Pomislite na majhne otroke. Tisti, ki še niso shodili, so predrsali tla podolgem in počez. Malo večji so tekali po hiši v platnenih srajčicah, ki so se zvončasto spuščale malčkom do kolen. Pod srajčico ni bilo čisto nič. Nalašč so jim ritke pozabili zaviti v pleničke, da so lahko naredili lužico ali spustili kakec, kjer se je pač zgodilo. Sledilo je kratko čiščenje: »Stara mat je prinesla žaganje pa smetišnico in je počedila.« Obžalujoča otožnost jih je zalila, ko so mi to pripovedovali. Otroci so se jim zasmilili v dno duše: »Bili so ves čas mokri. Smrdeli so, ker niso imeli plenice.« Razumela sem. Vsak odslužen kos

Stranišče na štrbunk (dok. OEIKA)

stranišču, pa se jim ni zdelo nič narobe. V šoli, kjer imajo vedno nos za odkrivanje napak, jih je pa motilo. »Učiteljica je bila huda, ker so imeli v šoli stranišče s sedežem, pa smo vsi otroci hodili nanj čepet. Nismo vedeli, da se moramo uvesti.« Seveda so bila tudi boljše stranišča; na primer taka s prečno deščico med dvema stenama, na kateri se je bolj slonelo kot sedelo. Ali pa taka, ki so v temni globini nekakšnega lesenega zaboja skrivala sedež s pokrovom. Vsa ta raznovrstna stranišča so dobila skupno ime: »na štrbunk«. Bila so pritiklina ob hlevu ali svinjaku in skupaj z gnojnico razkazovala najbolj neokusen konec domačije. V oči je najbolj bodla gnojnica. A slika se je na Poljanskem menjala, od vasi do vasi, od hiše do hiše. Tukaj so nevshečno brozgo že vzorno skrili v zaprte betonske greznice in gnojne jame, tam je gosta mlaka zastajala v goli odprtini, spet drugje je počasna tekočina ustvarjala rjave potke, ki so se prosto razbežale po dvorišču. Kjer je bil gosto poseljen svet upognjen navzgor, tako kot v Gabrku, je pa mirovalo pred vsako hišo za njen tloris veliko mastno jezero, ki je prilezlo od zgornjega soseda. Čez vse to pa muh »na taužnte«. Gomazele so po odprtih straniščih, gnojiščih, gnojnih lužah; zahajale v hlev, hišo, kuhinjo in nadležno silile v jed. Skoraj ni bilo obeda, ki bi ne bil zabeljen s kakšno muho. Ni čudno, da je slepi Poljanec pri polni skledi soka spraševal, če je kakšna muha notri padla. Žena pa mu je odgovorila: »O, kar jej, saj jih je še dosti.«

Otroka v srajčicah (dok. OEIKA)

blaga je bila lahko plenica, da je le vpiljal, pa jih je bilo še vedno premalo. Stisko so reševali tudi tako, da uporabljenih plenice niso vselej oprali. »Saj smo plenice tudi le posušili, suhe pa zmencali. Kaj bo pa tistih šest plenice? Smrdelo je po hiši, ker so se neoprane sušile okrog peči.«

Življenje pa je teklo. Otroci so zrasli, dobili hlače (krilca) in otroško stranišče, takšno »na dilce«. Dve vzporedni deščici, položeni nad gnojno jamo pravokotno na lesen tram; to je bila vsa arhitektura. Nikjer nobene stene, nobenih vrat, nobenega sedeža. Tudi odrasli so ponekod čepeli na takšnem nezavarovanem

Kakor da bi preudarna Marija Terezija šla mimo po deželi, s tako vnemo se je nova oblast lotila popravljanja svobodne podeželske zunanosti. Spreminjalo se je na bolje. A žal vam še vedno ne morem povedati zgodovinske zgodbe o prvem stranišču na vodno izplakovanje na vasi, ker se angleškega izuma moji pripovedovalci za tisti čas ne spominjajo. Oblast ga tudi ni zahtevala. Čudno, na prvi pogled! A račun je preprost: angleško stranišče potrebuje vodovodno napeljavo, ki pa je niso mogli terjati niti od novograditeljev, ki so vendarle morali v načrt narisati betonsko greznico, gnojno jamo ter zaprto stranišče.

Higiensko zdravljenje podeželja se je moralo začeti pri preskrbi z vodo. Država je ponudila brezobrestna posojila. Nalogo je prevzel že omenjeni Higieniski zavod, ki je bil zaslužen za številne vodovodne napeljave vse dotlej, ko je v tridesetih letih (tako kot danes) čudežno zmanjkalo denarja v državni blagajni. Z vodovodom v hiši se je bahala tudi kakšna poljanska domačija. Veliko pogostejše pa bi v hribih na Poljanskem

Dvorišče z gnojnimi lužami, obdobje med obema vojnama (dok. OEIKA)

pred hišo opazili zbiralnike deževnice, v dolini zadeli ob vodnjak s šterno ali brez nje ali srečali trpežne ženske, ki so za vso žejno živino in številno gošpodinjstvo nosile vodo iz potokov ali izvirov. Preskrba z vodo še zdaleč ni bila tako samoumevna kot danes, ko se potrudimo le do najbližje pipe. Zato vam ne bo težko razumeti, da je bila poraba vode za namene doseganja čistoče veliko skromnejša, vsakodnevno umivanje pa neobvezno.

Čistoča in delo nista imela na podeželju nič skupnega. Še več, bila sta si velika nasprotnika. Delo se je moralo poznati na prepotenem telesu in umazani obleki, sicer so te imeli za lenuha. Delavnik pa se ni prekinil z večerom, ampak s soboto. Zato se je za Gospo-

dov dan, ko se ne dela, čistilo in umivalo v soboto. Ker je podeželski hiši manjkala kopalnica, so se s pomočjo škafo ali lavorja in doma izdelanega mila navadili umivanja po delih. V strogem redu od zgoraj navzdol: najprej glava, nato telo do pasu in na koncu noge od prstov do kolen. Med pasom in nogami je še en del telesa, na katero so pri umivanju pogosto pozabili. Za moške nekako še opravičljivo. Za ženske med mesečno krvavitvijo pa pripovedovalkam, ki so s sodobnimi očmi zrle v mlada leta, nerazumljivo: »So dejali, da se ženska takrat, ko ima mesečno perilo, ne sme umivati. Jaz sem se kljub temu umila, tudi tam spodaj. Sem nesla lavor v ta gorejno hišo. Mat mi je pa dejala: 'Pa glej, da se ne boš packala.' Vse je bilo greh.« Higiena žensk med menstruacijo je bila odvisna od osveščenosti posameznic. V najslabšem primeru niso imele nobenega pripomočka, še spodnjih hlač ne. Kri je polzela po golih nogah in se v časovnih presledkih dotikala tal, če se ni že prej na nogi posušila in strdila. Od časa do časa so ženske z roko segle pod krilo in s spodnjim krilom osušile moker curek po nogi. Tiste, ki so kaj prebrale, so si iz vpijočega materiala že same znale izdelati mesečni pas. Po uporabi so ga oprale, posušile in shranile za naslednji mesec. Takšne so bile

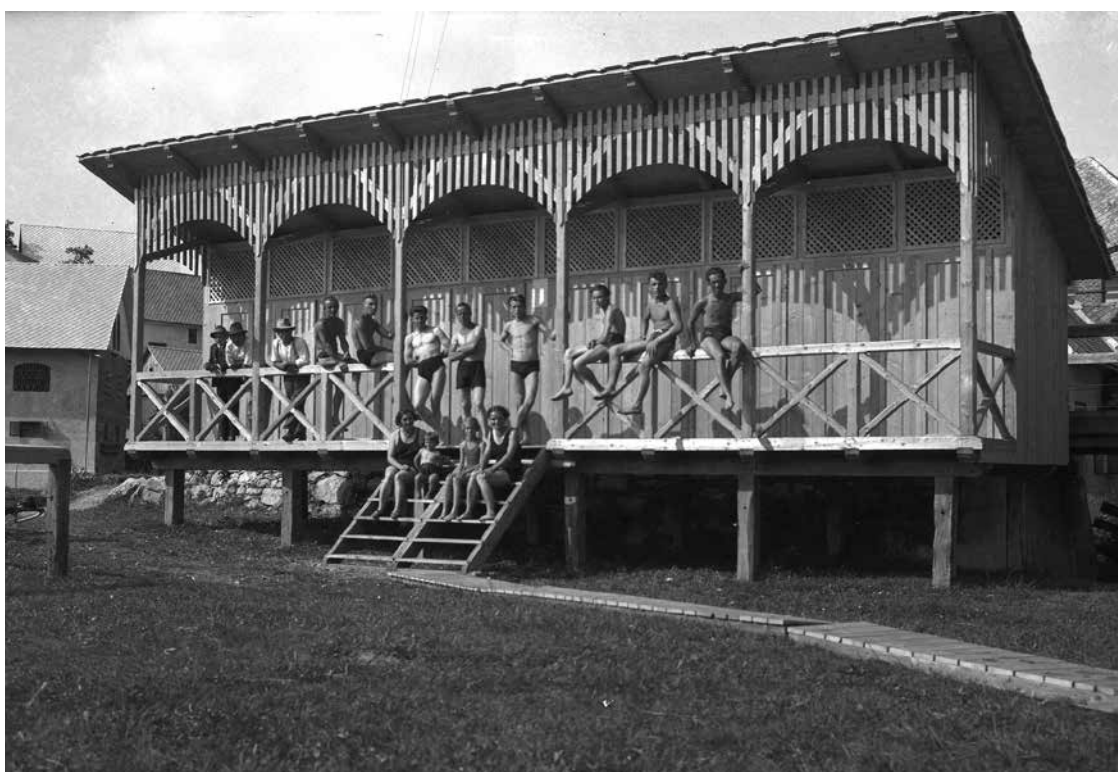
mlajše ženske in dekleta. Starejše pa so še vedno živele v privzgojenem svetem strahu pred lastnim telesom. Nespodoben dotik ali neukročen pogled bi lahko zapeljal v nepopravljiv greh. Zato so se skušnjavam raje izogibale. Bolje umazano telo kot umazana duša. Potrdilo, da je bilo res tako, dobim pri pripovedovalki, ki nam zaupno posodi svoj spomin: »Za mater se pa nič ne spomnim, da bi se sploh kdaj umila. Ko se je preoblačila, je čez umazano spodnje krilo, ki se je na naramnicah zapelo z gumbi, oblekla sveže. Nato je odpela gumbe umazanega krila in ga spustila na tla.«

V tem članku nimam dovolj prostora, da bi razglabljala o vprašanju, zakaj hišam na podeželju niso dodali kopalnice. A njena odsotnost nikakor ne pomeni, da se niso kopali. O, pač, v čeburu, le da so to počeli redkeje, kot bi pričakovali. Kopel je bila v mrzlih zimskih mesecih skoraj neuporabna. V dveh ogrevanih prostorih bivališča (v hiši in kuhinji) se je zadrževalo vse preveč nevarno zvedavih oči. Pa saj tudi ni bilo potrebe. Pozimi se na deželi bolj počiva. Od počivanja se pa ni še nihče umazal. Drugače je bilo pletati po napornem delu, kakršna je bila mlačev. Takrat pa vsi na kopanje. Kdor se je upiral, ga je ponoči pošteno opikalo. V dolini so moški in mladina za-

plavali kar v osvežilno Soro. Le žensk zlepa ni bilo blizu. Niso imele kopalk. Saj jih tudi otroci in moški niso imeli, a so se lažje znašli: spodnji konec predpasnika so zavili čez spolovilo nazaj do hrbta in vse skupaj zavezali okrog pasu. Leta 1933 so ob Sori v Poljanah zgradili moderno kopališče s kabinami za preoblačenje. Moji pripovedovalci se ga dobro spominjajo, čeprav sami tja niso zahajali: »Tam so se kopali tisti, ki so od kod prišli. Pa so ležali na tistih dilah. Domačini pa nismo hodili tja.« Čeprav je bilo kopališče namenjeno letoviščarjem (turistom), ne morem trditi, da se ni našel med njimi tudi kakšen domačin. Le prave kopalk je moral imeti in poznati meščanske manire, vsaj toliko, da se mu ležanje na deskah ni zdelo nič sumljivega. A to je že druga zgodba.

Za okus po času med obema vojnama naj bo dovolj. Nekateri mi boste očitali, da v *Vaščanu* packam po Poljanah. A kljub vsemu, kar se mi je zapisalo, nikakor ne trdim, da je bil naš kmečki človek umazan. Preteklost je namreč treba razumeti v kontekstu obravnavanega časa. Če bi živela v tistem času, bi verjetno ravnala tako, kot so ravnali zgoraj obravnavani in niti za šalo bi ne mislila, da sem umazana.

Jerneja Bonča

Kopališče v Poljanah leta 1936 (foto: Lado Jamar, last Ane Jamar)

PAVEL PERKO

Vaščan uvaja novo rubriko Iz poljanskih ustvarjalnic.

V njej ... bodo posebno mesto dobili Poljanci, ki so ime domačega kraja vpletli v svoja življenjska gnezda širom sveta in domovine. Bodisi so o njem pisali, bodisi ga likovno poustvarjali, raziskovali, opevali, ga živeli ...

V njej ... bomo skušali najti in predstaviti tudi tiste Poljance, ki svoja ustvarjalna gnezda še gradite.

V njej ... tokrat predstavljamo življenje, predvsem pa delo Pavla Perka, pisatelja in duhovnika poljanskih korenin.

»Pozdrav!

Ljudstvo slovensko! – Opazoval sem Te in Te nosil v srcu mnogo let. Hotel sem Ti pogledati v dušo; poseči sem Ti hotel prav do jedra. Pregledal sem po naših gorah in se z gora doli ozrl tudi po dolinah. Kjer se mi je nudila slika, vredna, da se ohrani, sem si jo ogledal, očistil jo prahu in jo shranil za spomin. Tako je nastala knjiga, ki nama bodi sedaj ogledalo, v katero hočeva pogledati Ti in jaz. Ti zato, da mi poveš, ali je to Tvoja slika ali ni. Jaz zato, da vidim, ali sem delal po naravi ali ne. Ljudstvo slovensko – človek si! To se pravi: kar je človeškega, je tudi Tvoje. Človeške pa so i vrline i napake. Ako tvoja slika kaže več vrlin ko napak: je to **Tvoja** čast.« (Perko, 1924) ¹

Takšen pozdrav je z zbirko novel, slik in črtic *Z naših gora* »ljudstvu slovenskemu« namenil Pavel Perko, naš rojak, po domače Frencinov, ki se je v Poljanah rodil 25. januarja 1877. Leta 1970 je njegovo življenjsko zgodbo na kratko predstavil Jože Gregorič² v *Loških razgledih*. Svoj izbor utemelji takole: »Osebe in snov za svoje povesti in črtice je jemal iz Poljanske doline in iz Loškega pogorja. Zato je prav, da se ga spomnijo tudi Loški razgledi in na kratko seznanijo svoje bralce z njegovim življenjem in delom.«

In zato je prav, da o Poljancu, pisarjem z veliko začetnico tudi v metaforičnem pomenu, spregovorimo tudi v Vaščanu.

Perko je bil kmečki sin in po očetovi strani v daljnem sorodstvu s pisateljem dr. Ivanom Tavčarjem. Imel je samo enega brata, Franceta. Svojega očeta, ki se je poleg kmetije ukvarjal tudi s prevozništvom, je natančno in lepo upodobil v črtici *Mrakov Tomaž*. V osnovno šolo je hodil v Poljanah in v Škofji Loki, gimnazijo pa je končal v Ljubljani. Nekaj časa ga je podpiral dr. Tavčar, kot višješolec pa je zadnja tri leta ob večerih pomagal v pisarni trgovca Zormanana, da niso vsi stroški vzdrževanja padli na očetove rame. Po maturi je leta 1898 stopil v ljubljansko semenišče in leta

1902 končal bogoslovje. Kot kaplan je služboval na velikih župnijah od Škocjana pri Novem mestu pa vse do Žirov. Leta 1910 je postal župnik majhne in odmaknjene župnije Češnjice v moravški dekaniji, kjer je ostal do leta 1935. Tedaj je stopil v pokoj in prebil nekaj mesecev v Veliki Nedelji, od leta 1936 do smrti, 10. marca 1970, pa je živel v Jurčičevem rojstnem kraju, na Muljavi, kjer je tudi pokopan.

Pisateljski talent se je oglasil v Perku že zgodaj in pisati je začel v nižji gimnaziji. Za sostanovalca v Florijanski ulici je imel pesnika Cvetka Golarja, pozneje pa še slovničarja dr. Antona Breznika. Sostanovalci so izdajali celo svoj lepосlovni list, ki ga je urejal in pisal Golar. Perko je v tem listu objavil tudi črtico *Gad*, ki je nato leta 1899 izšla v *Domu in svetu*. V gimnaziji so bili Perkovi sošolci naši znani slovstveni delavci: pesnik Josip Murn - Aleksandrov, literarni zgodovinar dr. Ivan Prijatelj in dr. Franc Grivec, tako da je njihov razred po pravici veljal za »literarni razred«.

Pri dr. Tavčarju se je seznanil še z Ivanom Cankarjem, s katerim sta že v nižji gimnaziji strastno požirala vsakršno zabavno berilo. Zanimivo je, da so Perkove črtice izšle v *Slovenskem narodu*, kjer je takrat listek in slovstveno rubriko urejal pisatelj Fran Govekar, ki je rad sprejemal prispevke mlade »sotrudnika«. Tako so izšle v *Slovenskem narodu* naslednje črtice: leta 1897 *Naš prater*, kjer so hudomušno orisani mladi Ljubljancani, ki so se ob nedeljah zabavali v Lattermanhovem drevoredu (sedaj Tivoli), leta 1898 *Nad prepadom* in *Oglar Miha*, ki sta vzeti iz pisateljevega domačega kraja in že kažeta značilne prvine Perkovega peresa: naturalistično podrobno risanje in razčlenjevanje duševnega stanja nastopajočih oseb, skopa označitev pokrajine in malo zunanjega dejanja. Največji uspeh pa je kot maturant dosegel z idilično novelo *Piščalka*, ki jo je prof. Bežek sprejel celo v *Ljubljanski zvon* (maj 1898). Tema novele je prebujajoča

se erotika med mlado pastirico Lenico in hlapcem Lovrom.

V bogoslovju je Perko našel slovstvenega tovariša v pesniku Silvinu Sardenku, s katerim sta ostala prijatelja do konca Sardenkovega kratkega življenja. Po prijateljevi smrti se je Perko še bolj posvetil literarnemu snovanju in zelo veliko pisal za *Dom in svet* ter za Mohorjevo družbo. Po eno črtico je v teh letih objavil tudi v *Slovincu*, v *Vrtcu*, v *Slovenskem listu* in v zbornikih *Marjetice* ter *Pomladni glasi*. Mnogo manj je Perko napisal med svojim kaplanovanjem. Tako so v osmih letih (1902–1910) izšle samo naslednje Perkove črtice: *Tinačka* (1902), *Rotijin Blaže* (1903), *Slepa* (1904), *Mrakov Tomaž* (1906), *Pismo* (1907), *Pastir Cene*, *Divji lovec* (oboje 1907).

Na Češnjicah je končno našel dovolj miru in časa, potrebna za literarno snovanje. Tam so tudi nastale njegove najboljše stvaritve: *Doktor Lovro*, *Lovriček*, *Cerkovnik Rok*. Poleg leposlovja se je tedaj lotil teorije leposlovne umetnosti in njenih nalog, svoje kritične misli pa je predstavljal v znanstveni reviji *Čas* (1912–1915). Ker je bil še pod močnim vplivom utilitarističnih Mahničevih nazorov in tradicionalne idealistične estetike, je proti njemu nastopil dr. Izidor Cankar. S svojimi teoretičnimi članki in leposlovnimi spisi (*S poti*, 1913) je pripravil pot »novi umetnosti v katoliških vrstah«. In ko je leta 1914 prevzel še uredništvo *Doma in sveta* ter ga začel dvigati na visoko umetniško raven, se je Perko iz njega umaknil.

Kasneje je Perko nekaj let vneto sodeloval pri dijaškem listu *Mentor* (urednik dr. A. Breznik), kjer je izšlo nekaj njegovih boljših črtic. Prav tako je še vedno pisal za mladinski list *Vrtec* in za Mohorjevo družbo (*Goljuf*, 1914; *Na vrhovih*, 1915; *Snaha*, 192; *Lovriček*, 1926). Leta 1924 je v Kamniku izšla knjiga Perkovih spisov *Z naših gora* (založnik A. Slatnar), drugi zvezek pa zaradi založnikove smrti ni izšel. Po skoraj štirih desetletjih je Mohorjeva družba v

Celju izdala izbor njegovih *Novel in črtic*, ki jim je podpisani dodal spremno besedo o pisatelju in njegovem delu.

Perko je bil nadarjen pripovednik realista. Prof. F. Koblar ga je takole označil: »Perkovo pisateljsko delo se opira na novejši realizem; z dobrim opazovalnim darom posega v življenje narave in ljudi; izza prvotne idilične urejenosti njegovih zgodb se bolj in bolj čuti idealistična tendenca, ki prehaja v vidne vzgojne zaključke; spočetka uporablja tu pa tam meščansko snov, v glavnem pa slika življenje kmetijskih ljudi, njihovo skrito trpljenje in premagovanje. S posebno ljubeznijo opisuje Perko bolj ali manj izjemne ljudi, posebneže in bolnike, ki so telesno ali duševno prizadeti. Taki od narave prikrajšani ljudje se mučijo z najrazličnejšimi pomisleki in oziri, strahovi in stiskami, da se nikoli ne morejo do konca razživeti in v družbi uveljaviti. Vsak ima na dnu srca svojo željo po sreči, toda premnogi se morajo odreči ravno najljubši želji, najbolj gorečemu hrepenenju. V od-povedi in žrtvovanju vidi pisatelj človeško veličino in lepoto značaja.«

V vsaki črtici je hotel povedati »kaj pravega in dobrega« (Čas 1915, str. 217), podati neko važno misel in življenjsko pomembno vsebino. Pri tem pa se je premalo posvetil oblikovni dognanosti svojih spisov in ni dosegel uspeha, ki bi ga sicer s svojim talentom lahko dosegel in užil.

Perko je napisal okoli štirideset krajših povesti, črtic in novel. Kot realista je upodabljal znano snov, ki jo je le umetniško preoblikoval. V Književnem glasniku Mohorjeve družbe (1961, št. 2, 29–

31) pripoveduje, kako je svoje osebne doživljaje in srečanja z ljudmi porabil v svojih spisih: v *Rotijinem Blažetu* in *Doktorju Lovru* doživlja iz svojih dijaških let v poljanskih hribih, Angela v *Snahi* je pisateljeva sestrčna Ivanka, ki se je omožila v loške hribe, kjer je pri podružnici sv. Filipa in Jakoba srečal tudi Tinačko, Klekljarica je spomin na domačo obrt v Žireh in tamkajšnja dekleta, Moj Tonče pa je bil sin pisateljeve sestrčne in je Perka obiskal z ženo na Muljavi. Lovriček ponazarja spomin na nekega beččka na Zlatem polju, Slepa siroto pred ljubljansko frančiškansko cerkvijo. Korošica spet sega v Perkova dijaška leta, Bolnica in Martin Orehek pred sodiščem sta prav tako nastali po resnični predlogi, medtem ko je Mrakov Tomaž pisateljev oče, kot smo že omenili.

Tako je Pavel Perko, ki je bil osebno izredno skromen in plemenit človek, tudi s te strani nadvse zanimiv.

Najbolj neposredna, kar avtobiografska pa je novela *Doktor Lovro*, ki je napisana v prvi osebi – deset pisem, deset poglavij, ki jih dr. Lovro piše svojemu prijatelju duhovniku. Posebnež ali čudak dr. Lovro pripoveduje svoje zunanje doživljaje, pa tudi svoje notranje stiske in radosti. Jože Debevec³ na začetku prejšnjega stoletja poda mnenje: »Številka 2 (op. a. Dom in svet) je prinesla na prvem mestu P. Perkovo povestico v desetih pismih: Doktor Lovro. Ker je tole moje pisanje le kramljanje, naj ti, dragi bralec, izkramljam skrivnost, da je »Doktor Lovro« vzbudil takoj senzacijo v najvišjih cerkvenih krogih v Zagrebu. Zdaj pojdeš morda še enkrat brat, češ kako

da nisem tudi jaz bolj pazil? V čem pa tiči lepota te novele? Da bi jo prav občutili, bi morali iti v tiste doline okrog Blegoša, govoriti s tistimi ljudmi tam v samotnih hišah in kajžah, da bi spoznali v njih značaje, zmožne najsilnejše samoodpovedi, in obenem bi morali videti tisto prirodo, tiste gozde, tiste vode, potem bi nekoliko okusili in občutili, kar je občutil mladi dr. Lovro.«

Ni dvoma, da je Perko v dr. Lovru izpovedal prenekatere lastno misel in čustvo, zato vam dva odlomka Perkovega pisanja (1. in del 3. poglavja) ponujamo v pokušino.

DOKTOR LOVRO (Z naših gora, 1924)

Čudak sem. Nastanil sem se kot zdravnik v samotnem gorskem kotu, kjer še nikdar zdravnika niso imeli. Znanci in tovariši so se mi smejali. Ko sem odhajal, so rekli: »To je pač ena izmed njegovih kapric. Čudak je bil in bo. Svoj idealizem si ohladi, se vrne in poreče: Bedak sem bil ...«

Čudak sem, to vem. In zato sem tukaj ob vznožju Blegoša. Zaprt pred svetom! Prost in neodvisen! O takem življenju, to veš, sem sanjaril še kot dijak. Sedaj ga imam. In moram reči, da sem srečen kot nihče na svetu. Celo preprosti ljudje se mi čudijo in ne morejo verjeti, da ostanem.

»Doktor Lovro – ali je mogoče?«

»Kakopak!«

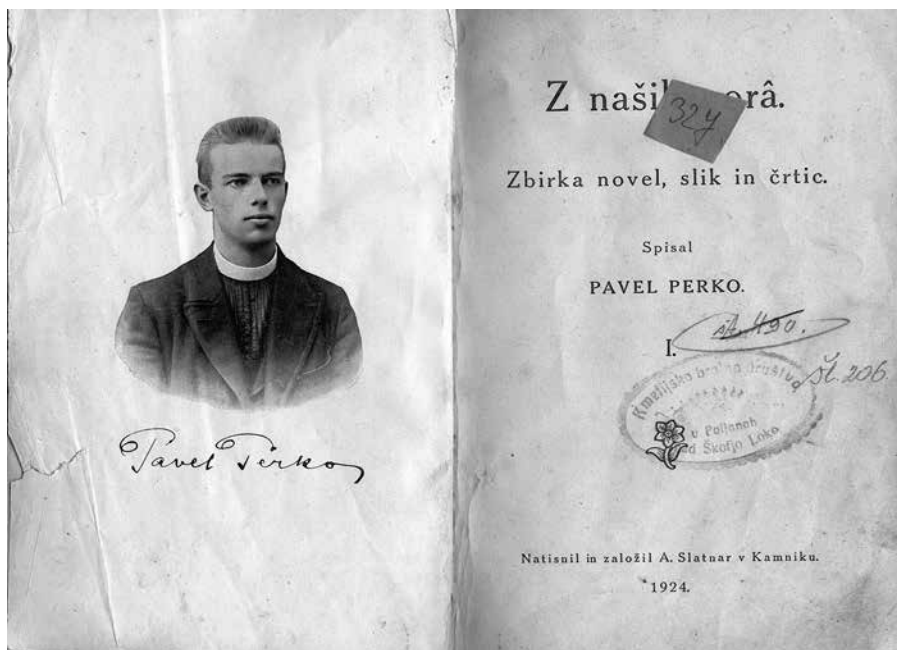
»Ej, ne verjamem. Za par tednov ste prišli na oddih. Neko jutro vas bo vzelo in mi bomo, kot smo bili.«

»Nikakor. Ostanem!«

»In pozimi?«

»Ostanem.«

In se jim od srca smejem, tem dobri ljudem, ki majo z glavo in pravijo: »Zapustil nas bo, ko se ga bomo najbolj privadili.« Jaz pa jim zatrjujem: »Ko bo tulila burja in zanašala sneg izpod Blegoša, takrat bom najbolj vesel in bom čutil, da sem človek, prost in neodvisen, kot je prosta burja izpod vašega Blegoša.« Ne umejo popolnoma, kaj se pravi biti prost in neodvisen, a vendar verjamejo čedalje bolj. In gredo in pravijo: »Doktor Lovro ostane med nami – in celo pozimi!« Kako te ljubim, ljudstvo moje, naravno še in nepokvarjeno! Pa kako je prišlo do tega? Kako da sem si izbral ta divji gorski kot ob vznožju Blegoša? Poslušaj! Kot doktorand sem bil obiskal v teh krajih znanca in prijatelja. Bil je župnik v samotni fari

onstran Blegoša. Sedaj ga ni več, umrl je pred dvema letoma. In ko sem bival pri njem, smo bili napravili izlet na Blegoš in se vračali popoldne skoz Kopačnico. Mlinar Lojze iz Kopačnice je imel naročeno, da zapreže in nas popelje do velike ceste. Mlinarjeva hiša v Kopačnici – pa saj ti kraj ni znan. Kako naj ti ga opišem? Mimo mlina teče voda, šumi in izpira že izprane skale ob bregovih. Tik vode se vije cesta, ozka sicer, a bela kot mleko, izprana in trda, kot so trde in izprane blegoške čeri. Ob obeh straneh se ločijo gorska rebra, ki se jim grebeni in pašnati vrhovi kopljejo v soncu, ko je tu spodaj že zdavnaj senca zagnila dolino. In Mlinarjeva hiša! Na oknu cvete nagelj in reseda. Za nageljnom pa mlad obraz, z očmi jasnimi in čistimi, kot je čista voda doli v potokovi strugi. To je Lucija, sestra mlinarja Lojzeta, šivilja.

»Kako dehti nagelj! In kako se je reseda lepo razcvela!« sem rekel, ko sem stopil mimo okna.

»Proti soncu jih obračam. In letos je sonca mnogo,« je odvrnila Lucija in zardela.

»Glejte, tu imam tudi pelargonijo in rožmarin.« Sklonila se je izza šivalnega stroja in vzela z drugega okna pelargonijo in rožmarin. Res, tudi pelargonija in rožmarin sta bila v polnem razcvetu.

Vendar nagelj mi je ugajal najbolj. In kdo bo vedel, morda sem ga utrgal sam, morda mi ga je utrgala ona: še preden je imel brat Lojze napreženo, sem držal v roki tri vršiče, ki so se bili razcveli izmed vseh najlepše. »Hvala! A kako naj povrnem, ker grem in me več ne bo?« sem se opravičeval. Nekam težko mi je bilo pri srcu. »Morebiti pa še pridete,« je rekla in postavljala nazaj pelargonijo in rožmarin. »In tedaj,« je dodala, »tedaj morebiti poženejo iz tehle vršičev novi popki in novi cvetovi.«

Sklanjala se je nad pelargonijo in, kdo bi vedel, ali ni imela solznih oči ... Mlinarjeva Lucija! »Kako je vendar lepo tu pri vas,« sem dejal Lojzetu, ko sva sedela na vozu. Njegova močna postava se je sklanjala nad jermenje, ki je z njim krotil iskro žival. »Lepo? Ej, ne verjamem.« In dvoje oči, podobnih onim za nageljnom in resedo, me je pogledalo neverjetno. Iz lepega, nekoliko bledega obraza je sijala duša, odkrita in pametna, in je hotela reči: »Kdor trdi, da je pri nas lepo, ta se ali šali ali pa ima oči ustvarjene drugače ko drugi ljudje. Vsakdo pravi, da je kraj pust in dolgočasen.« »Lepo! V resnici lepo!« sem mu zatrjeval. In ves

navdušen sem začel opisovati stvari, ki jih ljudje tukaj imajo, pa ceniti ne vedo. Idilični mir, tihota, zrak, voda, šumenje vihre po vrhovih, mogočnost gora in čeri. Družba na vozu se mi je smejala. In prijatelj župnik je pripomnil: »Fantast in idealist.« Nekdo drugi pa je pristavil: »Čudak!« Toda, kaj meni za to! Oko mi je objemalo kot v slovo gore in grebene, ki so žareli v popoldanskem soncu. Ah, in tista lisa neba nad nami se je širila bolj in bolj, znamenje, da bomo kmalu na veliki cesti. »Veste kaj?« sem poudaril in se obrnil na vozu. »No?« »Jaz pridem in se nastanim v tem kraju.« Župnik je ustavil dovtip in me začudeno pogledal. Tudi drugi so umolknil. Šele za hip so se zavedeli in vprašali: »Kaj? Kako? Eh!« »Poglejte!« sem jim kazal na hrib, ki se je moral dvigati tik nad Mlinarjevo hišo. Na pobočju hriba je stala bela hišica, obrnjena proti soncu. »Pridem in se nastanim v onile hišici.« Zasmajali so se in obrnili pogovor na druge stvari. Samo Lojze se je zasukal proti meni in pojasnil: »To je hišica tete Jere.« In izvedel sem, da je Jera res Lojzetova in Lucijina, teta, da je stara samica in bogata, ter da ima nadvse rada Lojzeta in Lucijo. Ko smo stopali z voza, pa je Lojze pripomnil: »Ko bi res mislili, gospod, in prišli – saj najbrž ne mislite resno. Ko bi res prišli, rečem vam, da bi bili ljudje veseli nad vso mero. To bi imeli za posebno čast in prijaznost. In jaz, ako bi bilo treba, bi zapregel in vas peljal, kadar bi hoteli. In če bi bilo tudi pozimi in v goro, vseeno. Ko so ono leto ljudje umirali za kozami, oj, kako bi bili potrebovali zdravnika, pa ga ni bilo! Pa kaj govorim, saj ne pridete!« Ej, Lojze, tedaj nisi verjel niti ti niti drugi, da pridem. A danes! Glej, moje sanje so resnica. Stanujem v hišici na holmu. Teta Jera joka

od samega veselja in pravi: »Sedaj bom živel. In ako zbolim, bom imela zdravnika izmed vseh najbliže!« Doli ob cesti pa stoji hiša in na oknu nagelj in reseda in pelargonija in rožmarin. Ali sem čudak ali nisem? Sam sebi se čudim in se povprašujem: »Ali bo to tudi ostalo?« Pa naj ostane ali ne, dovolj mi je, da sem tu! Čudak sicer, a srečen in zadovoljen kot nihče na svetu.

Čedalje bolj mi ugajajo ljudje in kraji. Nisem se motil. Prav tako je, kakor sem včasih kot dijak sanjaril. Tedaj sem navadno knjigo porinil od sebe in se zagledal v daljavo. In prisrčan sem si pred dušo gorenjske grape in griče in gorovja, razorana po rebrih. Nisem si predstavljal kakih turistično lepih skalnatih vrhov, ker skala je mrtva. Mislim sem na gore, porasle z gozdovi, sočne in zelene. Ko spomladi ozeleni bukev in dobi smreka temnejšo barvo; ko poženeta trava in mah; ko na veji zažvrgoli ptič in se vrana prepeljava z gore v goro. Med gozdovi pa, kakor za spremembo, zeleni travnik in rodi polje. Na polju kmet, ki orje, po pašah pastirji ... To, se mi zdi, je slovenska domovina in slovensko ljudstvo. In to imam. Sedaj sem v sredi tega, kar je bilo v mladih letih najljubši predmet mojih sanj.

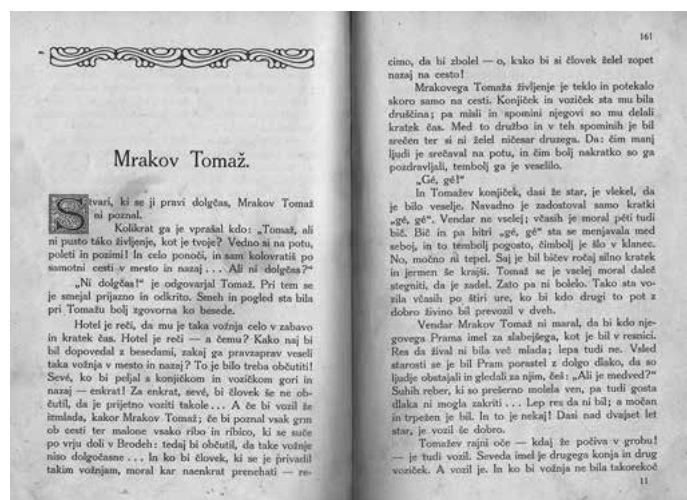
Čudak? Naj bom! Kaj mi mar!

Zbrala in pripraviła: Mateja Tušek

¹ Perko, P. (1924). Z naših gora. Kamnik: A. Slatnar.

² Gregorič, J. (1970). Pisatelj Pavel Perko. V Loški razgledi. Letnik 17. Škofja Loka: Muzejsko društvo.

³ Debevec, J. (1914). Dom in svet (1913) o samem sebi. Dom in svet, letnik 27, številka 1/2. Ljubljana: Katoliško tiskovno društvo.

TIHA USTVARJALKA ŽUNSKA FRANČE

Izraz »tiha ustvarjalka« ni besedna zveza, ki bi skupaj s svojim pomenom zrasla na polju mojega lastnega umetniškega in osebnostnega dozorevanja. Prva, ki ga je predlagala, je žirovska pisateljica Nina Kokelj, v nadaljevanju pa ga je v svojem delu *Literarjenje, kronopisje in rokopisje v teoriji in praksi*, tudi za Žunsko Franče, uporabila dr. Marija Stanonik, literarna zgodovinarica in etnologinja. V omenjenem delu o Frančetu zapiše: »Njena življenjska zgodba z velikim hrepenenjem po življenju v dvoje me je ganila in zelo sva se zblížali; tako mi je zaupala tudi svoje pesmi iz njene samotne in revne mladosti, ko sta telo in duša zaman klicala po dopolnitvi. Ne le da je njeno pisanje potekalo v tihoti, celo v zapuščenosti, tudi izdelki njenega dela so bili obsojeni na molk.«

kot drugorojenka ni mogla ostati v zavetju krovné družine skupaj s starejšo sestro.

Pri treh letih se je vrnila v domače Poljane in živela pri svoji teti v Žunhah, saj tam niso imeli lastnih otrok. Z odraščanjem in s prvimi zaljubljenostmi so v hišo pripotovale tudi skrbi in bolečine – Frančetove ljubezni, skrivna srečanja, sanjarjenja o ustvarjanju družine ... so bila strogo prepovedana. V svoji pesmi *Želja* zapiše takole:

Včasih si človek kaj zaželi, pa dobiti ne more,
pa mora vse za dobro vzeti.
Katerega bi rada,
ga ljubiti ne morem, ne smem,
katerega bi smela,
pa za njega ne vem.

Kaj je ljubezen?

Povej mi, dušica draga,
kaj je ljubezen;
ali je čednost, ali je strast,
ali je pelin, ali je slast,
ali je zdravje – ali bolezen?
S soncem se smeje,
plaka ob luni,
nikdar ni mirna kot ocean,
nič ne preudarja, nič ne računi,
zanjo vsa doba en velik je dan;
zlobnih nastav in bridkosti ne sluti,
kot otrok ne vpraša, kaj sme,
vsako srce pa jo enkrat občuti,
s sanjami pride pa s sanjami gre.

Franče je zaradi čustvene utesnenosti svoja razmišljanja že takrat prelivala v verze. Ljubezni najprej ni smela biti deležna, pozneje se je temu privadila oziroma je živela svoje življenje, kakor so ji ga izrisali drugi. V zrelejših letih, ko je po sorodnici podedovala posest, je nato živela kot teta na kmetiji. Iskala je gospodarja, ki bi z močno roko postavil red v Žunhah. Našla ga je in nato šest let živela na preužitku z »zgovarjenm kosam kruha pa kotam«. Po smrti sestre Marije (Kruhove Micke – najboljšé pekarice daleč naokoli), ki je prav tako živela v Poljanah, je Frančiška predala Žunhe v »mačehovske« roke, svoj par rok pa ponudila svaku (Kamnskmú Tonetu), ki je po ženini smrti poleg majhne kmetije skrbel tudi za hudo bolno hčer. Po letih skupnega življenja s Tonetom se je Frančiška z njim tudi poročila. Stara sicer 72 let, pa vendar. V letih modrosti je zamenjala priimek in prstanec okrasila z znamenjem zvestobe. Dve šrangí (ena v Žunhah, ena na koncu vasi), poroka na Brezjah in prava poljanska svatba na kmetiji, kjer so se v njenih dekliških letih iz prepovedanih ljubezni rojevale prve pesmi, so bili navdih za drobce veselja v verzih, ki jih je tiho zlagala tudi pozneje.

Bela megla ...

Bela megla skoz in skoz,
mrtvo polje vse pod njo,
težke slutnje se spustile
v dušo žalostno.

Pa se dvigne bela megla,
polje v soncu zaživi,
sam bog ve, kdaj dušo mojo
ta težka žalost zapusti.

O **Frančiški Kloboves** ali Žunski Franče sta mi pripovedovala Krušnkova Olga in Ciril, ki sta v osemdesetih letih, zdaj že prejšnjega stoletja, zadnja leta njenega življenja skrbela zanjo.

Frančiška se je rodila 21. 2. 1901 v Zrimš (v hiši, ki stoji na mestu današnje nove pekarné). Mama je bila Zrimška, oče pa sicer tedaj poročen možki (ta Končn Kovač iz Poljan). Ves njen dolgi samski stan jo je spremljal priimek Tušek. Mama jo je že v rosnih otroških letih dala v rejništvo v hribe Črnega vrha, kjer so sicer lepo skrbeli zanjo, pa vendar sem in tja iz njenega pesniškega zvezka zaveje očitek, zakaj

Zakonca Stanonik (Krušnkova) jo označujeta kot s težo let ukrivljeno dobrovoljno ženo, ki je, naslonjena na svojo pohodno palico, rada nazdravila s šilcem žganega ... ki je ob mnogih praznovanjih slavljenice pospremila z rimano besedo ... ki je, pa čeprav z malenkostmi, kupljenimi za jugoslovanski dinar, lepšala dneve sovaščanom.

Nekaj let po poroki je izgubila bolno nečakinjo, moža. Dela zemlje, za kate-

ro je pomagala skrbeti in jo je dobila po možu, pa k sreči ne, saj sta poleg skrbi zanjo tudi delo na kmetiji prevzela Stanonikova. Umrta je v Poljanah, na velikonočni ponedeljek (23. aprila) leta 1984.

Pri potoku

Sedela sem v mislih pri potoku,
igranje gledala vode,
kako valovi v hitrem skoku
veselo naprej drve.

Videla sem lahno pripogniti
cvetico v znožju se do tal,
kako poljub ji val nazaj je dal.

Sem vrbo gledala pijano
od radosti vodenega hladu,
takoj v srcu mi je bilo znano,
kako tega življenja
veseli se mlada.

Skoz in skoz življenje in trpljenje
sem nabirala cvet za
cvetom in trnje vmes.

Frančetove pesmi so bile zapisane tudi v *Loških razgledih* leta 1981 (letnik 28) in tudi v *Vaščanu*, kjer jih je s komentarjem pospremila dr. Marija

Stanonik. Takole pravi: »Vsebinsko so pesmi Frančiške Kloboves, Žunskega Frančeta, dokaj raznovrstne. Včasih so priložnostne, zložene ob kakem družinskem dogodku, spremembi v kraju ali lastnem doživljanju. Včasih so razmišljajoče in osvetljujejo njen, v dolgih desetletjih izoblikovan pogled na svet, obarvan s fatalizmom, ki je tako značilen za kmečkega človeka naše preteklosti in polpreteklosti, vseskozi pa prežet tudi z vero v poštenost in pridnost poljanskega človeka. Pogosto so njeni stihii vedri, polni življenjskega optimizma, s katerim je moč premagovati vsakdanje težave pa tudi tegobe prihajajoče starosti. So pa tudi bolesta tožba osamljenega človeka, ki je prišel na svet kot nezaželen nezakonski otrok in hodi skozi življenje upognjen pod bremenom pankrtstva. Take zaželeni človeške topline in ljubezni, ki je od staršev ni bila deležna, išče v svetu okrog sebe ... v naravi, v družbi ob kmečkem delu ... Vendar srce največkrat ostane nepotešeno, občutki pa se zlivajo v verze. Kako bi mogli reči drugače, kot da je njena pesem pristna, odraz resničnega doživetja, izliv neizrečenega. In kaj ni svojstven dar narave, da človek zmore oblikovati tisto, kar doživlja v sebi, pa čeprav z včasih okornimi besedami in preprostimi verzi?«

V tem prispevku smo predstavili nekaj Frančetovih pesmi, veliko pa

Na poti srečanja

Davno je bilo, ko so se
srečale najine misli,
a kakor v sanjah ves čas,
slišim topli tvoj glas:
draga, pridi, zapoj
pesem življenja z menoj.

Davno je bilo, ko so se
križala najina pota,
s tajno silo se je v meni vzbudilo
življenje tistega dne,
tiho, da ga zunaj ni slišal nikdo,
glasno, da je mene
prevzelo vso.
Strah me je, dragi,
resnice življenja,
a srcu je pesem tvoja beseda
in želja in hrepenenje,
molitev, sreča in smeh,
in pesem je jok in trpljenje
brezup je in greh
in vendar je duši moji
pesem in življenje tvoja beseda.

jih ostaja na porumenelih straneh rožastih zvezkov v skrbnem arhivu njegovega zadnjega domovanja.

Priredila: Mateja Tušek

ŠKOTSKA

Le kdo ne pozna škotskega viskija, moških, oblečenih v kikle (kilte), glasnozvenečih dud, pošasti Nessie ... biologa, nobelovega nagradjenca Alexandra Fleminga (ki je odkril penicilin), pevcu Roda Stewarta, igralca Seana Conneryja (James Bond 007), dirkača formule 1 Jackieja Stewarta, glasbene skupine Simple Minds, izumitelja telefona Alexandra Grahama Bella, Johna Boyda Dunlopa (izumitelj zračnice), Jamesa Watta (izumitelj parnega stroja), sira Arturja Conana Doyleja (avtor Sherlocka Holmesa) ... in še mnogih drugih znamenitih Škotov, ki so ime domovine ponesli v svet.

No ja, že kar »daljnega« leta 1982 vsaj sam o tej državi, ljudeh in njenih značilnostih nisem vedel prav veliko. Tisto poletje sva s prijateljem, dr. Andrejem Šubicem (takrat še študentom), nameravala skupaj nekam odpotovati, malo dlje kot prvič, ko sva 15-letnika prvič sama odšla na morje, v Fieso ... Odločila sva se, da tokrat obiščeva francosko obalo. S sabo sva povabila najini dekleti in preživeli smo lepe počitnice. Med potovanjem po Franciji smo se med drugim ustavili tudi v Chamonixu. Ja, tukaj se je pa začela moja zgodba o Škotski. V nekem baru smo namreč spoznali dva Škota, ki sta se med vračanjem s svetovnega prvenstva v Španiji ustavila prav tam. Ob igranju na dude in nekaj vrčkih piva smo si izmenjali naslove in se razšli ...

Škot v kiltu z dudami

Že naslednje leto me je eden od fantov, Callum Stewart, presenetil z obiskom. In tako se je začelo 30-letno prijateljstvo. Z veseljem se je potem vračal skoraj vsako leto in s sabo pripeljal prijatelje. Med tem sem štirikrat obiskal Škotsko. Bil sem na krstu njegovega prvorojenca, na svatbi njegovega prijatelja, na podelitvi naslova na univerzi in s poljanskimi prijatelji na nogometni tekmi Škotska : Slovenija. Novi prijatelji, ki sem jih spoznal na Škotskem, so med obiskom v Poljanah spletli nova prijateljstva tudi s Poljanci.

»Škotska ambasada« v Poljanah

Zgodovina¹

Škoti so se na britanski otok priselili z Irske in v 10. stoletju ustanovili državo skupaj s Pikti in Skandinavci, ki so se kmalu asimilirali in prevzeli škotsko galsščino za svoj jezik. V 12. stoletju se je po mestnih naselbinah govorila posebna oblika jezika, škotska angleščina, scots. Galsščina pa je postajala vedno bolj jezik podeželja. Galski jeziki izhajajo iz govorne skupine Keltov – Galcev (najslavnejša Galca sta Asterix in Obelix) in s selitvami narodov so ti jeziki prišli na britansko otočje.

Za škotski ustroj družbe so značilni klani (galsko *clann* = otrok, družina), ki so uradno registrirani kot družine škotskega prava. Ta ureditev je pomemben del škotske družbe, saj pomeni pripadnost prednikom in celemu narodu. Identificirajo se z določenim zemljepisnim ozemljem, na katerem je v preteklosti večina pripadnikov živela. Skozi zgodovino so se posamezni klani razdelili na posamezne veje, tako da obstajajo klani z enakimi imeni. Večina jih ima svoj vzorec (tartan) za kilte in geslo, po navadi v latinščini. Pomemben je tudi simbol in grad oziroma posestvo, kjer biva vodja klana. Seveda imajo svoja pravila, način dedovanja priimkov, posestva. Tako so otro-

ci, ki prevzamejo očetov priimek, člani njegovega in maminega klana. Včasih pa ljudje, ki dlje časa živijo na ozemlju nekega klana, prevzamejo njegov priimek. Vodja klana je imel pravico sprejemati ali pa izključevati ljudi iz svojega klana.

Škotska (galsko *Alba*) zajema ozemlje nekdanje Kraljevine Škotske na severni tretjini britanskega otočja. Leta 1707 se je Kraljevina Škotska združila s Kraljevino Anglijo v Kraljevino Veliko Britanijo (kralj Škotske je nasledil angleško krono že leta 1603). Leta 1801 se je Kraljevina Velika Britanija združila s Kraljevino Irsko v Združeno Kraljestvo Velike Britanije in Irske. Leta 1922 je šestindvajset irskih grofij od dvaintridesetih zapustilo Združeno kraljestvo in ustanovilo Republiko Irsko. Takrat se pravzaprav začne t. i. irski konflikt, ki traja še danes. Škotska pa je ostala v kraljestvu, zdaj znanem kot Združeno Kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske.

Legenda o stvarjenju Škotske

Ko je Bog ustvarjal zemljo, je z angelom Gabrielom razpravljal o svojih zamislih. Udobno se je namestil na svojem zlatem prestolu in Gabrielu razlagal o svojih načrtih za Škotsko. "Gabriel," je rekel Bog, "Škotsko bom obdaril z visokimi gorami in s čudovitimi soteskami, obdanimi z žarečim škrlatnim vresjem. Po deželi se bo sprehajala srnjad in jelenjad, po nebu se bodo veličastno prepeljevali zlati orli, iz kristalno čistih rek in jezer bodo skakali lososi in v morju bo mrgolelo rib. Poljedelstvo bo cvetelo, voda se bo zmagoslavno združila z nečim, kar bo postalo znano kot Whiskey, dovolj bo rudnih bogastev, olja in plina. Škoti bodo inteligentni, inovativni, industrijsko razviti in ..." "Počakaj malo," ga je prekinil Gabriel, "se ti ne zdi, da morda čisto malo pretiravaš v svoji radodarnosti do teh Škotov?" Vsemogočni pa je odgovoril: "Niti ne. Nisem ti namreč še povedal, kdo bodo njihovi sosedi." Angleži namreč!

Grad Eilean Donan

Škoti so zelo ponosen narod in skozi zgodovino so si prizadevali za večjo samostojnost. Zaradi nesoglasij in nasprotovanj med klani samostojnosti niso dosegli, kar so s pridom izkoristili Angleži in dolgo časa s trdo roko gospodovali na njihovem ozemlju. Seveda je želja po samostojnosti prisotna v vsakem narodu in to velja tudi za Škote. V zadnjih dvajsetih letih so se tako mnogim narodom, vsaj v Evropi, uresničile dolgoletne sanje. Po dolgih letih prizadevanj je tudi Škotska leta 1999 dobila svoj parlament, ki jim je bil odvzet pred 300 leti. Parlament ima pristojnosti na področju izobraževanja, zdravstva, okolja in pravosodja. Zunanje zadeve, obramba in energetska politika so v pristojnosti Velike Britanije. V začetku tega leta pa se je vodilni stranki na Škotskem, SNP (Škotska nacionalna stranka), uspelo dogovoriti z angleško vlado za referendum o samostojnosti Škotske, leta 2014. Seveda vsaka taka odločitev prinese ogromno sprememb. Slabih in dobrih. Po pogovoru s škotskimi prijatelji so mnenja različna, pa vendar prevladuje želja, da bodo sami svoj gospodar.

O današnji Škotski in Škotih²

Današnje ozemlje Škotske se razprostira na 78.782 km² in ima 5 milijonov prebivalcev, ozemlje vključuje tudi 790 otokov. Glavno in drugo največje mesto je Edinburgh, pomembno evropsko finančno središče, največje pa Glasgow s 650.000 prebivalci.

Uradni jeziki so angleški, škotski in galski. S 1. 1. 2007 je galski jezik (skupaj

z irsko galščino) postal 21. uradni jezik Evropske unije. Leta 2005 je škotski parlament sprejel zakon o galščini, ki jo uradno izenačuje z angleščino. Sprejeli so številne pobude civilnih in državnih organizacij, da se jezik ohrani. Na številnih šolah se učijo izključno v škotski galščini. Galščino kot pogovorni jezik uporablja okrog 80.000 ljudi, večinoma na podeželnju.

Dežela je bolj gričevnata, z veliko zelenih površin, na katerih se pasejo velike črede ovac. Gradovi in podeželski dvorci pa pričarajo preteklost te pokrajine. Hiše so značilno nizke, brez balkonov, saj vreme ni prijazno za posedenje na zraku. Vožnja ob številnih dolgih jezerih je pravi užitek. Škotska je, razen na jugu, praktično obkrože-

na z morjem. Gore niso prav visoke. Najvišji vrh Škotske in celega britanskega otočja, Ben Nevis, je visok le 1344 m (koča na Blegošu je na 1391 m). Seveda znajo to svojo lepo pokrajino dobro izkoristiti v turistične namene, saj po vaseh in mestih brez težav najdete njihov značilni B&B (bed & breakfast – posteljo in zajtrk). To so sobe v hišah domačinov, z obilnim, značilnim škotskim zajtrkom, pravim čajem z mlekom, močnikom in jajčki s šunko. Ob prenočevanju v eni takih hiš mi je prišlo na misel, da bi se kaj takega tudi v Sloveniji obneslo in popestrilo turistično ponudbo.

Škoti so zelo ponosni ljudje, veliko jim pomeni tradicija, preteklost njihovih družin – klanov, ob slovesnostih se oblačijo v kilte. So zelo prijazni, ustrezljivi, radovedni. Slovenijo so poznali

Slainte mhath! (Na zdravje!)

predvsem v povezavi z nogometom, trikratno udeležbo Slovenije na svetovnem in evropskem prvenstvu.

Predvsem ob koncih tedna se zberejo v svojih značilnih pubih (pub = public bar = javni šank) in se s prijatelji poveselejo. Še posebej na podeželnju seveda tudi sami ne smete zamuditi obiska katerega od pubov. To so gostinski lokali, lično opremljeni v starinskem slogu in nič nenavadnega ni, če točijo več kot petnajst različnih sort in okusov piva. Da o viskiju ne govorim. Da si pridobite njihovo naklonjenost, je dobro vedeti, da je beseda scots rezervirana za viski, ki je narejen na Škotskem. Seveda je tudi pri viskiju dobro

Značilna škotska pokrajina

Največje mesto na Škotskem, Glasgow

biti malo podučen, obstajata namreč »blended« in »single malt« viski. Prvi je narejen iz rženih, koruznih in pšeničnih sort, drugi pa izključno iz ječmena in je najmanj tri leta staran v desetletja starih sodih iz škotskega hrasta. Ob naročilu te žlahtne pijače pa ne zahtevajte ledu. Škoti ga pijejo brez ... Pravijo, da ga pijejo z ledom samo v ameriških filmih in gotovo poznate tisto šalo, da »iz ledu delajo hiše Eskimi in gostilničarji«. Je pa zanimivo, da so Škote naučili delati viski irski menihi.

Preveč česar koli je slabo, le preveč dobrega viskija je komaj dovolj.
(Mark Twain)

O pregovorni škotski skoposti pa ne duha ne sluha!

Po daljšem sprehodu gresta fant in dekle mimo restavracije. Škotinja reče Škotu: »Joj, kako tukaj lepo diši!« Nato Škot odgovori: »No, če boš pridna, te bom še enkrat peljal mimo.«

Obiskal sem tudi znamenito jezero Loch Ness, kjer naj bi domovala Nessie, a pošasti nisem videl. Na Škotskem imajo preko 450 lepo urejenih in vzdrževanih igrišč za golf, saj tam velja, da je golf šport za vse. Pri športu pa ne moremo mimo športa številka ena, to je nogometa. Imel sem priložnost ogleda največjega nogometnega dogodka »old firm derby« med kluboma Celtic (katoliški klub) in Glasgow Rangers (protestanski klub). Nepozabno!

Obisk Glasgowa in Edinbourga pa ponuja pogled v preteklost, saj je ogromno lepo restavriranih stavb,

muzejev in galerij, vrednih ogleda. Ljubitelji viskija in piva ne smejo zamuditi možnosti obiska kakšne od številnih distilerij viskija in piva po vsej deželi. Seveda pa je vtisov in spominov na to deželo še veliko.

Škoti o Sloveniji in Slovencih

Vsi Škoti, ki so obiskali Poljane, Poljansko dolino in kraje po Sloveniji, so bili z eno besedo navdušeni. Nekateri (Callum, Walter, Ian, Ronny, Judy, David, Allan, John, Iain) so se že prav udomačili, saj prihajajo skoraj vsako leto. Seveda pa obiskujejo tudi druge kraje po Sloveniji. S Callumom sva se leta 1986 povzpela na Triglav, kjer je bil v kiltu in z igranjem na dude prava atrakcija. Najbrž je bil prvi Škot (vsaj tako je ugibal oskrbnik koč na Kredarici), ki je zaigral na našem očaku. Gotovo k njihovemu dobremu vtisu o Sloveniji pripomorejo tudi precej cenejše pivo, odlična hrana, toplo vreme ... Ja, tudi gostoljubnost poljanskih prijateljev je eden pomembnih razlogov, zakaj se radi vračajo v Slovenijo, v Poljane.

In kaj pravi o Sloveniji in Slovencih škotski prijatelj Iain Russell:

»V Sloveniji sem bil samo nekajkrat, bilo pa je to v obdobju približno 23-ih let. Prvič sem vas obiskal še v časih Jugoslavije, ko so name naredili vtis slovenski čut za narodno pripadnost in kulturo, vaša prijaznost in gostoljubnost do tujcev in vaše navdušenje nad naravo in športi v naravi – videti je bilo, kot da prav vsak uživa v smučanju, teku, planinarjenju ... In seveda so mi bili všeč razgledi, ko sem šel na nekaj pohodov po hribih okrog Poljan.

Tudi danes sem zelo pozitivno presenečen nad pozitivnim odnosom do nacionalne pripadnosti, ki ga je moč najti v Sloveniji – sproščujoče je naleteti na ljudi, za katere je videti, da imajo iskreno radi svojo deželo na toliko pozitivnih načinov. (V nasprotju z negativnim nacionalizmom, ki vključuje sovraštvo do drugih narodov in kultur. Prejšnji teden sem srečal Hrvatice, ki je zapravljala svoj čas s pripovedovanjem o sosednjih državah, ni pa bilo videti, da bi ji prišlo na misel, da mi pove kaj pozitivnega o Hrvaški!). Mislim, da je Slovenija velik zgled Škotski, kako lahko majhna država preživi in uspeva samostojno. Iz ljudi, ki sem jih srečal v Sloveniji, izžarevajo svežina in optimizem ter iskrena želja pokazati obiskovalcem najboljšo, kar lahko ponudi vaša dežela.«

Janez Kloboves

S Škoti pri cerkvi na Gori

^{1,2}vir podatkov: Wikipedia

*Vsaka beseda, vsak pogled,
vsako dejanje in vsak nasmeh
lahko prinese srečo drugim ljudem.
Vsak trenutek je lahko nov začetek.*

Spoštovani!

Ko delamo inventuro za leto, ki se izteka, razmišljam, kaj naj vam sporočim iz velike množice dogodkov, ki so zaznamovali šolo in njeno dejavnost v letu 2012.

Kot že večkrat do zdaj smo se izkazali na različnih ravneh udejstvovanja. Na OŠ Poljane, v Vrtcu Agata in na PŠ Javorje je čas v letu 2012 mineval hitro. Dogodki so se vrstili, prav tako uspehi. Poleg osnovnega poslanstva, ki ga šola ima, to je izvajanje vzgojno-izobraževalnega procesa na vseh segmentih, smo poskrbeli, da se je dober glas o šoli širil tudi zunaj zidov naše stavbe.

Zelo uspešni smo na tekmovanjih iz znanja na različnih področjih. Vsako leto imamo tudi na državnem nivoju zmagovalce, na kar smo zelo ponosni.

Naši učenci so skupaj z mentorji pripravili uspešne prireditve, kjer so pokazali veliko profesionalnost.

Letošnje leto smo z delavkami Vrtca Agata uspešno izpeljali pomladanski tek Z roko v roki in tako zbirali sredstva za igrače v vrtcu.

Zelo veseli smo seveda tudi vseh nazivov, ki jih je šola v tem letu pridobila. Poljane so kulturno središče in zelo veseli smo bili naziva Kulturna šola, prav tako vsa leta posvečamo veliko pozornost medosebnim odnosom, zato nam naziv Unesco šola še kako prija. Ne smemo pa pozabiti, da se tudi zaposleni trudimo k izboljšanju poslovanja in profesionalnega odnosa do vseh, ki prihajajo v našo ustanovo, zato nam priznanje Q – kvalitetna šola daje znak, da smo na pravi poti. V Vrtcu Agata so v tem letu pridobili zastavo za Ekovrtec in postali Zdrav vrtec.

V decembru 2011 smo izdali priročnik *Tako zmorem tudi jaz* – za pomoč strokovnim delavcem in staršem za delo z otrokom – učencem, ki ima specifične učne težave. Ta priročnik smo ponudili šolam po Sloveniji in lahko rečem, da je bilo povpraševanje veliko. Z gotovostjo lahko trdim, da je več kot polovica slovenskih šol ta

priročnik naročila. Tega smo bili zelo veseli, saj se je glas o kvalitetnem delu razširil zunaj meja naše občine.

Poleg vseh nazivov me zelo veseli zgledno sodelovanje s Svetom zavoda OŠ Poljane, Svetom staršev vrtca in šole. Vse njihove pripombe so konstruktivne in želja vseh je, da stojimo na istem bregu, ko gre za vzgojo in izobraževanje njihovih otrok in naših učencev. Prav tako me veseli, da lahko na prijeten način sodelujemo z vsemi društvi v kraju, da ima posluh za naše probleme KS Poljane in da je sodelovanje z Občino Gorenja vas - Poljane na visokem nivoju.

Leto 2012 je bilo tudi leto obnove, projekt REAAL nas je dodatno zaposlil, vendar se veselimo, da bomo lahko vsem nazivom, ki smo si jih pridobili, pridali še, da smo šola, ki uporablja obnovljive vire energije.

Na koncu bi vsem zaželela lepe praznike, mirno in uspešno leto 2013.

Metka Debeljak, ravnateljica

IVE ŠUBIC V OŠ POLJANE

Vstop v poljansko šolo za nas, učence in učitelje, pa tudi za starše in za vse, ki se v šoli mudijo pogosteje, ni nič posebnega. Sprejme nas topel, razgiban prostor, mimo »ribnika« se vzpnemo po stopnicah ... Vse je tako domače, tako samoumevno. To je naša šola, sem prihajamo vsak iz svojih vzgibov. Poznamo jo. Pa jo res?

Večkrat se tako sprašujem, še posebej takrat, kadar govorim s kom, ki prag poljanske šole prestopi prvič. Takih priložnosti je nešteto, saj k nam prihajajo učenci in učitelji na razna tekmovanja, spet drugi na sestanke, oglede, posvete in prireditve. Navadno se ne usmerijo naravnost k stopnicam, ampak jih nekaj ustavi. Kaj? Ogromen in edinstven globus? Izobešeni portreti pomembnih

Freska Alenke Dolenc

poljanskih rojakov? Ribe vseh barv, voda, ki prijetno žubori? Porajajo se vprašanja o avtorstvu in nastanku globusa, o zanimivi ideji za ribnik, o pomenu znamenitih Poljancev za slovensko kulturo, umetnost in znanost ...

Ko vprašanja ulovijo odgovore, ostaja še nekaj neizrečenega, zemeljskega, grobega in nežnega hkrati. Nekaj, kar zaobjema in določa ves prostor, nekaj, na kar se kdo osredotoči takoj, kdo drug šele potem, ko si ogleda vse ostalo. Nekaj, kar te spremlja, ko se vzpenjaš po stopnicah in po šolskih hodnikih iščeš prostor, v katerega si sicer namenjen.

Narava, ljudje, preteklost, zemlja, delo – vse to izraža pet mogočnih

fresk, ki nas ne pustijo ravnodušnih. Dr. Ivan Sedej je o teh petih freskah Iveta Šubica zapisal:

»Tako je v značilnih podobah kmečkih ljudi izpod Blegoša ujel težko opredeljivo povezanost med človekom in naravo, odseve surovega boja kmečkih ljudi vseh časov z okoljem in gospodo, pa tudi nežen odsev raskave poezije klene kmečke besede, rodovni ponos in tisto lepoto, ki se skriva v srcih.

Zgornja freska prikazuje središče starih Poljan z mogočno baročno cerkvijo in hiše pod Taborom z značilno kmečko arhitekturo. Ivet je bil prepričan, da v navzven trdih Poljancih bije toplo srce, zato je v sliko vnesel tudi Sonce in Luno – simbola svetlobe in upanja v dobro. Med njima na prašiču jezdi Agata iz Tavčarjeve *Visoške kronike*, ki predstavlja dvojnost, ambivalenco dobrega in zla, narave in duha ter nedeljivo resnico. Pod opisano fresko sledijo še štiri manjše, ki prikazujejo prizore iz kmečkega življenja; na spodnji freski prepoznamo lirični prizor Luce z mrtvim detetom iz Tavčarjevega *Cvetja v jeseni*.

V letu 2012 smo se na Iveta Šubica in na njegovo povezanost z našo šolo spomnili večkrat. 90-letnico njegovega rojstva smo obeležili na več načinov.

Učenci sedmih in osmih razredov so pri likovnem pouku izdelovali **reprodukcije Šubičevih del**, ki so bile razstavljene na šolskih hodnikih. Zelo zanimiva je bila postavitve, saj je bila vsaka slika predstavljena dvojno: barvna kopija »originala« (slika iz koledarja), ob njej pa reprodukcija,

s katero so se učenci poskušali čim bolj približati potezam Iveta Šubica. »Originale« in reprodukcije smo učenci in zaposleni večkrat primerjali

Freska Ane Železnik

in ugotavljali, da se je marsikakšen posnetek precej približal izvirniku.

V maju so učenci, ki so obiskovali izbirni predmet likovno snovanje v 7. in 9. razredu, imeli priložnost pridobiti prav posebno izkušnjo. Vključili so se lahko v **delavnico izdelovanja freske**. Le malo jih je, ki imajo že v osnovni šoli to možnost, in veseli so bili izjemne izkušnje.

Tokrat je med učence prišla hčerka Iveta Šubica, akademska slikarka Maja Šubic, ki se prav posebej ukvarja s fresko. Tako so pod strokovnim umetniškim vodstvom spoznavali zgodovino freske, njen nastanek

in tehnične zanimivosti. Najprej so narisali skice. Določili so barve, ki so za fresko predvsem zemeljske. Skico so prenesli na še svež omet. Najzanimivejše delo pa je bilo barvanje freske. Zanj se uporablja posebne pigmente, ki jih mešamo z apneno vodo.

V tednu vseživljenjskega učenja smo v juniju na naši šoli ponudili in pripravili nekakšen kulturno in rekreativno obarvan program Med freskami slikarja Iveta Šubica. Skupaj z učenci in z veliko pomočjo učiteljic Nežke Gabrovec in Barbare Tavčar smo pripravili sprehod po Poljanah ter se ustavljali na krajih, kjer so najznamenitejše freske Iveta Šubica, ki jih je podaril kraju. Na sprehod smo najprej povabili sedme razrede, ki so tako imeli priložnost spoznati delček zelo pomembne kulturne dediščine in si ogledati freske v OŠ Poljane, freske na posameznih stavbah: Sv. Jurij, Kmečka alegorija, Sv. Krištof, Poljanska vstaja, Pomladna alegorija, Alegorija štirih letnih časov, in rojstno hišo umetnika – Dovjakov mlin. Bilo je prav zabavno. Freske so na poti skozi Poljane, Predmost in Hotovljo odlično predstavljali naši učenci.

Na Šubičevo učno pot smo povabili tudi zunanje obiskovalce, vendar obiska na žalost ni bilo. Učenci, ki so vodili predstavitev, prav tako pa tudi vsi učitelji OŠ Poljane upamo, da bomo prihodnje leto imeli priložnost na učno pot Iveta Šubica popeljati tudi druge prebivalce in obiskovalce Poljan.

Bernarda Pintar

Izdelovanje fresk

Učenci pred Ivetovimi štirimi letnimi časi

SODELOVANJE MED GENERACIJAMI

Leto 2012 je **Evropsko leto aktivnega staranja in medgeneracijske solidarnosti** in priložnost za razmislek o tem, kako je evropska družba pripravljena na dejstvo, da se življenjska doba evropskih prebivalcev daljša. Število starejših prebivalcev Evropske unije narašča; od leta 2012 naprej se bo začelo zmanjševati število delovno aktivnega prebivalstva, medtem ko se bo število prebivalcev nad 60 let vsako leto večalo za okoli dva milijona ljudi. Največji pritisk pričakujemo med letoma 2015 in 2035, ko se bo upokojevala t. i. generacija baby-boom, kar predstavlja izziv za javne finance in lahko oslabi solidarnost med generacijami.

Prispevek k ozaveščanju o tej problematiki je tudi natečaj **Evropa v šoli**, ki je imel letos naslov **JAZ TEBI RADOST – TI MENI MODROST**. Naši učenci in učenke so na natečaju sodelovali z literarnimi in likovnimi prispevki. Svoja dela so prispevali: Jedrt Šinkovec, Ines Berce, Barbara Železnik, Klara Kos, Nika Kos, David Jesenko, Jernej Dolenec in Ana Stržinar.

Tri naše učenke so bile nagrajene na republiškem nivoju, in sicer **Jedrt Šinkovec** iz 2. razreda (**mentorica Irma Čadež**) za literarni prispevek ter **Klara Kos** in **Nika Kos** iz 7. razreda (**mentorica Mihaela Žakelj Ogrin**) za svoji grafiki z naslovom *Svetloba ljubezni*.

Evropa v šoli, Klara Kos: *Svetloba ljubezni*

Moja babi in letni časi

Zelo rada grem k starim staršem, ker pozimi z njimi delam velike kepe, snežaka, včasih tudi iglu. Z babi pomladi iščeva telohe in hodiva na njivo. Poleti se pri njej igram v bazenu, jeseni pa skupaj pobiramo jabolka. Starim staršem rada pomagam. Babi mi skuha kosilo, jaz pa ji pomagam paziti sestrice Ester.

Jedrt Šinkovec, 2. razred

Darila za starejše občane

Naši najmlajši učenci o staranju v vsakodnevem življenju običajno še ne razmišljajo. Vedo pa, da v njihovi bližini živijo starejši ljudje, ki jih imajo zelo radi. To so zagotovo njihovi stari starši, s katerimi nekateri otroci lahko preživijo tudi velik del dneva. Otroci v svojih razmišljanjih mnogokrat pove-

do, kaj skupaj počnejo, kaj vse so jih naučili in kako lepo jim je v njihovi bližini. Zagotovo pa so družbe najmlajših veseli tudi drugi starejši, ki mogoče svojih potomcev sploh nimajo ali pa ti ne živijo skupaj z njimi ali v njihovi bližini, da bi se dnevno družili. In ker med nami živijo tako eni kot drugi in so nemalokrat celo osamljeni, je prav, da se spomnimo tudi nanje.

Evropa v šoli, Nika Kos: *Svetloba ljubezni*

Marca so v ta namen, letos že tretje leto, v 1. triletju izvedli 3. tehnični dan. Učenci 1., 2. in 3. razreda so marca izdelali drobna darilca za starejše krajanke. Prvošolci so izdelovali pikapolonice, drugošolci čebelice, tretješolci pa metulje. Po prihodu pomladi so izdelke opremili še s kratkimi sporočili in jih pripravili, da so jih odnesli starejšim na domove. Pri tem so jim pomagali tudi učenci 2. in 3. triletja. Darilca so starejšim krajanom izročili osebno, poleg tega pa so jim namenili še kakšno spodbudno besedo.

Izdelovanje daril, 1. razred

Ne glede na to, da so izdelki iz papirja in so videti zelo preprosti, so učenci vanje vložili veliko truda in jih izdelali z velikim veseljem. Akcija je na šoli med seboj povezala učence in učitelje, v kraju pa mlajšo in starejšo generacijo. Upamo, da je bila drobna pozornost mlajših pri starejših sprejeta z razumevanjem in da je akcija dosegla svoj namen.

Simbioz@ 2012

Na naši šoli je od 15. do 19. oktobra potekal **projekt Simbioz@** – vseslovenski prostovoljski projekt, ki je letos potekal že drugič in tako spet povezal dve generaciji. Namen projekta je preko medgeneracijskega sodelovanja poskrbeti za dvig računalniške pismenosti starejših.

Delavnic na naši šoli se je udeležilo 20 starostnikov, občanov Občine Gorenja vas - Poljane. Z izvedbo so bili zadovoljni in so zdaj samozavestnejši pri uporabi računalnikov in prenosnih telefonov. Pri izvedbi je v okviru prostovoljstva sodelovala tudi naša šola, in sicer sedem učencev ter trije zaposleni.

Za tovrstno izobraževanje so starejši občani izvedli v časopisu *Gorenjski glas*, na oglasni deski za upokoјence, nekateri so obvestilo zasledili v *Podblegaških novicah*, drugi pa po telefonu ali od znancev in prijateljev.

Na tečaju so najprej spoznali dele računalnika, se preizkusili v delu z miško, odprli so program Slikar ter z miško napisali svoje ime in priimek, odprli so program Microsoft Word in natipkali besedilo. Še posebej zahtevna je bila tipka @. Naučili so se urejati besedilo, spoznal spletno okolje **www**, iskali po zemljevidu Google. Prijavili so se tudi na hotmail in se podali tudi v svet mladih. Ugotovili so, da preko hotmaila lahko uporabljajo tudi klepet, kjer se lahko pogovarjajo z vnuki, ki so v ta svet že nekaj časa vključeni in ga jemljejo kot nekaj povsem naravnega. Sledil je izlet v facebook, kamor so se lahko vpisali tudi sami. Vnuki so bili presenečeni, ko

Učenje računalniških spretnosti

so videli, da so na facebook prijavljeni njihovi dedki in babice.

Na koncu so se naučili, kako uporabljati prenosne telefone. Naučili so se pregledovati imenik, prejeta in poslana sporočila, pošiljati sporočila, uporabljati fotoaparata, pošiljati fotografije preko MMS-a ter uporabljati druga orodja (štoparica, snemalnik zvoka, računalno, igre ...).

Gospa Danica Krek, udeleženka tečaja, je odgovorila na nekaj vprašanj Katje Stanonik, učenke 8. razreda in izbirnega predmeta šolsko novinarstvo.

Kje ste izvedeli za projekt Simbioz@?

Za to sem izvedela od prijateljice, ki se je tega udeležila že lansko leto.

Kaj vam je bilo najbolj všeč?

Bilo mi je všeč, ko smo se prijavi v facebook.

Kaj vam bo ostalo najbolj v spominu?

Em ... kaj pa vem, veliko stvari, najbolj pa zagotovo to, da smo imeli prijaznega mentorja ter pomočnike.

Kakšna se vam je zdela pomoč učencev?

Pomoč učencev mi je zelo koristila, zato bi se vsem učencem lepo zahvalila za vso pomoč in vložen trud.

Ko govorimo o medgeneracijskem sodelovanju, imamo v mislih predvsem povezovanje otrok z generacijo njihovih dedkov in babic. Na naši šoli pa se trudimo tudi za drugačno sodelovanje – med starejšimi in mlaj-

šimi učenci ter med učenci in otroki iz vrtca. Čez nekaj let bodo seveda vsi pripadali eni generaciji, zdaj pa so med njimi še zelo velike razlike.

Gonilna sila tovrstnega medgeneracijskega sodelovanja na naši šoli je Barbara Tavčar. Eden takšnih načinov povezovanja je športna delavnica za otroke v vrtcu **Razgibajmo se skupaj**. Učenci šolske skupnosti so se zabavali skupaj z otroki iz našega vrtca Agata. V veliki telovadnici naše šole so malčkom pripravili športne delavnice. Skupaj so

igrali nogomet, hokej, tekali čez ovire, skakali po blazinah, si podajali balone in se igrali s padalom. Bilo je pestro, super in za učence kar velik izziv – preizkusiti se v vlogi vzgojiteljic in vzgojilcev. Otroci so uživali in vsi so se strinjali, da bodo takšno druženje prihodnje leto še ponovili.

Teden otroka so malčki in učenci prvega triletja že tretje leto zapovrstjo preživljali v družbi pravljič in starejših učencev.

Za učence bralce je bila to nova preizkušnja bralnih spretnosti in nastopanja pred zelo zahtevno publiko – otroki. Sodelovalo je 28 učencev 6., 7., 8. in 9. razreda, od tega kar polovica fantov. Tudi tokrat jim je pri izbiri knjig, ki so jih letos poiskali na temo Radosti in tegobe odraščanja, pomagala naša knjižničarka Majda. Radovedne oči in nasmejani obrazi otrok so za učence, ki berejo, polne potrditve, da zmorejo in da so odlično opravili svoje delo. Da pa to resnično drži, je bila letošnje leto v projekt vključena tudi slepa deklica, ki je skupaj s sošolko predstavila zgodbo, zapisano v vidni in brajevi pisavi.

Taka srečanja so tako za starejše učence bralce kot za učence 1. triletja ter otroke v vrtcu zanimiva, čarobna in vedno nekaj posebnega. Vsakič se spletejo nove vezi in obljube, da se drugo leto spet vidijo.

Bernarda Pintar

Učenci berejo malčkom

Larisa Pintar je tretješolka (v lanskem šolskem letu, zdaj je četrtošolka), ki rada piše pesmice. Tole je napisala ob koncu pouka v preteklem šolskem letu.

ŠOLSKO LETO

Po počitnicah veselih v
šolo treba je bilo,
zjutraj sem težko vstala
vse potrebščine v torbo pobasala,
še copate sem vzela
in v šolo odhitela.

Prvi kombi sem ujela,
v šolo nisem zamudila,
tam pa prijatelje sem zopet
po dveh mesecih dobila.

Učiteljica nalogo je delila,
nas spraševala in ocenjevala,
kot da sama nič ne bi znala.

Mi pa moramo vse znati
in veliko pisati,
pa še pesmice na pamet znati.
Matematika vseveda
dela nam da do obeda,
spoznavanje okolja pa za-
nimiva nam je veda.

Telovadbe ne zamudimo,
ker tam je res fino.
Po odmoru pojemo, kot
da smo v zboru.

Vsi predmeti so lahki, težki
in izredno zanimivi.
Učiteljica razlaga nam snov
in zakriči: »To bo treba znat!«

Spričevala še vzame-
mo in se poslovimo,
pa na kombi pohitimo,
na dolge počitnice odhitimo.

Staršem spričevala pokažemo,
vsi so veseli za dobre ocene.
Čez nekaj časa odidemo na morje,
tam se veselimo.

Larisa Pintar, 3. b (zdaj 4. razred)

Naslednja pesmica je nastala v
povezavi z eko bralno značko.

VODA

Voda naše je življenje,
ona naše je telo,
a v Afriki žal ni tako.

Na vso moč se borijo,
da le vodo pridobijo
in z njo se okrepijo.

V Sloveniji nam dobro je,
ker voda teče še in še,
zato zavedajmo se,
kako zelo pomembna je.

Marcel Stržinar, 5. a

**Takole pa tri devetošolke razmišljajo
o svobodi.**

SVOBODA

Pojem svoboda si razlaga vsak po
svoje in na več različnih načinov. Mis-
lim, da večina od nas, mladih, še ni izku-
sila prave nesvobode ali mogoče celo
suženjstva.

Svoboda mi pomeni to, da se lahko
svobodno gibljem, izrazim svoje mne-
nje, se svobodno oblačim, odločam o
svoji usodi in imam svoj način življe-
nja. A k svobodi vedno prištevam tudi
dolžnosti, ki jih moramo opravljati, da
lahko postanemo svobodni. Najstniki
se ob nekaterih dolžnostih, predvsem
šolskih, pogosto počutimo preobre-
menjeni, nepomembni, celo nesvobod-
ni. Vendar je po moje vse to sestavni
del svobode. S polnoletnostjo počasi
postajaš tudi finančno in osebno svo-
boden. Dobiš službo, zaslužiš, prevza-
meš naloge, ki so jih prej starši opravlja-
li namesto tebe. Večina mladostnikov
pa polnoletnost razume drugače. Pri-
dobijo si samozavest, ki je prevečkrat
uporabljena v napačne namene.

Svoboda je v življenju nekaj nepo-
grešljivega in velik dar človeku. Spoš-
tujmo torej svobodo človeka.

Ema Klinec, 9. a

Splošna predstava o svobodi je to,
da počnemo, kar si želimo, da nas pri
tem nihče in nič ne omejuje. Vendar pa
pri tem moramo paziti, da s svojo svo-
bodo ne omejujemo svobode drugih.

Obstaja več vrst svobode.

Najenostavneje je razložiti telesno
svobodo. Odvzeta je, če se ne moremo
prosto gibati. To je lahko zaradi bolezi-
ni ali pa nam jo vzame neki človek. Če
smo v zaporu, zagotovo nismo telesno
svobodni.

Bolj zapleteno pa je, kadar nam je
odvzeta duhovna ali pa duševna svo-
boda. Lahko sem suženj cigaret, alko-
hola, hrane. Kdor laže, je suženj laži.
Kdor krade, je suženj svojega početja.
Lahko te zaslužnijo televizija, računal-
nik, mobilni telefon. Če se nepresta-
no izgovarjaš »Nisem bil jaz.«, »Zlo je
močnejše od mene.«, »Tega ne zmo-
rem.«, potem nisi svoboden v svojem
odločanju. Te vrste svobode si je težko
pridobiti, saj zahteva veliko truda in sa-
mokontrole. A ko jo imaš, ti je nihče ne
more odvzeti.

Vsi potrebujemo svobodo in smo
nesrečni, če je ne čutimo. Premalokrat
pa pomislimo, da smo za svobodo v
veliki meri odgovorni sami. Osvoba-
jamo se z majhnimi koraki. Če se nas
polasti lenoba, se ji uprimo tako, da si
rečemo: »Danes, takoj zdaj se bom le-
nobe osvobodil!« Samo tako jo lahko
premagamo.

Začnimo se torej osvobajati takoj.

Lucija Bogataj, 9. a

Vsak si svobodo predstavlja drugače.

Zame je svoboda kot cesta, ki vodi
do tja, kamor si želim. Vsaka svobodna
odločitev, vsak gib ... me vodi po ze-
mljevidu mnogih razpotij. To, da živim
svobodno, mi veliko pomeni. A svo-
boda zame ni to, da lahko vsak trenu-
tek počnem, kar koli si želim, da lahko
povem vse, kar mi pade na pamet. To
nam svoboda sicer dopušča, a ni prav,
da jo povsem izkoristimo. Svoboda je
namreč meja med popolno svobodo in
pravili. Če to mejo spoštujemo, lahko
živimo po svojih željah, tudi kadar ne
dobimo vsega.

Mojca Šubic, 9. a

VRTEC AGATA V LETU 2012

Leto 2012 je bilo v vrtcu Agata s 175 otroki zabavno, poučno, igrivo ... Veliko se je zgodilo in naj izmed vsega dogajanja omenim samo tisto, kar se nas je v tem letu najbolj dotaknilo.

Niti, ki sta nas vse povezovali, sta se nanašali na zdravje in medsebojne odnose. Tako so skozi celo leto potekale aktivnosti v okviru projektov Zdravje v vrtcu in Eko. Velik poudarek je bil na prehrani in varstvu okolja ter aktivnem vključevanju otrok v vse procese.

zato bomo nadaljevali.« Trudili smo se tudi pri urejanju okolice vrtca in zasadili cvetlično gredo, zelišča in jagodičevje. Do končne podobe vrta še ni prišlo, saj bomo z urejanjem nadaljevali tudi v prihodnje. Maja nas je pot popeljala v ljubljanski živalski vrt, kjer je bilo kot vedno lepo. Junija so tri- do štiriletni otroci spoznali letališče Brnik, kjer jim je o letalih govoril čisto pravi pilot. Petletniki so letovali na ekološki kmetiji Pri Ljubici v Vinharjah, šestletniki pa

predstavo v »otroški kino«, v zadnjem tednu pa nas bo obiskal čisto pravi Dedek Mraz in upamo, da nam bo prinesel tisto, kar si otroci želijo – zvrhan koš igrač.

Skozi celo leto so bili otroci deležni tudi obogatitvenih dejavnosti (glasbene urice, naravoslovni krožek, gibalne urice), ki so jih vodile vzgojiteljice iz našega vrtca. Uspešno je bilo tudi sodelovanje s šolo; učenci so se večkrat letno vključevali v delo tako, da so ot-

Pustni sprevod

Sprehod po Poljanah

V začetku leta so si vsi otroci ogledali glasbeno-baletno predstavo *Luna čarobna flavtica* v izvedbi Glasbene šole Škofja Loka. Konec februarja smo s pustno povorko že klicali pomlad in ko je v naše kraje prispela, smo pri pravili srečanje za starše, kjer smo jim predstavili velike korake malih otrok. Aprila smo imeli očiščevalno akcijo in tako čistili okolico vrtca, predšolske otroke peljali v bazen v Kranju, kjer smo jih seznanjali z veščinami plavanja, prvič pa smo izvedli dobrodelni tek »Z roko v roki«, ki se ga je kljub slabemu vremenu udeležilo precej tekačev. Pridobljena sredstva smo namenili nakupu športnih rekvizitov. Rekli smo si: »Uspelo nam je,

že tradicionalno v Pacugu. Šolsko leto smo zaokrožili z zaključki po skupinah – vsaka po svoje, seveda skupaj s starši. Novembra smo si ogledali lutkovno predstavo *Mojca Pokrajculja* v izvedbi Kaličopkovega gledališča in v sodelovanju s šolo imeli dobrodelni sejem, kjer smo prodajali čudovite izdelke dela rok vzgojiteljic.

In že je tukaj najbolj igriv mesec v letu, v katerem bomo otrokom dneve polepšali s tematskimi dopoldnevi. Krasili bomo novoletno jelko, si ogledali lutkovno predstavo vzgojiteljic, pa tudi otroci posameznih skupin bodo svoje predstave odigrali ostalim otrokom, imeli bomo zeliščno čajanko, šli na

rokem prebirali zgodbe in pravljice, jim pripravljali poligone za gibanje. Zahvala pa na tem mestu gre tudi vsem staršem, starim staršem, vodstvu šole, gasilcem, knjižničarki, lovcem, peku ...

Zavedamo se svoje velike odgovornosti dela z najmlajšimi in še naprej se bomo trudili biti ustvarjalni, strokovni in povezovalni.

Ob koncu starega in začetku novega leta naj se zahvalim vsem, ki kakor koli pomembno vstopate v utrip našega vrtca in pripomorete k dobri popotnici v življenjih vaših otrok, in vam vsem zaželim lepo novo leto 2013.

Špela Režen, vodja vrtca Agata

Zimske radosti

Kdo bo hitrejši?

MLADI RAZISKOVALCI ZA RAZVOJ POLJANSKE DOLINE KOPALIŠČE V POLJANAH V 20. STOLETJU

Gibanje Mladi raziskovalci za razvoj Poljanske doline mlade spodbuja k raziskovanju, inovativnosti in ustvarjalnosti s ciljem, da razvijejo svoje sposobnosti, pridobijo nova znanja in izkušnje, se vključijo v timsko delo, se srečajo z novimi ljudmi, se predstavijo širši javnosti (javni nastop), pridobijo spretnosti pri predstavitvi svojega dela, pridobijo dodatne možnosti za pridobitev štipendije in vpis v šolo ter krepijo samozaupanje in osebno zadovoljstvo. Pri delu jim pomagajo mentorji in somentorji.

Naši učenci vsako šolsko leto izdelajo od pet do šest raziskovalnih nalog, katerih tematika je različna – segajo na področja zgodovine, etnologije, ekologije, sociologije, geografije, matematike, računalništva itd.

V lanskem šolskem letu je na naši šoli tako nastalo pet raziskovalnih nalog, ki so jih učenci predstavili na regijskem srečanju mladih raziskovalcev v TŠČ Kranj: CU L8ER, LOL!, Dobri dzien. Jak se imaš? Dober dan. Kako si?, Kopališče v Poljanah v 20. stoletju, Ogrevanje in Problemi v geometriji.

Dve raziskovalni nalogi, Problemi v geometriji in Kopališče v Poljanah v 20. stoletju, sta se uvrstili tudi na državno srečanje, kjer sta prejeli **bronasto priznanje**.

Vse raziskovalne naloge, tudi tiste iz preteklih let, si lahko ogledate na spletni strani OŠ Poljane: http://www2.arnes.si/~oskrp01s/projekti/mladi_raziskovalci.htm.

Predstavljamo nalogo z naslovom *Kopališče v Poljanah v 20. stoletju*, ki sta jo pod mentorstvom učiteljice zgodovine in geografije Sonje Homec izdelali Meta Gantar in Anja Dolinar, učenki 9. razreda.

ZAČETKI KOPALIŠČA

Nihče ne ve za točen začetek kopališča ob Poljanski Sori, vendar je zagotovo obstajalo že od leta 1910 ali 1920. Obstajalo je vse do leta 1950 oziroma 1960. Voda je bila topla in visoka. Kopali so se tudi pozneje, celo do leta 1986, vendar kopališče tedaj ni bilo več tako urejeno kot včasih. Tudi kabin ni bilo več. Sem so prihajali »turisti« iz celotne Slovenije pa tudi tujci. Največ je bilo

Jugoslovanov, večinoma iz Srbije, in Nemcev. Domačini so jih poimenovali letoviščarji. Sem so hodili na počitnice ali pa so imeli organizirane kolonije.

Kabine so stale na levi strani ceste, ki vodi proti Gorenji vasi, pri Branetovi hiši. Zraven je bil tudi velik most in pod njim velike kabine, ki so bile ločene na ženske in moške. Letoviščarji so se prihajali kopat več kot 13 let zaporedoma. Voda je bila včasih globoka več kot dva metra, zato je takrat lahko poganjala tudi mlinška kolesa.

Konec druge svetovne vojne voda ni bila več tako čista, saj so bili v strugi celo mrliči. Ljudje oziroma domačini so se še vseeno kopali, zato jih je večina dobila različne kožne bolezni.

OPIS SORE IN POLJANSKEGA KOPALIŠČA VČASIH

Loško ozemlje je bilo od leta 1936 naprej samostojen škofovski politični okraj, razdeljen v občine Škofja Loka, Stara Loka, Zminec, Poljane, Javorje, Trata, Oselica, Selca, Železniki in Sorica.

Ime Sora je bilo razloženo v časopisu *Danica* leta 1863 – da prihaja od besede sovreti, ki pomeni zavreti, vzkipeti. Nekateri domnevajo, da je predslovenskega izvora in se je verjetno glasilo Savara, kar so pozneje Slovenci spremenili v Sovra. Tudi France Bezljaj trdi v delu »Slovenska vodna imena«, da je prvotno ime Sovra in da to ni le poljanski izgovor.

Leta 1959 je bila Poljanska Sora najtoplejša tekoča voda na Gorenjskem. Edino Blejsko jezero je bilo toplejše, ker je to stoječa voda. Čistoča blejske vode se ne more primerjati s Poljansko Soro. Temperatura Selške Sore je bila za 2–5 °C nižja od Poljanske. To dobro lastnost naših dveh sotočnic so že poznali naši predniki, zato je tudi kopalna tradicija v Loki in po vsej Poljanski dolini že zelo stara. Tok Poljanske Sore je umirjen, njena rečna struga pa ima ugodno smer, tako da je ves dan osončena. Vodne mase se pri prelivanju preko malih skalnatih pragov hitro ogrevajo. Mirni tolmuni, v katerih vodna površina na oko skoraj miruje, so prav tako izpostavljeni soncu in v njih voda pridobiva na toploti. Mali pritoki, ki pritekajo po grapah in se izlivajo v matično strugo, so po vodnih

Kopališče v Žabji vasi nekoč

količinah zelo skromni in tudi njihova temperatura ni nizka. Izključena pa ni tudi možnosti toplih izvirov, katerih dokaz imamo v Kopačnici nad Hotavljami. Dolžina struge Selške Sore je krajša, nekoliko bolj osenčena in hitrost vode je večja. V obeh dolinah do sedaj ne obratuje nobena industrija, ki bi s svojimi industrijskimi odplakami kvarila njihovo bistrino. Tudi naselja do danes niso kanalizirana v rečno strugo ter je tako zaenkrat bakteriološka okužba nemogoča. Lahko trdimo, da kljub množičnemu kopanju ni bilo primerov okuženj zaradi nečiste vode. Mala prodonosnost je tudi vzrok, da v obeh strugah ne najdemo večjih naplavin mivke. Mivka pa v mirnih tolmunih vedno vsebuje organske snovi, ki gnijejo in s tem okužijo vodo. Tudi zaloge gramoza ti dve vodi ne ustvarjata. (Pavle HAFNER, Kopalnice in turizem, Loški turizem, XI, 1959.)

Vsi navedeni pogoji so izredno ugodni za kopanje in so ustvarili staro kopalno tradicijo. Že v drugi polovici 19. stoletja so pričeli naši predniki z gradnjo malih kopalniških objektov, imenovanih toplice. Značilno je, da so sprva Ločani dajali večjo prednost Selške Sore.

DOGAJANJE NA KOPALIŠČU IN OKOLICI

Obiskali sva tudi Uršulo in Janeza Buha, domačina Poljan, ker sva hoteli čim bolj slikovito prikazati, kakšno je bilo dogajanje na kopalnišču. Pri povedovala sta nama o svojih doživetjih, priskrbela pa sta tudi slikovne priloge.

Doživetja in spomini Janeza Buha

»Vsako leto so prišli sinovi pisatelja Ivana Tavčarja, njihovi prijatelji ter

znanci. Med njimi so bili tudi vneti lovci, ki so hodili v zgodnjih jutranjih urah klicat divjega petelina. Kopalnišče je bilo lepo urejeno s kabinami, ležalnimi deskami, lepo uto in s stopnicami, ki so vodile do Sore. Tudi v Žabji vasi je bilo lepo urejeno kopalnišče s kabinami, kjer je bila globoka voda, da se je lahko skakalo z mostu. Najstniki smo bili bolj zase »na prodah«, kjer smo pekli kapeljne, ki smo lovili in jih je bilo dosti skoraj pod vsako skalo. Tudi kolonije so bile v Poljanah. Prišli so s Štajerske in iz okolice Slovenskih Konjic. Ob večerih smo se družili z njimi. Sredi vasi smo plesali kolo, peli in se šli veliko iger. Bilo je veselo in lepo. Letoviščarji so bili nameščeni po sobah v bolj urejenih hišah po Poljanah, Hotovlji in Predmostu. V gostilni Na Vidmu so oddajali štiri sobe in imeli dnevno več kot sto kosil.«

»Kopalnic takrat še ni bilo veliko, v Poljanah menda samo dve. Sobe v gostilni so imele lepe toaletne mize, kjer so bili nameščeni umivalniki in vrči iz lepega porcelana. Kuhali so na velikem štedilniku na drva. Namesto hladilnika je bila velika ledenica. Led so sekali* med Metodovo hišo in Lojzovo njivo. Tu je bilo za nas otroke pravo drsališče, seveda drsalk še nismo poznali. Pravo veselje je bilo, ko je v Poljane prišel sladoledar iz Škofje Loke. Pripeljal se je s kolesom, na katerem je imel spredaj nameščeno skrinjico z ledom in dobrim sladoledom.«

*KAJ JE SEKANJE LEDU?

- Posebno opravilo, namenjeno shranjevanju ledu. Led so nasekali in ga prevažali s konji do ledenice. To je bila stavba, podobna lesenim brunarici, ki je služila ohranjanju ledu (zdržal je malo manj kot eno leto). Tudi Janez Buh ga je dvakrat sekal.

Spomini Uršule Buh

- Uršula se spomni, ko so vojaki hodili v Poljane in se igrali z otroki. Uršulo in ostale otroke so klicali *Schwarzkin-der*. Imeli so jih skoraj za svoje. Z njimi so se slikali in jim potem poslali fotografije na dom. Mlad Avstrijec je nosil Uršuli drobnarije, kot so sladkarije in nakit, ki so ji takrat veliko pomenile.

- Uršula je rada nagajala bratu Mihui. Nekoč mu je rekla, da ga bo zatožila, ker so mladi fantje kadili za koruzo. Za kazen jo je z mosta vrgel v vodo.

- Deklici Mici Marinšek (sestra Uršule Buh) in Julka sta se pozimi sankali blizu ceste, saj je bilo tam najboljše sankališče. Prileteli sta pod avtobus in šofer je šel povedati Uršuli, ki se je leta 1951 učila za trgovko, da sta prestrašeni pobegnili. Iskali so ju po celih Poljanah in ju našli objokani in obtolčeni v kabinah zraven kopalnišča.

- Nekega večera, ko je Uršula odhajala iz trgovine, je bila ura osem zvečer. Videla je, da se Grlevc kopa v Sori. Prosil jo je, če ga umije po hrbtu. Nekaj časa je premišljevala, vendar mu je pomagala. Naslednji dan je v trgovino prišla njegova žena in rekla Uršuli:

»A tok, mojga moža si umila? Kukar je biu lep!«

To je rekla, ker se je posmehovala svojemu možu, na Uršulo pa ni bila huda.

- Grlevčev sin Janez je prišel v trgovino kupit vrv za obešanje perila. Ta je bila zelo tanka in z njo je s pomočjo prijateljev lovil ribe na potočku. Tam jih ni bilo in nič ni ujel. Ker pa je bila voda še zelo globoka, so imeli srečo, da niso utonili.

- »Ta star Gostič« je poljanske otroke učil plavanja. Najbolj se spomni njegovih smešnih kopalk, ki so se mu prilepile ob telo, ko je prišel iz vode. Nekateri

Ob sotočju Ločivnice in Sore

Nekdanja idila ob Sori

so že imeli kopalke z naramnicami, kot jih imajo zdaj profesionalni plavalci.

- Od mostu naprej je bila velika škarpa, pod njo pa koli, s katerih so otroci skakali v vodo. Skakanje s ceste ni bilo priporočljivo. Nemec pa ni upošteval pravil ter tako enkrat padel med kole. Morali so ga odpeljati k zdravniku, vendar ni bilo nič hujšega.

- Nekoč je Nemec izgubil prstan. Vsi otroci so se potapljali ter mu ga pomagali iskati, zato je bila voda vedno bolj motna in prstana niso našli.

- Pri cerkvi je bila zelo globoka voda. Najbolj vztrajni so plavali pod vodo vse od cerkve do mostu. Uršula pravi, da so bili potem nekaj časa povsem gluhi, saj so imeli polna ušesa vode.

Spomini Janeza Buha

- Pri domačiji Žagar, ki stoji ob Sori v Hotovljji, je bilo še eno kopališče, kjer se je pogostejše kopal Janez Buh. Tam je bila voda zelo visoka, zato so lahko skakali na glavo. To kopališče mu je bilo najbližje, ker nedaleč stran od Žagarjeve domačije stoji domačija Pr' Bolantač', kjer je Janez med drugo svetovno vojno delal kot hlapec.

- Nekateri so v Poljane prihajali iz Ljubljane s kolesom. Pogosti obiskovalci so bili doktor Bajc in Šturm z ženama. Z njimi so radi šli na sprehode.

- Leta 1952 je zapadlo dva metra snega. Iz hleva v drvarnico so morali imeti tunel, če so hoteli poskrbeti za živino in vsakodnevne obveznosti. Drsali so se po Ločilnici in Sori. Drsalk še niso imeli, zato so se drsali s čevlji pa tudi s sankami.

- V Poljanah je živelo tudi nekaj posebnih. Eden izmed njih je bil voznik av-

tobusa, Čuk, ki je nekaj časa delal tudi v cirkusu. Zmožen je bil po rokah priti naravnost iz Sore v gostilno Na Vidmu: čez dvoje stopnic in pesek, po videmskemu dvorišču, do gostilne, kjer je sam odprl vrata in si naročil pijačo.

- Takrat so ob Ločilnici in Sori že stale hiše Pod Kamnom, Klobovsova hiša, Branetova hiša, Videmska hiša ter štala, ni pa še bilo Strelove in Buhove hiše. Ko je bila leta 1964 povodenj, je bila voda tako visoka, da je bil most pod vodo.

KOPALIŠČE ZDAJ

Na mestu, kjer je včasih stalo kopališče, je zdaj majhna struga, kjer poleti kopajo pse. Mesto ni več primerno za kopanje ljudi, saj so iz Sore napeljali vodo do hiš in se je struga opazno zmanjšala, zmanjšal pa se je tudi glavni izvir pod Rovtami. Vodo so vzeli v Poljanah, v Žireh in na Trebiji. Obrežje je zaraščeno in še posebej ob večjem deževju se na vejevje ujame veliko smeti. Voda je onesnažena, saj se vanjo izliva Ločilnica, v katero domačini mečejo organske odpadke, vanjo pa naj bi se izlivala tudi kanalizacija; kljub temu ribiči tam še vedno lovijo ribe.

Na ostalih delih reke Sore, npr. Žabja vas, Hotavlje in Visoko, se nekateri še vedno kopajo, vendar tam ni kabin, ležalnikov in vsega drugega, kar so imeli včasih. Voda je zdaj hladna, včasih pa je bilo kopanje v Sori možno tudi do sredine septembra.

Če bi kopališče hoteli obnoviti, bi bilo potrebno veliko dela, energije, denarja in časa.

ZAKLJUČEK

Veseli sva, da nama je uspelo narediti to raziskovalno nalogo, saj sva s tem odkrili veliko o kopališču, za katerega prej nisva vedeli, s tem pa sva seznanili tudi širšo množico. S pomočjo Uršule in Janeza Buha ter ostalih anketirancev sva prišli do zaključnih podatkov, s katerimi sva lahko potrdili ali zavrnili najine hipoteze.

Sem so poleg domačih prihajali tudi drugi obiskovalci. To hipotezo sva potrdili, saj sva preko ustnih virov ugotovili, da so v Poljane prihajali tudi ljudje iz drugih držav, največ pa je bilo Jugoslovancev, Nemcev in Avstrijcev.

Kopališče je bilo zelo urejeno. To hipotezo sva potrdili. Okolica kopališča je bila opremljena s kabinami in ležalniki, imelo je lep dostop do vode.

Ljudje v Poljanah vedo za obstoj kopališča. To hipotezo sva delno potrdili in delno zavrnili, saj sva s pomočjo anket spoznali, da Poljanci večinoma ne poznajo kopališča. Posamezni Poljanci se še radi spominjajo časa, ko so se tam še kopali.

Če bi bilo možno, bi Poljanci ponovno oživili kopališče. To hipotezo sva potrdili, saj se večina anketirancev strinja s ponovno obuditev kopališča.

Ugotovili sva, da je kopališče zamrlo zaradi odvzema vode za zajetja ter se je tako struga zmanjšala. V primeru, da bi ponovno obudili kopališče, bi Občina Gorenja vas - Poljane veliko pridobila na področju turizma.

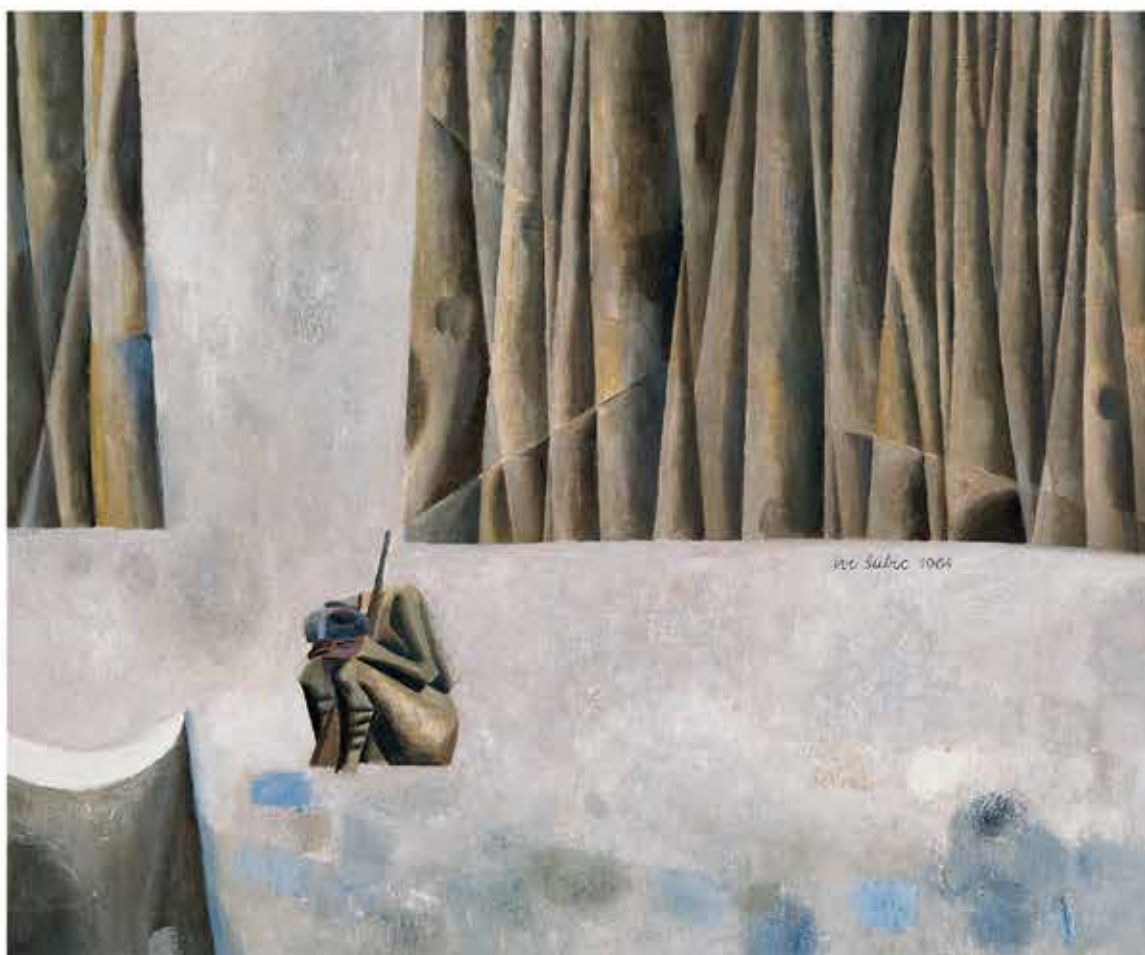
Meta Gantar, Anja Dolinar;
povzetek Bernarda Pintar

Vaščan, glasilo krajevne skupnosti Poljane. Naklada 900 izvodov. Uredniški odbor: Aleš Šubic (odgovorni urednik), Jerneja Bonča, Anton Debeljak, Bernarda Jesenko Filipič, Bernarda Pintar, Milena Sitar, Jaka Šubic, Mateja Tušek. Lektoriranje: Tina Benedičič. Fotografije: Izidor Jesenko. Umetniška dela Iveta Šubica: Maja Šubic, Nives Lunder, Studio Grad, d. o. o., Škofja Loka. Prelom, oblikovanje in grafična priprava: Irma Vidmar. Tisk: PRO GRAFIKA, d. o. o., Spodnje Bitnje.

Slika na naslovnici: Ive Šubic, *Zimska pravljica*, 1966, tempera na platnu, 80 x 93 cm.

21. I. 1942 pri Muhu, v spomin Rudolfu Robniku in tovarišem, 1967, olje na platnu, 130 x 187 cm

Sam, 1964, tempera na platnu, 100 x 120 cm

Hotovlja, 1976, olje na platnu, 50 x 70 cm

Ilustracija: Iztok Sitar